

สภาการศึกษาเสวนา ๒๐๑๖-๒๐๑๗ : บทบาทการศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

สิ่งพิมพ์ สกศ.อันดับที่ ๑๖/๒๕๖๑
ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๒๗๐-๑๖๔-๑

สภาการศึกษาเสวนา
๒๐๑๖-๒๐๑๗ :

บทบาทการศึกษาไทย
ในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

สภาการศึกษาเสวนา ๒๐๑๖-๒๐๑๗ :
บทบาทการศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดประชุมสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) เพื่อเป็นเวทีกลางในการประชุมทางวิชาการสำหรับให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็น วิพากษ์ เสนอความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา การศึกษาของประเทศ โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๙-๒๕๖๐ ได้กำหนดให้มีการจัดเสวนาเป็นประจำ เดือนละ ๑ ครั้ง เพื่อเป็นการติดตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วในโลกยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และสามารถนำข้อมูลองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้กับการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไทยยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ได้อย่างทันการณ์

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ สำนักงานฯ ได้จัดให้มีสภาการศึกษาเสวนาต่อเนื่องจาก ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ จำนวน ๑๐ ครั้ง เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๙ - สิงหาคม ๒๕๖๐ โดยได้คัดสรรประเด็นการเสวนาที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อวงการศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าว รวมทั้งเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ จุดเน้นยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ และได้มีการจัดทำสรุปผลการเสวนาและข้อเสนอแนะเชิง นโยบายเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพิจารณาสั่งการและมอบหมายหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

สำนักงานฯ ขอขอบคุณวิทยากร ผู้อภิปรายนำ และผู้เข้าร่วมเสวนาทุกท่านที่ร่วมเป็น พลังสำคัญในการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนนโยบายและ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และหวังเป็น อย่างยิ่งว่า “สภาการศึกษาเสวนา ๒๐๑๖ - ๒๐๑๗ : บทบาทการศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ ๔.๐” ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจุดประกายความคิดและตอบโจทย์สำคัญ ทางการศึกษา รวมทั้งนำข้อมูลไปปรับใช้กับการดำเนินงานในมิติที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาการศึกษา ของประเทศ และพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

(นายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) เพื่อให้เป็นเวทีกลางในการประชุมทางวิชาการสำหรับให้ทุกภาคส่วนในสังคมมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็น วิพากษ์ แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ โดยมีกำหนดการจัดเสวนาเป็นประจำเดือนละ ๑ ครั้ง เริ่มจัดครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๘ และจัดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ สำนักงานฯ ได้จัดให้มีสภาการศึกษาเสวนาต่อเนื่องจากปีงบประมาณ ๒๕๕๙ จำนวน ๑๐ ครั้ง ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๙ – สิงหาคม ๒๕๖๐ โดยได้เลือกประเด็นที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อวงการศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าว รวมทั้งเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับ ๖ ยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ จุดเน้นยุทธศาสตร์ปฏิบัติการการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

ผลการดำเนินงาน

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดให้มีสภาการศึกษาเสวนา ๑๐ ครั้ง โดยมีประเด็นการเสวนาและกำหนดวันเวลาที่จัด ดังนี้

๑. ครั้งที่ ๑๒ เรื่อง “บทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐” เมื่อวันอังคารที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๙
๒. ครั้งที่ ๑๓ เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล” เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๙
๓. ครั้งที่ ๑๔ เรื่อง “การพัฒนากำลังคนเพื่อสนองความต้องการของประเทศยุคไทยแลนด์ ๔.๐” เมื่อวันอังคารที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๐
๔. ครั้งที่ ๑๕ เรื่อง “รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา” เมื่อวันจันทร์ที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐
๕. ครั้งที่ ๑๖ เรื่อง “Inclusive Education in Thailand : Policy to Practice” เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐
๖. ครั้งที่ ๑๗ เรื่อง “การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ” เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๐
๗. ครั้งที่ ๑๘ เรื่อง “บทบาทการศึกษาเอกชนนอกกรอบกับการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐” เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐

๘. ครั้งที่ ๑๙ เรื่อง “การพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษสู่ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ” เมื่อวันอังคารที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐

๙. ครั้งที่ ๒๐ เรื่อง “ค่าใช้จ่ายภาครัฐด้านการศึกษา : บทเรียนจากประเทศไทยและนานาชาติ” เมื่อวันพุธที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐

๑๐. ครั้งที่ ๒๑ เรื่อง “ทิศทางการศึกษาเฉพาะทางเพื่อผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศ” เมื่อวันพุธที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๐

จากการจัดสภาการศึกษาเสวนาทั้ง ๑๐ ครั้งในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ สามารถจัดประเด็นหัวข้อการเสวนาจำแนกตามยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีการเสวนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ จำนวน ๓ เรื่อง ดังนี้

๑. บทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐
๒. การพัฒนากำลังคนเพื่อสนองความต้องการของประเทศยุคไทยแลนด์ ๔.๐
๓. บทบาทการศึกษาเอกชนนอกระบบกับการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีการเสวนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ จำนวน ๒ เรื่อง ดังนี้

๑. การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ
๒. การพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษสู่ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา มีการเสวนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ จำนวน ๔ เรื่อง ดังนี้

๑. การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล
๒. Inclusive Education in Thailand : Policy to Practice
๓. ค่าใช้จ่ายภาครัฐด้านการศึกษา : บทเรียนจากประเทศไทยและนานาชาติ
๔. ทิศทางการศึกษาเฉพาะทางเพื่อผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา มีการเสวนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ จำนวน ๑ เรื่อง คือ รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

จากสภาการศึกษาเสนาทั้ง ๑๐ ครั้ง พบว่ามีการดำเนินงานสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งนับเป็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ให้ไปสู่การปฏิบัติและปรากฏผลเป็นรูปธรรม สรุปได้ดังนี้

๑. การปรับหลักสูตร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและสอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น โดยในระยะสั้นได้มีการปรับปรุงหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

๒. การพัฒนาทักษะทางด้านดิจิทัล กระทรวงศึกษาธิการได้มีการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Digital Contents) ในรูปแบบสื่อออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ e-Book หรือ Applications ต่างๆ รวมทั้งมีแนวความคิดในการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล (Digital Learning Platform) เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันที่ทำให้วิถีชีวิตและการเรียนรู้ต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รวมทั้งเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ทางสังคม และบ่มเพาะคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของประชากรไทยในทุกช่วงวัย ผ่านการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ตอบสนองต่อการเรียนการสอนได้อย่างยั่งยืน

๓. การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัย และผู้สูงอายุ) เพื่อให้มีการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันระหว่าง ๔ กระทรวงที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้มีการพัฒนาระบบการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้สูงวัยโดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษานำร่องและพัฒนาระบบการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

๔. การพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษสู่ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้แต่งตั้งคณะทำงานการจัดการประชุมโต๊ะกลมไทย-รัสเซีย ด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษและการวิจัย โดยมีแนวคิดที่จะจัดตั้งศูนย์ผู้มีความสามารถพิเศษในประเทศไทยให้มีลักษณะเดียวกันกับศูนย์ซีริอูสของสหพันธรัฐรัสเซีย

๕. การขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๑ เป็นจุดเริ่มต้นใหม่ของโครงการ “Hi speed Internet” ด้วยการบริหารจัดการ

อินเทอร์เน็ตในโรงเรียนทั่วประเทศอย่างถูกต้อง คือการให้ผู้อำนวยการโรงเรียน/สถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจเลือกเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ดีที่สุดต่อนักเรียนและโรงเรียน เพื่อให้เป็น High way internet ที่มีความเร็วและแรงเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็กไทยทุกคน ให้ได้มีโอกาสเข้าถึงสื่อที่ดี และทันสมัย สามารถช่วยลดช่องว่างและสร้างโอกาสในชีวิตให้คนไทยก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ได้อย่างมั่นคง

๖. การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายให้ “ปี ๒๕๕๙ เป็นปีแห่งความร่วมมือด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ” เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๙ โดยมีจุดเน้น ทั้งด้านผู้เรียน ๓ จุดเน้น คือ การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม และการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ และจุดเน้นด้านครู คือ ส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๗. การจัดการศึกษาเฉพาะทาง รองนายกรัฐมนตรี พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง ได้ให้ความเห็นชอบแผนแม่บทการพัฒนากำลังคนด้านช่างอากาศยาน ระยะ ๗ ปี ในคราวประชุมคณะกรรมการกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ครั้งที่ ๕/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐ มีเป้าหมายให้สถานศึกษา ๗ แห่ง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยนครพนม วิทยาลัยเทคนิคกลาง วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง วิทยาลัยเทคนิคสหัสขันธ์ วิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ และวิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น เปิดหลักสูตรด้านช่างอากาศยาน และมีเป้าหมายว่าภายในปี ๒๕๖๓ สถานศึกษาทั้ง ๗ แห่ง จะต้องได้รับการรับรองจากสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (กพท.) และหลักสูตรต้องได้มาตรฐานตามข้อกำหนดขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ หรือ ICAO เพื่อสนับสนุนให้ไทยเป็นศูนย์กลางการซ่อมบำรุงอากาศยานของภูมิภาค และเป็น การวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนให้รองรับการพัฒนาประเทศตามนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐

๘. การแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ตามมาตรา ๒๕๘ จ. และในมาตรา ๒๖๑ บัญญัติไว้ว่า “ในการปฏิรูปตามมาตรา ๒๕๘ จ. ด้านการศึกษา ให้มีคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระคณะหนึ่งที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งดำเนินการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะและร่างกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีดำเนินการต่อไป” คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐ จึงได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) ขึ้น คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้ดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้เสนอร่าง พ.ร.บ.กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา โดยคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ได้มีมติเห็นชอบ ร่าง พ.ร.บ.กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

โดยรัฐบาลจัดสรรให้เป็นทุนประเดิมเพิ่มอีก ๑,๐๐๐ ล้านบาท เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิที่จะรับและเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง รวมทั้งให้ความช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชนซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์ จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน และใช้เพื่อการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สรุปผลและแนวทางการดำเนินงาน

การจัดประชุมสภาการศึกษาเสวนา ทั้ง ๑๐ ครั้งในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ นับว่าเป็นไปตามแผนการดำเนินงานและบรรลุผลตามเป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้ สามารถตอบโจทย์ประเด็นปัญหาสำคัญทางการศึกษาที่สังคมต้องการคำตอบในช่วงปีที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี ซึ่งทุกประเด็นมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ โดยอาจจะยังขาดประเด็นที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ และยุทธศาสตร์ที่ ๕ การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสำนักงานฯ จะพิจารณาเลือกประเด็นที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ดังกล่าวมาจัดเสวนาในปีงบประมาณต่อไป

ทั้งนี้ สำนักงานฯ ได้ติดตามความเคลื่อนไหวการดำเนินงานจากประเด็นที่จัดเสวนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ให้มีการนำไปสู่การปฏิบัติและปรากฏผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อันจะเป็นการยกระดับและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในภาพรวมให้สูงขึ้น รวมทั้งพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามนโยบายของรัฐบาล

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทที่ ๑ การจัดเสวนาทางวิชาการหรือสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ที่มาและความสำคัญ	๑
ประเด็นการเสวนา และวิทยากร	๒
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
บทที่ ๒ สรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	๕
- ครั้งที่ ๑๒ เรื่อง บทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐	๘
- ครั้งที่ ๑๓ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล	๒๒
- ครั้งที่ ๑๔ เรื่อง การพัฒนากำลังคนเพื่อสนองความต้องการของประเทศ ยุคไทยแลนด์ ๔.๐	๓๓
- ครั้งที่ ๑๕ เรื่อง รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา	๔๕
- ครั้งที่ ๑๖ เรื่อง Inclusive Education in Thailand : Policy to Practice	๕๔
- ครั้งที่ ๑๗ เรื่อง การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ	๖๙
- ครั้งที่ ๑๘ เรื่อง บทบาทการศึกษาเอกชนนอกระบบกับการพัฒนา ประเทศไทย ๔.๐	๗๘
- ครั้งที่ ๑๙ เรื่อง การพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษสู่ศักยภาพการแข่งขัน ของประเทศ	๘๖
- ครั้งที่ ๒๐ เรื่อง ค่าใช้จ่ายภาครัฐด้านการศึกษา : บทเรียนจากประเทศไทย และนานาชาติ	๙๘
- ครั้งที่ ๒๑ เรื่อง ทิศทางการศึกษาเฉพาะทางเพื่อผลิตกำลังคน ตามความต้องการของประเทศ	๑๑๑
บทที่ ๓ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ	๑๑๙
ยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙	๑๑๙
กับประเด็นการเสวนา	
สรุปผลและแนวทางการดำเนินงาน	๑๓๘
บรรณานุกรม	๑๔๐
คณะผู้จัดทำ	๑๔๑

บทที่ ๑

การจัดเสวนาทางวิชาการหรือสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum)

ที่มาและความสำคัญ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) เพื่อให้เป็นเวทีกลางในการประชุมทางวิชาการสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็น วิพากษ์ แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ โดยกำหนดจัดเดือนละ ๑ ครั้ง ทั้งนี้ สำนักงานฯ ได้เริ่มจัดสภาการศึกษาเสวนาครั้งแรกตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๘ ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยได้เลือกประเด็นสำคัญทางการศึกษาที่สังคมต้องการคำตอบและเป็นประเด็นท้าทายที่เกิดขึ้นในวงการการศึกษาของประเทศในขณะนั้นมาเป็นหัวข้อของการเสวนา และได้เชิญวิทยากรและผู้อภิปรายนำที่ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ตรงตามประเด็นการเสวนาทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนมาถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ให้ผู้เข้าร่วมเสวนาจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากส่วนกลาง เช่น องค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานปรมาณ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ฯลฯ และหน่วยงานจากส่วนภูมิภาค เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการภาค สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา ตลอดจนสมาคมและองค์กรเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้มีการนำข้อมูลองค์ความรู้ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่ได้จากการเสวนามาประมวลเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบาย การวางแผนการศึกษา การจัดทำมาตรฐานการศึกษาของชาติ รวมทั้งนำไปใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาลต่อไป

ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ สำนักงานฯ ได้จัดสภาการศึกษาเสวนาจำนวน ๑๑ ครั้ง โดยได้มีการนำผลการเสวนาไปสู่การปฏิบัติและนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศอย่างเป็นรูปธรรมหลายเรื่อง เช่น การผลิตและการสอบบรรจุครูที่มีคุณภาพ STEM Education in Thailand การพัฒนาภาษาอังกฤษสำหรับเด็กไทย การพัฒนาเด็กปฐมวัย การปรับระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา การเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ การปฏิรูประบบทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเรียนรู้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และระบบการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาของประเทศไทย เป็นต้น โดยสำนักงานฯ ได้รวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้ทั้งหมดจากการเสวนาทั้ง ๑๑ ครั้ง จัดทำเป็นเอกสาร เรื่อง “สภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ๒๐๑๕-๒๐๑๖ : จากข้อเสนอสู่นโยบาย” และได้จัดพิมพ์เผยแพร่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ประโยชน์ในมิติที่เกี่ยวข้องเพื่อเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาของประเทศเรียบร้อยแล้ว

ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ สำนักงานฯ ได้จัดให้มีสภาการศึกษาเสวนาจำนวน ๑๐ ครั้ง ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ – สิงหาคม ๒๕๖๐ โดยได้เลือกประเด็นที่มีความสำคัญและมีผลกระทบกับวงการศึกษายุคปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับ ๖ จุดเน้นยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ซึ่งผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๐ ตลอดจนสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่ได้มีการประกาศใช้เมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐ โดยในการจัดสภาการศึกษาเสวนาทั้ง ๑๐ ครั้ง มีประเด็นการเสวนา วันที่จัดเสวนา และวิทยากร ปรากฏตามรายละเอียดดังนี้

ประเด็นการเสวนา และวิทยากร

๑. ครั้งที่ ๑๒ เรื่อง “บทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐” เมื่อวันอังคารที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ วิทยากร จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย ดร.กมล รอดคล้าย เลขาธิการสภาการศึกษา ดร.วัฒนาพร ระงับทุกข์ รองเลขาธิการสภาการศึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตทิพากร รองเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชาติ กิเลนทอง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อการประเมินและการออกแบบนโยบาย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และดร.จอมทยาสนิท พงษ์เสฐียร นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

๒. ครั้งที่ ๑๓ เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล” เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๙ วิทยากร จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย พันเอก ดร.เศรษฐพงษ์ มะลิสวรรณ ประธานกรรมการกิจการโทรคมนาคม และรองประธานกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ดร.ภูมิพร ธรรมสถิตย์ ผู้อำนวยการศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ

มหาวิทยาลัยมหิดล และ ดร.เฉลิมรัฐ นาควิเชียร ผู้อำนวยการสถาบันอินเทอร์เน็ตและการออกแบบ (Net Design)

๓. ครั้งที่ ๑๔ เรื่อง “การพัฒนากำลังคนเพื่อสนองความต้องการของประเทศยุคไทยแลนด์ ๔.๐” เมื่อวันอังคารที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๐ วิทยากร จำนวน ๒ คน ประกอบด้วย ดร.ณัฐวุฒิ พงศ์สิริ ผู้ช่วยผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย สายทรัพยากรบุคคลและพัฒนาองค์กร และนายทศพร จันทรี รองประธานอาวุโสการบริหารบุคลากรและประสิทธิภาพองค์กร บริษัทปูนซีเมนต์ นครหลวง จำกัด (มหาชน)

๔. ครั้งที่ ๑๕ เรื่อง “รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา” เมื่อวันจันทร์ที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐ วิทยากร โดย นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๕. ครั้งที่ ๑๖ เรื่อง “Inclusive Education in Thailand : Policy to Practice” เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐ กล่าวเปิดโดย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล) วิทยากร จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย นางศรีศักดิ์ ไทยอารี ผู้อำนวยการสภาพัฒนาการเด็กและเยาวชนในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิดา ทับพันธุ์ อาจารย์ประจำคณะวิทยาการเรขาคณิตและศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ Mr. Malcolm Reeve ผู้อำนวยการบริหารฝ่ายการศึกษาพิเศษ และการเรียนรวม Academic Enterprise Trust (AET) สหราชอาณาจักร

๖. ครั้งที่ ๑๗ เรื่อง “การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ” เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๐ วิทยากร จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ และกรรมการมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย นายประยุทธ์ หลีกคำ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ สำนักงาน กศน. และนายนราธิป สุภาราญ รองนายกเทศมนตรีตำบลหนองลาน และรองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

๗. ครั้งที่ ๑๘ เรื่อง “บทบาทการศึกษาเอกชนนอกระบบกับการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐” เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐ วิทยากร จำนวน ๔ คน ประกอบด้วย ดร.พะโยม ชิณวงศ์ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน นายพรชัย พิศาลสิทธิ์กุล นายกสมาคมการศึกษาเอกชนนอกระบบ (ประเทศไทย) นายกงกฤช หิรัญกิจ ผู้บริหารโรงเรียนการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยวนานาชาติหรือสถาบันไอทิม (I-Tim : International Hotel & Tourism Industry Management School) และนางสุพัตร์สมร แสงสุรศักดิ์ชัย ผู้บริหารโรงเรียนสอนขับรถยนต์ ID Driver จังหวัดขอนแก่น

๘. ครั้งที่ ๑๙ เรื่อง “การพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษสู่ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ” เมื่อวันอังคารที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐ วิทยากร จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย ดร.ธงชัย ชิวปรีชา ผู้อำนวยการโรงเรียนกำเนิดวิทย์ ดร.กานจูลี ปัญญาอินทร์ นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ ช่วยราชการสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และดร.จรรยา ดาสา ผู้อำนวยการศูนย์วิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๙. ครั้งที่ ๒๐ เรื่อง “ค่าใช้จ่ายภาครัฐด้านการศึกษา : บทเรียนจากประเทศไทยและนานาชาติ” เมื่อวันพุธที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐ กล่าวนำความเป็นมาโครงการการสำรวจ ติดตามการใช้จ่ายภาครัฐ ของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี ในประเทศไทย โดย รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายณรงค์ แผ้วพลสง) วิทยากร จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา Mr. Huge Delaney หัวหน้าฝ่ายการศึกษา องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย Dr. Akihiro Fushimi ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา องค์การยูนิเซฟ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก และให้เกียรติกล่าวปิดการเสวนาโดย Mr. Thomas Davin ผู้แทนองค์การยูนิเซฟประเทศไทย

๑๐. ครั้งที่ ๒๑ เรื่อง “ทิศทางการศึกษาเฉพาะทางเพื่อผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศ” เมื่อวันพุธที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๐ วิทยากร จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย พลตำรวจโท ดร.ปิยะ อุทาโย ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ พลเรือตรี ปิยะ อางมุงคุณ ผู้ว่าการสถาบันการบินพลเรือน และรองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา สายทองคำ คณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการนำเสนอ การอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์ รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการเสวนาทางวิชาการ ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาของชาติ รวมทั้งใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในมิติที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาของประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

บทที่ ๒

สรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum)

ปีงบประมาณ ๒๕๖๐

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดให้มีสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ต่อเนื่องจากปีงบประมาณ ๒๕๕๙ จำนวน ๑๐ ครั้ง (ครั้งที่ ๑๒-๒๑) ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๙-สิงหาคม ๒๕๖๐ โดยสำนักงานฯ ได้พิจารณาเลือกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาและการพัฒนากำลังคนของประเทศเพื่อมุ่งสู่ประเทศไทย ๔.๐ หรือไทยแลนด์ ๔.๐ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจหรือโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เข้ามาบริหารประเทศด้วยวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” และต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” โดยมีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านต่างๆ ไปพร้อมกัน ทั้งปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ ปฏิรูปการวิจัยและการพัฒนา และปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้า สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในศตวรรษที่ ๒๑ ได้ โดยมีฐานคิดหลัก คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” และเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการเน้นภาคบริการให้มากขึ้น

การเร่งปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ และการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ จึงเป็นทางออกสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล สามารถลดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันมากขึ้น รวมทั้งสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า

ทั้งนี้ ในการจัดสภาการศึกษาเสวนาในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ทั้ง ๑๐ ครั้ง พบว่ามีประเด็นที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ โดยตรง จำนวน ๓ ครั้ง คือ (๑) บทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ (๒) การพัฒนากำลังคนเพื่อสนองความต้องการของประเทศยุคไทยแลนด์ ๔.๐ และ (๓) บทบาทการศึกษาเอกชนนอกระบบกับการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐ ส่วนประเด็นการเสวนาอีก ๗ ครั้ง ล้วนเป็นประเด็นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบทบาทการศึกษายุคไทยแลนด์ ๔.๐ ที่หน่วยงานทางการศึกษาต้องติดตามความเคลื่อนไหวเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนและกำหนดนโยบายการศึกษาของประเทศ มีความจำเป็นต้องรับรู้ ติดตามความเคลื่อนไหว รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และรายงานต่อสังคมและสาธารณชนให้รับทราบอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดต้องนำองค์ความรู้และข้อเสนอแนะที่ได้รับจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับนโยบายและแผนการศึกษาให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

หากพิจารณาความสอดคล้องของประเด็นการเสวนากับยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ พบว่ามีประเด็นที่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีการเสวนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ จำนวน ๓ เรื่อง ดังนี้

๑. บทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐
๒. การพัฒนากำลังคนเพื่อสนองความต้องการของประเทศยุคไทยแลนด์ ๔.๐
๓. บทบาทการศึกษาเอกชนนอกระบบกับการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีการเสวนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ จำนวน ๒ เรื่อง คือ

๑. การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ
๒. การพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษสู่ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา มีการเสวนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ จำนวน ๔ เรื่อง ดังนี้

๑. การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล
๒. Inclusive Education in Thailand : Policy to Practice
๓. ค่าใช้จ่ายภาครัฐด้านการศึกษา : บทเรียนจากประเทศไทยและนานาชาติ
๔. ทิศทางการศึกษาเฉพาะทางเพื่อผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา มีการเสวนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ จำนวน ๑ เรื่อง คือ รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา

สำหรับยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ และยุทธศาสตร์ที่ ๕ การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่มีประเด็นการเสวนาที่สอดคล้องกับ ๒ ยุทธศาสตร์ดังกล่าว

สรุปผลสภาการศึกษาเสวนาปีงบประมาณ ๒๕๖๐

จากการจัดสภาการศึกษาเสวนาในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ จำนวน ๑๐ ครั้ง สำนักงานฯ ได้จัดทำสรุปผลการเสวนาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อพิจารณาสั่งการในประเด็นที่เกี่ยวข้องและนำข้อมูลองค์ความรู้ ตลอดจนข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมเสวนาไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาของชาติ ตามบทบาทหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยมีสรุปผลการเสวนาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการจัดสภาการศึกษาเสวนา ๑๐ ครั้ง ดังนี้

สรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๒

เรื่อง

“บทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐”

วันอังคารที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร อาคาร ๕๖ ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

เลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.กมล รอดคล้าย) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมเสวนาเรื่อง “บทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐” ว่า เพื่อเป็นเวทีการประชุมทางวิชาการให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมระดมสมอง แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ และสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทการจัดการศึกษาเพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้รองรับการเป็นประเทศไทย ๔.๐ ซึ่งเป็นโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ที่ต้องการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ และสร้างแนวทางการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงได้ในศตวรรษที่ ๒๑ และเป็นการวางรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

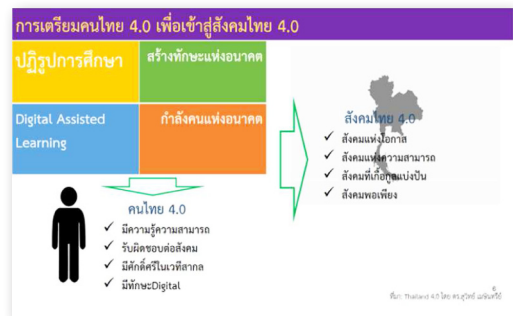
ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะคณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ของรองนายกรัฐมนตรี (ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์) และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ (ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์) จึงขอนำเสนอสาระสำคัญของ เรื่อง “บทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐” โดยมีผู้นำเสนอประกอบด้วย เลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.กมล รอดคล้าย) รองเลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.วัฒนาพร ระงับทุกข์) และ ดร.จอมทยาสนิท พงษ์เสฐียร นักวิชาการศึกษา สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สรุปได้ดังนี้

ข้อเสนอของวิทยากร

ดร.กมล รอดคล้าย เลขาธิการสภาการศึกษา นำเสนอเรื่อง “บทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคประเทศไทย ๔.๐” โดยอธิบายโมเดลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยว่า ในสมัยก่อนก้าวเข้าสู่ปี ค.ศ. ๒๐๐๐ อัลวิน ทอฟฟเลอร์ (Alvin Toffler) ได้เขียนหนังสือ เรื่อง “คลื่นลูกที่สาม (the third wave)” ที่ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงจากยุคเกษตรกรรมสู่ยุคอุตสาหกรรม และเทคโนโลยี จนกระทั่งถึงยุค ICT หรือยุคสารสนเทศที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย ระบบเศรษฐกิจกลายเป็นแบบการค้าเสรีมากขึ้น โดยสาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คือ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทำให้โลกกลายเป็นหมู่บ้านโลก (global village) เป็นหมู่บ้านเดียวกันที่มีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนกัน รวมทั้งรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วในเวลาพร้อมกัน ดังนั้น ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาจึงต้องมีแนวทางการพัฒนาประเทศเพื่อยกระดับไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว

ทั้งนี้ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ ได้กล่าวไว้ว่า ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามกับดักไทยแลนด์ ๑.๐ คือจากการเป็นประเทศที่เน้นเกษตรกรรมและหัตถกรรม กลายมาเป็นประเทศที่เน้นอุตสาหกรรมเบา เน้นทดแทนการนำเข้า และเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานราคาถูกหรือไทยแลนด์ ๒.๐ และปัจจุบันเป็นไทยแลนด์ ๓.๐ ที่เน้นอุตสาหกรรมหนัก เน้นการส่งออก เน้นการลงทุน และการนำเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ประเทศไทยยังไม่สามารถยืนอยู่บนฐานการผลิตของตัวเองได้ จำเป็นต้องพัฒนาประเทศให้ไปสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ ทั้งนี้ การพัฒนาประเทศและจากไทยแลนด์ ๓.๐ ไปสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ มีกับดักที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) กับดักประเทศรายได้ปานกลาง คือ ไม่จนแต่ไม่รวย ๒) กับดักความเหลื่อมล้ำ คือ ความแตกต่างระหว่างคนจนกับคนรวย คนเมืองกับคนชนบท และ ๓) กับดักความไม่สมดุล คือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติมาก ทำให้เกิดปัญหา จึงมีข้อเสนอเพื่อเป็นการแก้ปัญหาและทางออกที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนฐานการผลิตใหม่ เพื่อก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลาง และเพิ่มขีดความสามารถการวิจัยและพัฒนาให้ดีขึ้น โดยได้เสนอกลไกการขับเคลื่อนไทยแลนด์ ๔.๐ ที่สำคัญ ๓ ประการ ประกอบด้วย ๑) การสร้างความมั่นคงผ่านการขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรม ปัญญาเทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์เพื่อแข่งขันได้ในเวทีโลก (Competitive Growth Engine) ๒) การสร้างความมั่นคงผ่านการกระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งอย่างเท่าเทียม (Inclusive Growth Engine) เปลี่ยนจากการรวบแบบกระจุก เป็นความมั่งคั่งแบบกระจายตัว และส่งเสริม

สนับสนุนให้ SMEs แข็งแรงและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก ยกย่องขีดความสามารถ เสริมสร้างทักษะและการเติมเต็มศักยภาพของประชาชนให้ทันกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และการจ่ายภาษีให้แก่ผู้มีรายได้น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดแบบมีเงื่อนไข และ ๓) การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Growth Engine) เปลี่ยนจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลเป็นการพัฒนาที่สมดุล เป็นการปรับแนวคิดจากเดิมที่คำนึงถึงรายได้เปรียบเรื่องต้นทุน เป็นการคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้จากการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นทั้งระบบ รวมทั้งการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นองค์กรที่คิดดีและทำดี

ในส่วนของคลัสเตอร์อุตสาหกรรม ซึ่งแต่เดิมคลัสเตอร์อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของประเทศจะเป็นอุตสาหกรรมประเภทยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ การท่องเที่ยวระดับคุณภาพ การเกษตรเชิงประสิทธิภาพเทคโนโลยีชีวภาพ และอาหาร ในการศึกษาที่จะขับเคลื่อนประเทศไปสู่อนาคตใน ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า จึงต้องพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่หรืออุตสาหกรรมอนาคต เพื่อยกระดับเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นแบบก้าวกระโดดโดยส่งเสริมอุตสาหกรรมใหม่ เช่น ส่งเสริมการผลิตหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม การขนส่งและการบิน อุตสาหกรรมชีวภาพและพลังงานเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมดิจิทัล และอุตสาหกรรมแพทย์และสุขภาพ เป็นต้น รวมทั้งต้องหาวิธีการเพื่อให้อุตสาหกรรมใหม่เหล่านี้กลายเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้หลักเข้าสู่ประเทศ

นอกจากนี้ ในส่วนของวิสาหกิจและสตาร์ทอัพ (Startups) ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มเทคโนโลยีใหม่ เช่น ๑) Biotech เทคโนโลยีชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอาหารและการเกษตร ๒) Bio-Med เทคโนโลยีชีวภาพทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมทางการแพทย์และการทำศัลยกรรม ๓) Mechatronics เป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างหุ่นยนต์เพื่อใช้ในอุตสาหกรรม และคอมพิวเตอร์ที่มีกลไกในการทำงานแบบอัตโนมัติ เช่น ตู้ ATM เป็นต้น ๔) Embedded Technology ระบบเทคโนโลยีสมองกล ๕) Service Design & Technology เป็นเครื่องมือในการออกแบบบริหารและเทคโนโลยี โดยในส่วนของวิสาหกิจและสตาร์ทอัพที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อน โดยผู้เรียนอาชีวศึกษาสามารถเข้ามามีส่วนผลักดันในด้านต่างๆ ได้หลายด้าน เช่น การทำเกษตรด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ (Agritech) เทคโนโลยีอาหาร (Foodtech) เทคโนโลยีสุขภาพ (Healthtech) เทคโนโลยีการเงิน (FinTech) การศึกษาที่มีการใช้เทคโนโลยีและมัลติมีเดีย (Edtech) การซื้อขายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ (E-commerce) และการยกระดับการบริการ (Service Enhancing) เป็นต้น

นอกจากนี้ การขับเคลื่อนประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือเป็นประเทศไทย ๔.๐ ได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ต้องนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เนื่องจากเป็นหลักปรัชญาที่มีเหตุผล มีความพอประมาณ สามารถคำนวณ และเป็นภูมิคุ้มกัน รวมทั้งเป็นหลักในการพัฒนาประเทศได้ในอนาคต

ดร.วัฒนาพร ระวังทุกข์ รองเลขาธิการ สภาการศึกษา นำเสนอสาระสำคัญของการเตรียมคนไทยเพื่อก้าวเข้าสู่สังคมไทย ๔.๐ สรุปได้ว่าการศึกษาคือรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาและเป็นกลไกหลักในการสร้างและพัฒนาคนรวมทั้งเตรียมคนไทยเพื่อก้าวสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ และโดยที่ระบบของการศึกษาในยุคไทยแลนด์ ๒.๐ และ ๓.๐ ไม่สามารถพัฒนาหรือสร้างคนไทย

ให้มีลักษณะที่ต้องการได้ จึงต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างกำลังคนให้มีทักษะในอนาคตหรือทักษะเพื่อรองรับไทยแลนด์ ๔.๐ ทั้งนี้ เวทีเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum : WEF) ชี้ให้เห็นว่าภายในอีก ๕ ปี อาชีพของคนในปัจจุบันจะหายไป มีอาชีพใหม่มาทดแทนประมาณร้อยละ ๖๕ ดังนั้น การจัดการศึกษาให้แก่บัณฑิตนักศึกษาในปัจจุบัน อาจมีผลกระทบกับการมีงานทำเมื่อจบการศึกษาในอีก ๔ ปีข้างหน้า จึงจำเป็นต้องวางแผนเพื่อรองรับตลาดแรงงานหรือกำลังคนในอนาคต ในขณะที่เดียวกันต้องยอมรับว่าโลกปัจจุบันเป็นโลกดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยในอนาคตจะมียานยนต์ที่ไร้คนขับ ศูนย์การค้าเริ่มทยอยปิดตัว เนื่องจากคนซื้อของผ่านระบบออนไลน์ วิถีชีวิตการทำงานของคนจะเปลี่ยนแปลง จากสำนักงานที่เคยมีพนักงานและมีเอกสารมากมาย จะเปลี่ยนเป็นระบบไร้เอกสาร การทำงานไม่จำเป็นต้องนั่งโต๊ะประจำที่ทำงาน กระทั่งวิถีการเรียนรู้ก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลง จากที่ครูและนักเรียนต้องจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนใช้กระดานดำ หนังสือ เป็นสื่อในการเรียนการสอนจะกลายเป็นการสืบค้นข้อมูลความรู้ต่างๆ ได้จากโทรศัพท์เคลื่อนที่ ครูสามารถส่งและตรวจการบ้านได้โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตออนไลน์ การเปลี่ยนแปลงโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาสนับสนุนระบบการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงต้องมีบทบาทในการปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คนไทยในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ต้องเป็นคนไทยที่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญ เพราะปฏิสัมพันธ์ส่วนใหญ่เป็นปฏิสัมพันธ์ผ่านเครื่องมือทางเทคโนโลยี เป็นทักษะด้านดิจิทัล รวมทั้งต้องเป็นคนไทยที่มีศรัทธาในเวทีสากล ทั้งนี้ การพัฒนาการศึกษาจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม รวมถึงการเข้าถึงทักษะความสามารถต่างๆ ทางเทคโนโลยี เป็นทักษะดิจิทัลที่ต้องเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นสังคมแห่งความสามารถ ทุกคนจะมีความเจริญก้าวหน้าทางวิชาชีพได้ต้องมีทักษะดิจิทัล รวมทั้งควรยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางหลักในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ

ทักษะที่จำเป็นต้องพัฒนาเพื่อก้าวสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ คือ 3Rs อ่านออก (Reading) เขียนได้ (Writing) และคิดคำนวณเป็น (Arithmetic) ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับทุกคน โดยเฉพาะเด็กวัยเรียน ทั้งนี้ WEF ได้ประเมินทักษะพื้นฐาน ๓ ประการดังกล่าวของประเทศต่างๆ เทียบเคียงกับศักยภาพในการทำงานและการผลิต พบว่าเด็กที่จบระดับมัธยมศึกษาในประเทศญี่ปุ่น มีศักยภาพและทักษะสูงกว่าเด็กที่จบปริญญาตรีในประเทศอิตาลี การประเมินนี้ส่งผลให้เห็นว่าเมื่อเข้าสู่การทำงาน ศักยภาพและทักษะการทำงานจะแตกต่างกันอย่างชัดเจน นอกจากทักษะ 3Rs แล้ว การส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ นับเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างนวัตกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการ หากปราศจากความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการร่วมมือ ก็จะไม่สามารถพัฒนาคนไทยไปสู่ยุค ๔.๐ ได้ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้เกิดแนวคิดที่เป็นระบบ ส่งเสริมแนวคิดเพื่อออกแบบ ความเป็นสากล และการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง สามารถสร้างกระบวนการผลิตและนวัตกรรมที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ประเทศได้ โดยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เช่น ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความกระตือรือร้น คุณธรรม จริยธรรม รวมไปถึงการรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีควบคู่ไปด้วย เพื่อไม่ให้เป็นสังคมที่แข็งกระด้างและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก

การปฏิรูปการศึกษาเพื่อเตรียมคนไทยไปสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ จะต้องเป็นการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย และไม่ใช่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตคนที่มีลักษณะรูปแบบเดียวกันหมด แต่ต้องพิจารณาความสามารถ ความถนัดและความสนใจเป็นรายบุคคล และส่งเสริมตามความถนัดและความต้องการ ต้องมีการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เสริมสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้น เรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยเน้นเรื่องการสร้างโครงการ การมีชิ้นงานในการปฏิบัติที่สร้างเสริมทักษะในเรื่องการผลิต รวมทั้งเรียนรู้เพื่อส่วนรวมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของเป้าหมายการเรียนรู้ ซึ่งต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้อง โดยจะต้องมีการปรับเปลี่ยนทักษะของครู ให้เป็นครูที่สอนให้เด็กไทยเป็นเด็กไทย ๔.๐ ต้องมีทักษะในการสอนเพื่อสร้างทักษะในอนาคตให้แก่ผู้เรียน ส่วนระบบการศึกษาและการบริหารจัดการ จะต้องหาวิธีการเพื่อทำให้ครูมีความสามารถในการสอน ครูต้องเปลี่ยนจากการเป็นผู้บรรยายมาเป็นผู้ดูแล ผู้แนะนำ ผู้อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน สิ่งเหล่านี้ล้วนมีรายละเอียดที่กระบวนการปฏิรูปการศึกษาต้องเร่งดำเนินการ ต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนการสอนให้ทันกับเหตุการณ์ เพราะหลักสูตรในปัจจุบันไม่สามารถสร้างทักษะอนาคตให้แก่ผู้เรียนได้ โดยต้องนำทักษะหรือคุณลักษณะ 3Rs มาปรับใช้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยชั้นประถมศึกษาตอนต้นนำทักษะ 3Rs มาสอนควบคู่กับการคิดวิเคราะห์ ประถมศึกษาตอนปลายเพิ่มทักษะกระบวนการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนขึ้น แล้วจึงเริ่มเนื้อหาวิชาการในระดับมัธยมศึกษา ส่วนกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ ต้องนำไปไว้ในหลักสูตรอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา เป็นต้น รูปแบบการเรียนการสอนที่มีรูปแบบหลากหลาย ต้องพิจารณาว่ารูปแบบใดสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ๔.๐ หรือการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล กระบวนการคิด การแก้ปัญหา

จะเข้ามาแทนที่การเรียนรู้แบบเนื้อหาเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม ต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศของการเรียนรู้ มีการลงทุนให้แก่ห้องเรียนในโรงเรียน เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ ห้องเรียน ๔.๐ จึงเป็นห้องเรียนที่มีความท้าทายสู่กรอบแนวความคิดใหม่ (New Paradigm) ที่สามารถพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล มีการดึงจุดเด่นที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล และมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลเกิดขึ้น ต้องนำข้อมูลความรู้ที่เกิดขึ้นจากสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ประโยชน์ โดยต้องสอดคล้องกับระบบเดิม ใช้ต้นทุนต่ำ และเชื่อมโยงกับการพัฒนาความเจริญของมนุษย์

การเปลี่ยนกรอบความคิดสำหรับคนในยุค Generation Z (คนที่เกิดปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นไป) ที่มีลักษณะนอนดึกตื่นสาย มีการใช้ ICT ตลอดเวลา มีรูปแบบการพูดคุย และการปฏิสัมพันธ์ เปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งจะต้องนำรูปแบบการดำรงชีวิตของเด็กในยุค Gen Z มาเป็นประโยชน์ในการจัดและออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ที่ต้องเน้นการสร้างทักษะมากกว่าเนื้อหา และมีความยืดหยุ่นเหมือนในกรณีของประเทศฟินแลนด์ที่ยกเลิกการเรียนรายวิชา โดยให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิชาเรียนด้วยตัวเองเพื่อให้สอดคล้องกับความถนัดและความต้องการ ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ ๔.๐ จึงสามารถแยกตามกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน เป็นระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนได้มีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น ระดับปฐมวัยจะมีรูปแบบการสอนที่สามารถเลือกได้ เช่น BBL, Montessori, Active Learning เป็นต้น ส่วนมัธยมศึกษาจะเน้นทักษะหรือการเรียนรู้นวัตกรรม คือ การเรียนควบคู่กับการทำงาน เป็นต้น และจำเป็นต้องพัฒนาทักษะให้เกิดขึ้นทุกระดับการศึกษา เพื่อให้เกิดสมรรถนะที่แตกต่างกันในแต่ละระดับ และคำตอบที่สำคัญที่สุดในขณะนี้คือ เทคโนโลยี ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในยุค Gen Z ต้องรับรู้ และเทคโนโลยีทำให้คน Gen Z มีลักษณะพิเศษที่สามารถทำอะไรพร้อมๆ กันได้ในเวลาเดียวกัน ดังนั้น ระบบการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างคนไทย ๔.๐ ไปสู่ทักษะแห่งอนาคตต่อไป

ดร.จอมทยาสนิท พงษ์เสฐียร นำเสนอ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ โดยแบ่งเป็น ๒ ช่วง คือ ช่วงแรก Quick - Win (๑ - ๓ ปี) ที่สามารถดำเนินการได้ทันที จบได้โดยเร็ว เห็นผลเร็ว ช่วงที่สอง เป็นยุทธศาสตร์การศึกษา ๒๐ ปี ซึ่งกำหนดเป้าหมายให้คนไทยต้องมีทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่สนองตอบเป้าหมายการพัฒนาประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ โดยเป้าหมายที่จะพัฒนาประเทศไทยสู่ประเทศไทยยุค ๔.๐ ในช่วงแรก (Quick - Win) เน้น ๕ กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ ซึ่งประเทศไทยลงทุนกับคนกลุ่มนี้ค่อนข้างมาก แต่ก็นำมาใช้ประโยชน์ได้ไม่มากนัก กลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษมาจากหลากหลายสาขา เช่น เด็กโอลิมปิกวิชาการ นักกีฬาทีมชาติ นักดนตรี ข้าราชการในโครงการผู้มีผลสัมฤทธิ์สูง เป็นต้น จึงควรมีการจัดทำฐานข้อมูลและดึงคนกลุ่มนี้มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศให้เต็มที่ เพื่อให้คุ้มค่ากับการลงทุนทรัพยากรทางการศึกษา

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มอาชีวศึกษา เป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้บรรลุ ๕ อุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ คนกลุ่มนี้จบออกมาแล้วต้องทำงานได้จริง และทำงานได้ทันที โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนโครงการทวิภาคีที่ให้เด็กได้เรียนควบคู่กับการทำงานในสถานประกอบการ เพื่อสร้างความชำนาญและเรียนรู้วัฒนธรรมในการทำงาน

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มอุดมศึกษา ต่อยอดจากกลุ่ม ๒ โดยการจะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศไปสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ได้ อุดมศึกษาต้องเน้นภารกิจที่สำคัญ ๓ ประการ ประกอบด้วย ๑) การเป็นผู้นำในการวิจัยและพัฒนา (R&D) และนำผลไปพัฒนาประเทศได้ โดยเฉพาะใน ๕ กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีการวิจัยและพัฒนาน้อยมาก รัฐบาลได้พยายามส่งเสริมให้มีการลงทุนวิจัยและพัฒนาให้ถึงร้อยละ ๑ ต่อจีดีพีของคนไทย ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่ประมาณร้อยละ ๐.๗ และงานวิจัยของไทยส่วนใหญ่อยู่แต่ในห้องสมุด ไม่มีวิธีการนำมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ ๒) ต้องสร้างผู้นำและผู้ประกอบการที่สามารถแข่งขันได้ โดยนำความรู้ที่มีไปประยุกต์ใช้ และสร้างทักษะของการเป็นผู้ประกอบการให้เกิดขึ้น และ ๓) ต้องเป็นสะพานในการสร้างการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และอุตสาหกรรม หรือเป็นตัวเชื่อมระหว่างอุตสาหกรรมระหว่างชุมชน และเป็นพี่เลี้ยงให้แก่โรงเรียน

กลุ่มที่ ๔ กลุ่มผู้สูงอายุ ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีผู้สูงอายุจำนวนมาก ที่เกษียณอายุแต่ยังสามารถทำงานได้ดี มีประสบการณ์สูง ดังนั้นรัฐบาลควรมีมาตรการสำหรับผู้สูงอายุซึ่งมีหลายระดับ ตั้งแต่ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญสูง เช่น ผู้บริหารระดับสูงที่เกษียณอายุราชการแล้ว ควรมีช่องทางและวางกฎระเบียบให้คนเหล่านี้มาช่วยทำงานได้

กลุ่มที่ ๕ กลุ่มที่มีความชำนาญงานเฉพาะด้าน เป็นกำลังแรงงานเพื่อรองรับคนใน ๕ กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมาย จึงควรมีวิธีการให้คนกลุ่มนี้มาช่วยพัฒนาประเทศ รวมทั้งส่งเสริมและยกระดับเพื่อให้เป็นกำลังเสริมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

ทั้งนี้ สิ่งที่สำคัญของการดำเนินงานในช่วง Quick-Win คือ ฐานข้อมูลระดับชาติ สถาบันคลังสมอง สถาบันการศึกษาอาชีพ (Career Academy) และกฎหมาย กฎ ระเบียบ และการดำเนินงานในระยะยาวซึ่งอยู่ในแผนการศึกษาระยะ ๒๐ ปี (แผนการศึกษาแห่งชาติ) ประกอบด้วย ๗ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- ๑) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานหลักสูตร การเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผล
- ๒) การยกระดับคุณภาพ มาตรฐานวิชาชีพครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
- ๓) การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมรองรับความต้องการของตลาดแรงงานและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
- ๔) การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล
- ๕) การพัฒนาคุณภาพคนทุกช่วงวัยและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
- ๖) การพัฒนาระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน
- ๗) การพัฒนาระบบการเงินเพื่อการศึกษา

นอกจากนี้ เลขาธิการสภาการศึกษาได้เสนอ “ข้อเสนอระยะเร่งด่วน (๑ - ๓ ปี) : การศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนสู่ประเทศไทย ๔.๐” ดังนี้

๑) เสริมสร้างศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษ โดยรวบรวมและจัดระบบข้อมูลผู้มีความสามารถพิเศษ จัดอบรมและพัฒนาขีดความสามารถขั้นสูง และมอบหมายโครงการสร้างนวัตกรรมตามความต้องการของประเทศ พร้อมจัดระบบสนับสนุน

๒) พัฒนากำลังคนระดับอาชีวศึกษา โดยคัดเลือกสถาบันอาชีวศึกษาที่มีความพร้อม เปิดสอนหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศในสถาบันอาชีวศึกษา โดยเน้นการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการและผู้ปฏิบัติงานในส่วนที่จะเป็นฐานการผลิตใหม่ของประเทศ รวมทั้งจัดระบบสนับสนุนทุนการศึกษา และสนับสนุนงบประมาณเพื่อการดำเนินงานโดยเชื่อมโยงการพัฒนาองค์ความรู้กับหน่วยงานหรือผู้ประกอบการทุกประเภท

๓) สร้างระบบวิจัยและพัฒนา (R&D) ในมหาวิทยาลัย โดยมอบหมายภารกิจให้มหาวิทยาลัยที่มีความพร้อมและมีความเชี่ยวชาญในแต่ละพื้นที่รับผิดชอบการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศไทยแลนด์ ๔.๐ และจัดระบบสนับสนุนทุนการศึกษางบประมาณโดยเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจและภาคการผลิตที่มีนวัตกรรมขั้นสูง รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาโดยรัฐและเอกชนร่วมลงทุนสนับสนุนโครงการวิจัยที่สร้างนวัตกรรมสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศให้พ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว

การอภิปรายนำ

รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต ทิพากร รองเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา แสดงความคิดเห็นเรื่องบทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ สรุปได้ดังนี้

การศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ เนื่องจากการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นจึงมีความพยายามที่จะแก้ปัญหาหรือปรับระบบการศึกษาโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างหรือผลิตผู้เรียนให้มีทักษะหรือสมรรถนะที่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลง

ที่เกิดขึ้นได้ โดยในการจัดการศึกษาต้องสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนให้ผู้เรียน และต้องเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเชิงผลลัพธ์หรือสมรรถนะเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลา ๑๕ ปีที่ผ่านมา จากผลการประเมินนักเรียนนานาชาติ (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ซึ่งเป็นผลการสอบแข่งขันเพื่อประเมินสัมฤทธิ์ผลทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านของนักเรียนในระดับอายุ ๑๕ ปี เป็นตัวอย่างที่ดีที่สะท้อนให้เห็นถึงระบบการศึกษาของไทยที่ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นตามเป้าหมายได้ ประเทศไทยจึงต้องปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาให้เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นเชิงผลลัพธ์หรือสมรรถนะของผู้เรียนตามช่วงชั้นที่แตกต่างกันเป็นหลัก เช่น ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ควรจัดการเรียนการสอนโดยเน้นสมรรถนะตามวัยมากกว่าเน้นเนื้อหาวิชาการ และช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ควรเน้นความสามารถในการคิดและปฏิบัติได้ด้วยตัวเอง และตามด้วยการพัฒนาทางด้านวิชาการ พร้อมกับการส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

การจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์หรือสมรรถนะของผู้เรียน ต้องกำหนดเป้าหมายของผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้นให้ชัดเจน และสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นว่าผลลัพธ์ตัวหนึ่งสามารถส่งผลให้ผลลัพธ์ตัวอื่นสูงขึ้นได้ และควรกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนระหว่างความเป็นวิชาการ วิชาชีพ และอาชีพ ซึ่งมีความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ อาชีพคือการทำงานทุกอย่าง วิชาชีพคือความเป็นวิชาการร่วมกับความคิด และวิชาการคือการวิจัยหรือการพัฒนา หรือการบูรณาการร่วมกันระหว่างการวิจัยและการพัฒนา การศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์เป็นฐาน (Outcome Base Education : OBE) มีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยต้องกำหนดสมรรถนะผู้เรียนให้ชัดเจนว่าผู้เรียนต้องสามารถทำอะไรได้ ทำอะไรเป็น ตามช่วงชั้นที่แตกต่างกัน และนำสมรรถนะ

ไปออกแบบกระบวนการเรียนรู้ โดยสอดแทรกเนื้อหาสาระวิชาการ และใช้ ICT หรือเทคโนโลยีอื่นเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การออกแบบกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สมรรถนะเป็นฐาน จึงเป็นรูปแบบที่สามารถกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์เร่งด่วนในการจัดการเรียนการสอน ที่ต้องมีการสร้างรูปแบบให้ชัดเจน และสร้างความรู้ความเข้าใจให้หน่วยปฏิบัตินำไปทำแผนปฏิบัติการ โดยปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ คือ ครูผู้สอน ซึ่งการผลิตครูมีความจำเป็นต้องมุ่งเน้นเชิงผลลัพธ์เช่นเดียวกัน กล่าวคือ นอกจากจะต้องฝึกอบรมครูให้เป็นครูวิชาชีพแล้ว ต้องฝึกให้เป็นครูที่มีสมรรถนะสอดคล้องกับสมรรถนะที่ผู้เรียนต้องมีตามเป้าหมายที่กำหนดในระดับชั้นต่างๆ รวมทั้งครูต้องเป็นครูที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครู นอกจากจะสามารถสอนและฝึกอบรมผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามเป้าหมายแล้ว ต้องสามารถพัฒนาด้านวิชาการในระดับที่สูงขึ้นได้ โดยขณะนี้สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษากำลังจัดทำกรอบมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Standard Framework) ด้านการสอนให้แก่อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา โดยครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถถอดรูปแบบนำไปปฏิบัติได้ นอกจากนี้ ได้เสนอวิธีการที่สามารถดำเนินการเพื่อเป็นยุทธศาสตร์เร่งด่วนในขณะนี้ คือ การนำเด็กเก่งหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษส่วนหนึ่งมาเป็นครู

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชาติ กิเลนทอง
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อการประเมินและการออกแบบ
นโยบาย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย แสดงความคิดเห็น
สรุปได้ดังนี้

กระบวนการเรียนรู้ ๔.๐ ที่สำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษาเสนอ โดยเฉพาะกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก
ปฐมวัยซึ่งใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง
ที่ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ปฏิบัติ นับเป็นวิธีการพัฒนา
ผู้เรียนในระดับปฐมวัยที่ได้ผลเป็นที่ยอมรับมาอย่างยาวนาน และมีความเห็นว่าการพัฒนาเด็กปฐมวัย
เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งให้ผลตอบแทนคุ้มค่าที่สุด และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา
ประเทศให้ก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ และยุคต่อไปในอนาคตได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้การสร้างคนให้มี
ทักษะที่พร้อมรองรับทุกสถานการณ์ และรองรับสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ต้องเป็นทักษะที่ไม่เฉพาะ
เจาะจงจนเกินไป เพื่อตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และควรเป็น
ทักษะพื้นฐานของความรู้เดิมหรือทักษะพื้นฐานที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน คือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์
และภาษาอังกฤษ

ทั้งนี้ การเจริญเติบโตของประเทศจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการแข่งขัน ในขณะเดียวกันการแข่งขัน
ทางการศึกษาจะนำมาซึ่งคุณภาพและนวัตกรรมทางการศึกษา ดังนั้น การจะสร้างเศรษฐกิจของ
ประเทศให้เป็นเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด (New S-curve) จึงต้องสร้างระบบการแข่งขัน และสร้าง

ระบบนิเวศที่ดี (Ecosystem) ให้เกิดขึ้นกับระบบทั้งหมด รวมถึงระบบการศึกษาด้วย เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาและส่งผลให้เกิดความเจริญกับประเทศในลำดับต่อไป ทั้งนี้ ไทยแลนด์ ๔.๐ คือระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยี การบริหารจัดการ และความคิดสร้างสรรค์ และส่วนใหญ่นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นจากปัจเจกบุคคล ไม่ได้เกิดขึ้นโดยการวางแผนจากส่วนกลาง

ในปัจจุบันการวางแผนกำลังคน (Manpower Planning) จากส่วนกลางโดยเฉพาะในสาขาวิชาที่เจาะจงเป็นเรื่องทำได้ยาก เนื่องจากในอนาคตจะมีการปรับเปลี่ยนสาขาวิชาอย่างรวดเร็ว และสาขาวิชาต่างๆ จะหายไปภายในระยะเวลาอันสั้น เนื่องด้วยความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจนคาดเดาอนาคตไม่ได้ ในวงการศึกษาก็ควรตระหนักถึงความสำคัญของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และควรสร้างทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้ในอนาคต คือทักษะความรู้พื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ มากกว่าที่จะมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรม เพราะการให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้บางอุตสาหกรรมได้ประโยชน์ และบางอุตสาหกรรมเสียประโยชน์ ในขณะที่การมุ่งเน้นพัฒนาสร้างทักษะพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน จะทำให้ไม่เป็นเพียงผู้ใช้อย่างเดียว แต่จะกลายเป็นผู้สร้างเทคโนโลยีเพื่อนำพาประเทศไปสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ เนื่องจากสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

ตัวอย่างกรณีผลการสอบแข่งขันเพื่อประเมินสัมฤทธิผลทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน (PISA) ของนักเรียนในระดับอายุ ๑๕ ปี ซึ่งผลการสอบแข่งขันดังกล่าว สามารถสะท้อนความสามารถทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ของนักเรียนไทยอายุ ๑๕ ปีได้พอสมควร โดยในปี ๒๕๕๕ นักเรียนไทยมีผลการสอบแข่งขันดีขึ้นจากปีที่ผ่านมา แต่พบว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงสมรรถนะเนื่องจากมีค่าเฉลี่ยเท่าเดิม จึงควรพิจารณาและนำมาคิดวิเคราะห์ต่อเพื่อพิจารณาหาวิธีการในการพัฒนาทักษะทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยให้ดีขึ้น เพื่อต่อยอดไปสู่ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและผลิตนวัตกรรมเพื่อก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ และเมื่อเปรียบเทียบผลการสอบแข่งขันของนักเรียนไทยกับประเทศในอาเซียน คือ สิงคโปร์ และเวียดนาม ซึ่งมีผลการสอบแข่งขันสูงกว่าประเทศไทย โดยเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบสัดส่วนเวลาในการเรียนวิชาหลัก คือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ พบว่านักเรียนไทยมีสัดส่วนเวลาในการเรียนวิชาหลักน้อยกว่าเวียดนามร้อยละ ๒๐ ในทุกระดับชั้น และสิงคโปร์มีสัดส่วนเวลาในการเรียนวิชาหลักมากกว่าเวียดนาม โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ นักเรียนไทยเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ในขณะที่สิงคโปร์เริ่มเรียนวิทยาศาสตร์อย่างจริงจังในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และเวียดนามเริ่มเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ และใช้เวลาเรียนมากขึ้นในระดับชั้นที่สูงขึ้น แต่ประเทศไทยกลับใช้เวลาในการเรียนวิชาดังกล่าวน้อยลงในระดับชั้นที่สูงขึ้น จึงควรต้องทบทวนและวางแผนการเรียนการสอนของนักเรียนไทยให้เหมาะสม เช่น การเพิ่มเวลาในการเรียนวิชาหลักให้มากขึ้นในระดับชั้นที่สูงขึ้น การปรับหลักสูตรการเรียนการสอนใน ๘ กลุ่มสาระวิชาให้น้อยลง

หรือให้มีความเหมาะสมตามระดับชั้นของผู้เรียน โดยครูควรใช้เวลาที่มีอยู่อย่างจำกัดปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนให้มากขึ้น และพิจารณาความสำคัญของสาระวิชาที่ผู้เรียนควรได้รับในแต่ละวันในเวลา ๖ ชั่วโมงที่ผู้เรียนอยู่ในโรงเรียนให้คุ้มค่าที่สุดที่สุด

ส่วนเรื่องการพัฒนาครู สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างระบบแรงจูงใจให้ครู และวิธีการในการสร้างแรงจูงใจให้ครูวิธีการหนึ่งคือการปรับระบบการจัดสรรงบประมาณผ่านด้านอุปสงค์ (demand-side financing) ที่ครอบคลุมต้นทุนด้านบุคลากร เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของโรงเรียนในการดึงดูดผู้เรียนเข้ามาเรียน และเกิดการแข่งขันให้ภาคเอกชนเข้ามาสร้างโรงเรียนที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น

การอภิปรายทั่วไป

ที่ประชุมได้ร่วมกันอภิปราย ให้ข้อคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

๑) ควรมีการพิจารณาปรับหลักสูตรโดยปรับสาระการเรียนรู้ให้น้อยกว่า ๘ กลุ่มสาระวิชา และเน้นเฉพาะสาระวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นต้น และควรเน้นสมรรถนะในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ และปฏิบัติได้ มากกว่าการเน้นเนื้อหาตามสาระวิชา

๒) ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาและปรับแนวคิดของครูทุกระดับ เพื่อเป็นกลยุทธ์สำคัญในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่พร้อมรับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ โดยจัดฝึกอบรมให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรม และคณิตศาสตร์ (STEM) ไปใช้ในการเชื่อมโยงและแก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งควรเปิดโอกาสให้ทุกอาชีพที่มีความต้องการเป็นครูสามารถเข้ามาเป็นครูได้ เพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษารวมทั้งควรปรับรูปแบบวิธีการสอนในระดับอุดมศึกษา โดยลดสัดส่วนเวลาของการเรียนในห้องเรียนให้น้อยลง และเพิ่มสัดส่วนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงให้มากขึ้น

๓) กระทรวงศึกษาธิการควรเป็นเจ้าภาพหลักในการส่งเสริมและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษให้พัฒนาตรงตามศักยภาพ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนให้ไปสู่การปฏิบัติ และควรมีการบูรณาการการจัดทำฐานข้อมูลผู้มีความสามารถพิเศษร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงาน ก.พ. และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

๔) กระทรวงศึกษาธิการควรจัดตั้งกองทุนนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรม หรือต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็นนวัตกรรม รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้จดลิขสิทธิ์ได้ตั้งแต่ในวัยเยาว์

๕) สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ควรออกข้อสอบที่สามารถวัดทักษะผู้เรียนได้ในเชิงการคิดวิเคราะห์ ไม่ใช่เป็นการวัดความรู้อย่างเดียว รวมทั้งสำนักมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ต้องทำหน้าที่ในการตรวจและประเมินสถานศึกษาในเชิงลึก และกำหนดมาตรฐานในการประเมินให้ชัดเจน รวมทั้งกำหนดมาตรฐานในการบริหารโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล

๖) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเร่งพัฒนาภาษาอังกฤษให้ผู้เรียนทุกระดับชั้น โดยจ้างสถาบันฝึกอบรมจากภาคเอกชนที่มีประสบการณ์และมีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับมาดำเนินการ และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาภาษาอังกฤษให้ผู้เรียนแต่ละระดับอย่างชัดเจน รวมทั้ง สพฐ. ควรจัดเวทินวัตกรรมให้มากกว่าเวทีวิชาการที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจัดโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเปิดโอกาสในการสร้างอาชีพให้แก่ผู้เรียนเพิ่มขึ้น

๗) ควรขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาโดยพิจารณาการมีส่วนร่วมของระดับจังหวัดหรือสมัชชาการศึกษาจังหวัดเพิ่มมากขึ้น และคำนึงถึงปัญหาและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นหลัก ไม่ควรเน้นเรื่องการบริหารงานบุคคลเพียงอย่างเดียว

๘) ข้อเสนอระยะเร่งด่วน (๑-๓) ปี ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ควรคำนึงถึงการพัฒนาคอร์สในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ก่อนที่จะเน้นระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา

๙) ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับไทยแลนด์ ๔.๐ ให้ผู้เรียนและครูทุกระดับและในการพัฒนาครูด้วยรูปแบบต่างๆ ควรมีเป้าหมายเพื่อให้ครูอยู่กับผู้เรียนให้มากที่สุด รวมทั้งควรปรับแนวทางการส่งเสริมและการสร้างแรงจูงใจให้ครู โดยควรเปลี่ยนจากการให้ค่าตอบแทนด้วยเงิน เป็นผลตอบแทนที่เกิดกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมาย และควรให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบหรือคุณลักษณะเดียวกันทั้งหมด

๑๐) ควรนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ และสอดแทรกไว้ในกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรูปแบบของการพัฒนาประเทศทั่วโลก เป็นเรื่องของการพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ที่สามารถประเมินและติดตามเพื่อปรับปรุงแก้ไขได้อย่างเป็นระบบ และนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

๑๑) การจัดการศึกษาเพื่อก้าวเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบการศึกษาให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งระบบการบริหารจัดการ เช่น การทำ e-book เพื่อลดงบประมาณในการทำห้องสมุด หรือการติดตามประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคล เป็นต้น

๑๒) ไทยแลนด์ ๔.๐ เป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ในการจัดการศึกษาจึงควรสร้างผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ โดยมีการพัฒนาหลักสูตรและตำรา

เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาครูผู้สอนให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสนับสนุนให้ผู้เรียนทำโครงการเพื่อสร้างนวัตกรรม สามารถฝึกให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์ และมีวิจารณญาณได้เป็นอย่างดี

๑๓) การเตรียมคนเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ต้องเตรียมพร้อมด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กับการพัฒนาสมอง โดยสนับสนุนให้มีการออกกำลังกาย หรือการเล่นกีฬา เพื่อเป็นพลเมืองที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ข้อเสนอระยะเร่งด่วน (๑ - ๓ ปี) ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ ประกอบด้วย

๑.๑ เสริมสร้างศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษ โดยรวบรวมและจัดระบบข้อมูลผู้มีความสามารถพิเศษ จัดอบรมและพัฒนาขีดความสามารถขั้นสูง และมอบหมายโครงการสร้างนวัตกรรมตามความต้องการของประเทศ

๑.๒ พัฒนากำลังคนระดับอาชีวศึกษา โดยคัดเลือกสถาบันอาชีวศึกษาที่มีความพร้อมเปิดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และเน้นการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการและผู้ปฏิบัติงานเพื่อเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศ และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานโดยเชื่อมโยงการพัฒนาองค์ความรู้กับหน่วยงานหรือผู้ประกอบการทุกประเภท

๑.๓ สร้างระบบวิจัยและพัฒนา (R&D) ในมหาวิทยาลัย โดยมอบหมายภารกิจให้มหาวิทยาลัยที่มีความพร้อมและมีความเชี่ยวชาญในแต่ละพื้นที่รับผิดชอบการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศไทยแลนด์ ๔.๐ และจัดระบบสนับสนุนทุนการศึกษางบประมาณโดยเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจและภาคการผลิตที่มีนวัตกรรมขั้นสูง รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาโดยรัฐและเอกชนร่วมลงทุนสนับสนุนโครงการวิจัยที่สร้างนวัตกรรมสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศให้พ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว

๒. ปรับหลักสูตรใหม่โดยปรับสาระการเรียนรู้ให้น้อยกว่า ๘ กลุ่มสาระวิชา และเน้นเฉพาะสาระวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นต้น และควรเน้นสมรรถนะในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ และปฏิบัติเองได้ มากกว่าการเน้นเนื้อหาตามสาระวิชา

๓. พัฒนาและปรับแนวคิดของครู เพื่อให้ครูสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนและเตรียมพร้อมผู้เรียนให้เป็นคนไทย ๔.๐ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยแลนด์ ๔.๐

สรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๓

เรื่อง

“การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล”

วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๙ เวลา ๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร อาคาร ๕๖ ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.วัฒนาพร ระงับทุกข์) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๓ ในหัวข้อเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล” ว่าหัวข้อในการเสวนาในครั้งนี้ เป็นประเด็นสำคัญในปัจจุบันที่ประเทศไทยจะต้องศึกษาเรียนรู้ และเร่งทำความเข้าใจเพื่อเตรียมพร้อมรองรับความเปลี่ยนแปลงของประเทศต่างๆ ด้านในยุคที่กระแสดิจิทัลเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยไม่อาจต้านทานและหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการศึกษาซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาประเทศให้พร้อมเข้าสู่ยุคประเทศไทย ๔.๐ ที่มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดให้มีสภาการศึกษาเสวนามาแล้วจำนวน ๑๒ ครั้ง โดยคัดเลือกประเด็นสำคัญทางการศึกษาที่เป็นที่สนใจ และเป็นประเด็นท้าทายที่ต้องการรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการ และนำไปสู่การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ตามบทบาทและภารกิจหลักของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอของวิทยากร

พันเอก ดร.เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ ประธานกรรมการกิจการโทรคมนาคม และรองประธานกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ นำเสนอการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล สรุปสาระสำคัญได้ว่า ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

ซึ่งเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจบางประเภท เช่น หนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายลดลง และนิตยสารบางเล่มที่มีการปิดตัวลง เนื่องจากปัจจุบันทุกคนสามารถรับรู้ข่าวสารต่างๆ ได้จากระบบ

อินเทอร์เน็ตโดยผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ ทำให้มีขีดความสามารถหรือศักยภาพในการหาความรู้ได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น และความรู้ที่ผ่านกระบวนการดิจิทัลในปัจจุบันทำให้คนมีพลังอำนาจด้านความรู้ และเทคโนโลยีดิจิทัลมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาโดยทำให้เกิดรูปแบบการเรียนการสอนที่แตกต่างจากยุคที่ผ่านมา เนื่องจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการค้นคว้าหาความรู้ ทำให้การแสวงหาค้นคว้าความรู้เพื่อเขียนบทความหรือการสร้างผลงานวิจัย รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ สามารถทำได้ภายในระยะเวลารวดเร็ว แสดงให้เห็นความสามารถของเทคโนโลยีที่จะเป็นพลังหรือเป็นตัวคูณในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้สามารถสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตผ่านช่องทางต่างๆ ได้อย่างสะดวกมากขึ้น เช่น Line, Facebook เป็นต้น ทำให้เกิดพลังทางสังคมออนไลน์ และแนวโน้มในอนาคตสามารถนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ประโยชน์ได้อย่างมากมาย เช่น การหาเสียงของพรรคการเมือง การรวมกลุ่มหรือรวมพลังในการสร้างสรรค์สังคม หรือการรวมพลังเพื่อการต่อต้านสิ่งต่างๆ เป็นต้น ดังนั้น จึงควรมีแนวทางในการสร้างความร่วมมือเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างสังคมที่ดีผ่านเครื่องมือในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

การศึกษาทางไกล (Distant Learning) จะก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล สังคมจะมีพลังอำนาจในด้านความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ทุกคนสามารถเรียนรู้และเรียนผ่านระบบออนไลน์จนสามารถรับวุฒิการศึกษาในระดับต่างๆ ได้ คนที่มีความรู้และมีพื้นฐานภาษาอังกฤษดี จะสามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างกว้างขวาง แต่ในปัจจุบันยังมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารระหว่างเด็กในเมืองกับเด็กในชนบท จึงควรใช้ประโยชน์จากการนำระบบเครือข่าย 4G มาใช้ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อให้สถานศึกษาได้เข้าถึงข้อมูลความรู้ได้อย่างเท่าเทียม และเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ รวมทั้งเพื่อสร้างพลังให้เป็นมนุษย์ที่มีความรู้ความสามารถที่ดีขึ้น และสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้

ทั้งนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล คือ ครูผู้สอน โดยครูควรได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการสร้างสรรค์ รวมทั้งเป็นผู้แนะนำที่ดีให้แก่ผู้เรียนทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน ที่นอกจากจะสอนเนื้อหาวิชาการจากรูปแบบการใช้ตำราเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทางทฤษฎีและวิชาการแล้ว ควรแนะนำวิธีการเข้าถึงข้อมูลความรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าด้วยตัวเองได้ตลอดเวลา เพื่อสามารถประยุกต์การจัดการเรียนการสอนตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และเพิ่มขีดความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ครูควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นพลังในการจัดกระบวนการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นการให้นักเรียนนำเสนอผลงานผ่านระบบอินเทอร์เน็ตโดยครูเป็นผู้พิจารณาเนื้อหา ก่อนนำไปเผยแพร่ และจัดพื้นที่ให้นักเรียนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะทำให้ครูและนักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการเพิ่มพลังในการเรียนรู้ ดังนั้น ครูในยุค

ปัจจุบันจึงไม่มีความจำเป็นต้องรู้ทุกอย่าง แต่ควรเป็นผู้แนะนำ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม โดยครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด และวิธีการสอนใหม่ เนื่องจากปัจจุบันผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ แต่ประเด็นสำคัญคือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับผู้เรียนหรือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ตัวอย่างเช่น ครูอาจสอนทฤษฎีอย่างเข้มข้นภายในเวลา ๑ ชั่วโมงโดยให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในห้องเรียน โดยการค้นคว้าหาความรู้ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตผ่านเว็บไซต์ที่เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้ เช่น Google Yahoo เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้บริหารควรสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ครู เพื่อให้ครูปรับเปลี่ยนแนวคิดและเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และปรับวิธีการเรียนการสอนโดยการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมให้แก่ผู้เรียน รวมถึงการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนในยุคที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลาย (Digital Native) เนื่องจากผู้เรียนยุคนี้จะมีความสามารถในการใช้เครื่องมือเพื่อการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศในระบบอินเทอร์เน็ตด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (Digital Integrate) ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น กระบวนการจัดการศึกษาควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสร้างพลังในการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ

การอภิปรายนำ

**ดร.กัมปพร ธรรมสถิตย์เดช ผู้อำนวยการศูนย์
บ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล** นำเสนอเรื่อง
เทคโนโลยีดิจิทัลกับแนวทางการเรียนการสอนในอนาคต
โดยแบ่งเนื้อหาเป็น ๓ ประเด็น ได้แก่ ๑) แนวโน้มของ
เทคโนโลยีดิจิทัลและรูปแบบการดำรงชีวิตในอนาคต
๒) แนวทางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคเทคโนโลยี
ดิจิทัล ๓) โอกาสและภัยคุกคามของการศึกษาผ่าน

เทคโนโลยีดิจิทัล โดยเทคโนโลยีดิจิทัลจะกลายมาเป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญที่สุดของ
อุดมศึกษา โดยอุดมศึกษาจะต้องศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจรูปแบบการเรียนการสอนที่จะมี
การเปลี่ยนแปลงเพราะเทคโนโลยีดิจิทัลจะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างประสบการณ์
การเรียนการสอนรูปแบบใหม่ ที่สถาบันการศึกษาทุกแห่งจะต้องวางแผนการบริหารความ
เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล

๑. แนวโน้มของเทคโนโลยีดิจิทัลและรูปแบบการดำรงชีวิตในอนาคต

ภาพอนาคตในอีก ๔๐ ปีข้างหน้าซึ่งมหาวิทยาลัยมหิดลจัดทำร่วมกับ C-ASEAN (ศูนย์รวมทางธุรกิจ ศิลปะ และวัฒนธรรมสำหรับผู้ประกอบการและผู้ริเริ่มธุรกิจของอาเซียน) มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาในปัจจุบันจนถึงอนาคตอีก ๔๐ ปีข้างหน้า ใน ๔ มิติ ดังนี้

๑) ความเป็นปัจเจกชน (Individual) คนยุคใหม่จะมีความคุ้นชินกับการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถเชื่อมโยงติดต่อกันได้ทั่วโลกโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ทั้งในเรื่อง การเลือกซื้อสินค้า การโอนเงิน รวมทั้งการเรียนการสอนที่จะมีการเปลี่ยนรูปแบบจากที่เคยรับโจทย์จากอาจารย์ในห้องเรียน กลายเป็นการรับโจทย์จากทั่วโลกได้ โดยในอีก ๔๐ ปีข้างหน้า จะเป็นโลกของการออกแบบและการคงอยู่ด้วยตัวเอง (Self-reliance) เป็นยุคที่คนกลุ่มใหญ่เริ่มรู้สึกเบื่อหน่ายกับเทคโนโลยี และเริ่มหาความสมดุลระหว่างการใช้ชีวิตกับเทคโนโลยี เช่น การเลือกซื้อสินค้าโดยไม่ต้องออกไปซื้อของนอกบ้าน การปลูกผักที่บ้านของตัวเองในลักษณะของสวนครัวเสมือน (Vertical Garden) เป็นต้น

๒) อุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Tech & Device) ในอีก ๔๐ ปีข้างหน้าจะมีการใช้อุปกรณ์รับคำสั่งเพื่อสามารถทำงานได้อย่างรวดเร็วหรือการใช้หุ่นยนต์มาแทนคนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้หลายอาชีพหายไป และมีอาชีพใหม่เกิดขึ้นหลายอาชีพ

๓) ความเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม (Industrial Revolutions) รูปแบบการผลิตสินค้าจะเปลี่ยนไปเป็นการจ้างให้คนอื่นทำ โดยคนที่มีศักยภาพสามารถประกอบธุรกิจได้โดยไม่ต้องมีเงินทุนมหาศาล ทักษะแรงงานทั่วไปอาจไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป การผลิตเด็กรุ่นใหม่ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและสามารถตอบโจทย์ในอนาคตได้ และเทคโนโลยีทางด้านสุขภาพจะเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น สถาบันการศึกษาต้องเตรียมความพร้อมจัดรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงอายุ เช่น วัยเด็ก วัยทำงาน วัยสูงอายุ เป็นต้น

๔) ความเป็นสังคมเมือง (Living) รูปแบบการอยู่อาศัยของคนในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงโดยเมืองมีขนาดใหญ่ขึ้นและมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยบริหารจัดการมากขึ้น ทำให้การขนส่งและการเดินทางลดลง เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งจากระบบออนไลน์และออฟไลน์ (Online & Offline) และสามารถเรียนได้ทั้งจากในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เมืองจะกลายเป็นศูนย์รวมรับส่งสินค้าที่สามารถกระจายไปยังหลายจุดได้ โดยเชื่อมโยงได้ทั้งภายในและต่างประเทศ โครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีจะก้าวหน้าไปจนเมืองสามารถเติบโตได้อย่างแท้จริง พฤติกรรมการกินอยู่ของคนในเมืองจะเปลี่ยนไป ตั้งแต่การเลือกซื้ออาหาร การนอน การเรียนหนังสือ การไปพบแพทย์ ดังนั้น จึงควรสื่อสารกับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้กำหนดยุทธศาสตร์ในการเตรียมวางพื้นฐานและการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีชีวิตอยู่ในโลกอนาคตได้

๒. แนวทางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ในยุคดิจิทัลจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้ ๑) ทิศทางการวางแผนพัฒนาผู้เรียน ต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านทักษะและสมรรถนะเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้กับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในช่วง ๔๐ ปีข้างหน้า ๒) การวางแผนรูปแบบการดำเนินงานเพื่อรองรับเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่กลุ่มคนวัยทำงาน และเน้นการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง ๓) การพัฒนาด้านเนื้อหาวิชาการและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้คนหลายกลุ่มสามารถเข้าถึง เข้าใจ และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นรูปแบบการดำรงชีวิตที่จะเกิดขึ้นในช่วง ๔๐ ปีข้างหน้า จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเสนอภาพอนาคตใน ๔๐ ปีข้างหน้า ภาคการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรกำหนดนโยบายที่มีทิศทางในอนาคตให้ครอบคลุมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ไม่เพียงเฉพาะกลุ่มผู้เรียนเพียงอย่างเดียว เทคโนโลยีดิจิทัลจะเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการศึกษา ในด้านการเรียนการสอนและการเรียนรู้ ผู้สอนจึงต้องมีศักยภาพในการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล และภาคการศึกษาควรมีแนวทางการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วย ๑) ส่งเสริมนิสัยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สอนและผู้ใช้ เพื่อสามารถสร้างประโยชน์จากการใช้ให้ได้มากที่สุด ๒) พัฒนาอุปกรณ์ดิจิทัล และส่งเสริมนิสัยการใช้กับอุปกรณ์ให้กลมกลืนและสอดคล้องกับความต้องการ ๓) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีดิจิทัลโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่อินเทอร์เน็ตไม่สามารถเข้าถึง เพื่อให้เทคโนโลยีมาช่วยพัฒนาโดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ประชาชน การส่งสัญญาณ Wi-Fi เพื่อใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างทั่วถึงภายในชุมชนโดยไม่ต้องพึ่งภาครัฐ

นอกจากนี้ ได้นำเสนอตัวอย่างการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น เทคโนโลยีผสมผสานระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงกับโลกเสมือน (Augmented Reality : AR) เพื่อเพิ่มความเข้าใจ ในการศึกษาเรื่องต่างๆ ได้มากขึ้น การพิมพ์งานแบบ ๓ มิติ (3D Printing) ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้คนสามารถเริ่มคิด และเอาสิ่งที่คิดมาทำให้เป็นรูปภาพได้ สามารถฝึกกระบวนการคิดเชิงนวัตกรรม และเปิดโอกาสให้มีการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบมากขึ้น การใช้ Cloud Computing ซึ่งจะกลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในสถาบันการศึกษา มากขึ้นและสถาบันการศึกษาควรซื้อบริการจาก Cloud เพื่อใช้ประโยชน์ในการติดตามดูกิจกรรม การเรียนการสอนและเก็บข้อมูลไว้บนเครือข่ายออนไลน์ทั้งในส่วนของผู้เรียนและผู้สอน การนำเสนอ ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย (Flexible Display) ซึ่งในอดีตเป็นการนำเสนอบนกระดาน ปัจจุบันใช้ โปรแกรม PowerPoint ประกอบการนำเสนอ และในอนาคตจะกลายเป็นแผ่นสกรีนที่มีขนาดเล็ก และบาง สามารถเก็บพับได้อย่างสะดวก การใช้ข้อมูลทางชีวภาพ (Biometrics) ที่ถูกสร้างขึ้นมา เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและการเข้าถึงข้อมูลของผู้เรียนรวมถึงการเข้าถึงในส่วนของพื้นที่ โรงเรียนด้วย การใช้จอภาพระบบสัมผัสหลายมิติ (Multi-touch LCD Screen) ที่จะทำให้ผู้เรียน สามารถกดหน้าจอและเปลี่ยนสลับข้อมูลมาแสดงได้โดยไม่จำกัดสถานที่ และการเรียนรู้โดยใช้เกม

เป็นฐาน (Game-based Learning) ซึ่งทำให้เด็กชอบและเป็นการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดหรือริ้นในการเรียนรู้มากขึ้น

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทิศทางที่ถูกต้องจะสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนได้ และการเรียนรู้จากกรณีศึกษาต่างๆ จะทำให้ผู้เรียนเห็นรูปแบบการนำเสนอแนวคิดที่แตกต่างหลากหลาย ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะจากมุมมองแนวคิดที่แตกต่าง และการเสนอแนวคิดที่แตกต่างเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันโดยผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันอยากลองทำ ลองประดิษฐ์ด้วยตัวเอง อันจะเป็นการช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ควรมีการปรับรูปแบบการประเมินผลด้วยการใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย และขณะนี้มีความท้าทายใหม่เกิดขึ้นด้วยประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียนแบบออฟไลน์ ที่มีการปรับรูปแบบการเรียนแนวใหม่โดยไม่ใช้ตำราสอนแบบเดิมหรือเรียกว่าการเรียนแบบกลับด้าน (Flipped Classroom) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนในลักษณะให้ข้อมูลแบบใหม่ที่ไม่เน้นการบรรยาย ซึ่งผู้สอนต้องเตรียมตัวและมีทักษะในการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบดังกล่าวเป็นอย่างดี

๓. โอกาสและภัยคุกคามของการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ภัยคุกคามของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกิดจากความไม่สามารถในการเข้าถึงสื่อดิจิทัลของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดปัญหาการลอกการบ้าน และหากผู้สอนไม่มีศักยภาพในการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องเรียนแบบฝึกปฏิบัติได้ จะไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความศรัทธาในตัวผู้สอน มีการโกงข้อมูลและลอกการบ้านมากขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศในสังคมมหาวิทยาลัย บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงกายภาพจะหายไป การใช้สื่อดิจิทัลที่มากขึ้น ทำให้เพิ่มปริมาณงานของผู้สอน และมีรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงต้องพัฒนาศักยภาพผู้สอนเพื่อรองรับสังคมยุคดิจิทัล

ทั้งนี้ ได้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการศึกษาในยุคดิจิทัล ๓ ประการ ดังนี้ ๑) การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยสื่อดิจิทัลมากขึ้น โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิชาที่ชอบ ส่งเสริมและบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง ๒) บริหารจัดการข้อมูลที่เป็นผลสะท้อนกลับจากการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาสื่อดิจิทัลทั้งในส่วนของผู้เรียนรู้และผู้สอน โดยเนื้อหาวิชาจะได้รับการพัฒนาและได้รับการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ๓) ผู้สอนต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะและศักยภาพการใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนและมีรูปแบบของระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งพัฒนาผู้สอนให้สามารถออกแบบเนื้อหาวิชาในการเรียนการสอน และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และต้องปรับปรุงรูปแบบการประเมินผลแบบใหม่ ด้วยทักษะและ

สมรรถนะที่แตกต่างกันของผู้สอนในระดับต่างๆ ตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา

ดร.เฉลิมรัฐ นาควิเชียร ผู้อำนวยการสถาบันอินเทอร์เน็ตและการออกแบบ (Net Design) กล่าวถึงความต้องการของตลาดแรงงานว่าสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เป็นสาขาที่ปัจจุบันผู้เรียนจบออกมาแล้วตกงานเป็นอันดับเกือบสูงสุดของประเทศ แต่ในขณะเดียวกันตลาดแรงงานต้องการบุคลากรทางด้าน IT มากที่สุด และ

การพัฒนาการเรียนการสอนของประเทศไทยที่มีการปรับปรุงหลักสูตรทุก ๕ ปี ในขณะที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้หลักสูตรไม่ตอบสนองกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น ปัจจุบันสาขาวิชา IT จะเน้นเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Application) ในขณะที่หลักสูตรเมื่อ ๕ ปีที่ผ่านมา บรรจุเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาเว็บไซต์ ทำให้ผู้ที่จบหรือผลผลิตจากเมื่อ ๕ ปีที่ผ่านมาไม่สามารถตอบสนองความต้องการเรื่องการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งเป็นบุคลากรที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบันได้ และหากเรียนเรื่องโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ในปัจจุบัน ต่อไปอีก ๕ ปีข้างหน้าก็อาจตกงานได้เช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ ได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น ๓ หัวข้อ ประกอบด้วย ๑) ความเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล ๒) เทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ และ ๓) กรณีศึกษาด้านการพัฒนาการศึกษาซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ความเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล ประเทศไทยสามารถพัฒนาอย่างก้าวกระโดดในยุคการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล ด้วยแนวทาง ๓ ประการ คือ ๑) ภาครัฐและภาคเอกชนต้องเปลี่ยนวิธีคิด ๒) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และ ๓) การสนับสนุนผู้ประกอบการในประเทศเพื่อเตรียมพร้อมประเทศไม่ให้เกิดตกอยู่ภายใต้อิทธิพลการล่าอาณานิคมทางวัฒนธรรม (Culture Colonize) และการล่าอาณานิคมทางดิจิทัล (Digital Colonize) จากต่างชาติได้

๒. เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ของประชาชนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่พึงประสงค์ ผู้บริหารและผู้มีอำนาจตัดสินใจต้องวางแผน และกำหนดรูปแบบการพัฒนาการศึกษาในประเทศเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยเศรษฐกิจดิจิทัล โดยส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการอาชีวศึกษาและการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อสร้างประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

๓. กรณีศึกษาด้านการพัฒนาการศึกษา ประเทศไทยกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศไทย ๔.๐ จึงมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนระบบความคิดในการจัดการเรียนการสอน เช่น ครูจะไม่ใช้แม่พิมพ์ของชาติ แต่เป็นนักเรียนในเพชร ที่สามารถสร้างผู้เรียนให้ออกมาเป็นเพชรหรือเป็นอัญมณีที่ล้ำค่า เป็นผู้เรียนที่มีคุณภาพดีที่สุด รวมทั้งสามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ หากไม่มีการเตรียมพร้อมหรือปรับเปลี่ยนแนวคิดหรือวิธีการเรียนการสอน การดำเนินธุรกิจของประเทศจะไม่ประสบความสำเร็จและไม่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ ปัจจุบันธุรกิจเกี่ยวกับสื่อประเภทที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน (Traditional Media) เช่น ทีวี โปสเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ ล้มเลิกและสูญหายไปจำนวนมาก โดยเฉพาะสื่อที่เป็นนิตยสารจำนวนหลายเล่มต้องปิดตัวลง เช่น สกุลไทย เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทุกคนสามารถหาอ่านได้จากอินเทอร์เน็ตจากระบบ e-book และสื่อสังคมออนไลน์ทั่วไป เป็นต้น

นอกจากนี้ ได้เสนอกรณีตัวอย่างการผลิตรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของกัมพูชา ที่ผลิตโดยเจ้าของอู่ซ่อมรถยนต์ที่มีวุฒิการศึกษาเพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ แสดงถึงความสามารถในการพัฒนาต่อยอดจากผลิตภัณฑ์เดิม หรือการผลิตรถยนต์พลังงานไฟฟ้าที่หือเทสลา (TESLA) ของสหรัฐอเมริกาที่พัฒนารถยนต์ด้วยเทคโนโลยี เป็นรถยนต์ขับเคลื่อนอัตโนมัติที่ชาร์จด้วยไฟฟ้าและมีการใช้ในสหรัฐอเมริกาอย่างแพร่หลาย โดยไม่ต้องใช้คนขับ ใช้ระบบสั่งการให้ขับรถรับ-ส่งยังจุดหมายที่ต้องการ และในอนาคตบริษัทผลิตรถยนต์กำลังผลิตรถยนต์ในลักษณะที่สามารถสร้างรายได้และมูลค่าเพิ่มให้แก่เจ้าของได้โดยเชื่อมโยงกับบริษัทที่ใช้บริการรับ-ส่งแท็กซี่ คือ Uber และ GrabTaxi เป็นต้น ดังนั้น จึงควรปรับระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาส่วนต่อขยายจากผลิตภัณฑ์เดิมที่มีการจดสิทธิบัตรไว้แล้ว นำไปพัฒนาออกแบบด้วยนวัตกรรม และส่งเสริมให้มีการจดสิทธิบัตร

ทั้งนี้ ได้เสนอแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge-Based Economy : KBE) เป็นเศรษฐกิจที่ใช้ทุนทางปัญญาเป็นตัวนำมากกว่าการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงาน ซึ่งประกอบด้วย ๔ ปัจจัย ดังนี้ ๑) นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ที่ต้องเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนกรความคิด ๒) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ๓) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เช่น การตัดทอนข้อมูลเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้มากที่สุด รวมทั้งรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ในเวลาพร้อมกัน เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจประกอบอาชีพ และ ๔) การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เช่น การส่งผู้เรียนอาชีวศึกษาออกไปฝึกงานในสถานประกอบการ หรือการให้สถานประกอบการเข้ามาฝึกสอนการปฏิบัติงานในสถาบันอาชีวศึกษา รวมทั้งได้เสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่และเศรษฐกิจทางการศึกษา ประกอบด้วย ๑) การสอนให้คนแข่งขันกับโลกให้ได้ ๒) การพัฒนาองค์กรทางการศึกษาให้มีรูปแบบเป็นเครือข่าย เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ๓) การพัฒนาผู้เรียนเรื่องนวัตกรรมความรู้

ทางดิจิทัล และการสร้างมูลค่าแบบสร้างสรรค์ ๔) การสร้างพันธมิตรทางการศึกษา และ ๕) การสนับสนุน การเรียนรู้ตลอดเวลาและตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานใหม่ๆ และเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถอยู่ตลอดเวลา

ตัวอย่างเทคโนโลยีทางการศึกษารูปแบบต่างๆ ที่กำลังได้รับความสนใจ และเริ่มมีการใช้ อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ประกอบด้วย ๑) Virtual Reality (VR) เป็นเทคโนโลยีโลกเสมือนที่ สามารถซื้ออุปกรณ์มาใช้ด้วยราคาที่ไม่แพง ๒) Augmented Reality (AR) เป็นเทคโนโลยีที่ผสมผสานระหว่างโลกแห่งความจริงกับโลกเสมือนผ่านอุปกรณ์ต่างๆ เป็นเทคโนโลยีที่สามารถดึงดูด และสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนในระดับปฐมวัยได้มาก ๓) Online TV & Live Streaming เป็น เทคโนโลยีที่สามารถโพสต์และถ่ายทอดผ่านระบบเครือข่ายของประเทศด้วยความเร็วทั้งในระบบ 3G และ 4G ๔) Mobile Learning การเรียนรู้ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งปัจจุบันสามารถเข้าถึงการ เรียนรู้ได้สะดวกมากขึ้น และประชาชนทั่วไปสามารถเป็นเจ้าของโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้เนื่องจากราคา ไม่แพง ทั้งนี้ได้แนะนำเว็บไซต์ Udemy ว่าเป็นเว็บไซต์ที่น่าสนใจเนื่องจากมีเนื้อหาเกี่ยวกับการ เรียนรู้รวมทั้งศาสตร์และเทคโนโลยี ๕) Social Media เช่น Facebook, Line โดยปัจจุบันประเทศ ไทยเป็นประเทศที่มีอันดับ ๑ ใน ๓ ของประเทศที่มีการบันทึกวิดีโอและถ่ายทอดสดผ่าน Facebook มากที่สุดในโลก รวมทั้งมีการใช้ Facebook มากเป็นอันดับต้นของโลก และ ๖) The internet of things (IOTs) เป็นเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ รถยนต์ ตู้เย็น โทรทัศน์ และอื่นๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดยเครื่องมือและอุปกรณ์เหล่านั้น สามารถเชื่อมโยงและสื่อสารกันได้ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

นอกจากนั้น ได้กล่าวถึงยุคดิจิทัลว่าแบ่งออกเป็น ๔ ยุค ประกอบด้วย ๑) ยุคเว็บไซต์ (Website) ๒) ยุคโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile) ๓) ยุค Cloud และ Big data ซึ่งหมายถึงการเก็บ รวบรวมสถิติและข้อมูลที่กระจายอยู่บนอินเทอร์เน็ตอย่างเป็นระบบ และ ๔) ยุค The internet of things ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันจึงต้องมีการวางแผนและวิเคราะห์ความ เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในโลกอนาคต เพื่อเป็นแผนที่ชีวิตและเติมเต็มต่อยอดให้เกิดการสร้างสรรค์ นวัตกรรมในการเรียนรู้ และสิ่งที่สำคัญคือต้องสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนและคนไทยคำนึงถึง คุณค่าและความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย มีคุณธรรม จริยธรรม และรักษาวัฒนธรรมไทย ภายใต้การหล่อหลอมของกระแสดิจิทัลและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

การอภิปรายทั่วไป

ผู้เข้าร่วมเสวนาได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ดังนี้

๑. ควรมีการพัฒนาการเรียนสอนในยุค เทคโนโลยีดิจิทัล ดังนี้

๑.๑) ส่งเสริมให้ครูใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาครูให้สามารถปรับตัวและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูรุ่นเก่ากับครูรุ่นใหม่ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

๑.๒) ครู คณาจารย์ควรสร้างกฎ กติกา มารยาทในการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการดูแลผู้เรียน และเป็นการเตรียมความพร้อมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้สื่อ รวมทั้งการส่งเสริมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพของผู้เรียน

๑.๓) รัฐควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมมากขึ้น

๑.๔) รัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ต ในลักษณะความร่วมมือจากภาคชน หรือมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการสร้างความร่วมมือหรือความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อร่วมรับฟังและหาแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกัน

๒. ควรมีการนำรูปแบบการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ ที่ประสบความสำเร็จและตอบสนองวิธีการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ มาพัฒนาสร้างทีมงานเพื่อปฏิบัติงานและเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกันระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ เนื่องจากปัจจุบันเนื้อหาสาระอยู่ในระบบปฏิบัติการบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งสามารถนำมาเป็นรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงได้ โดยผ่าน YouTube และระบบปฏิบัติการสาธารณะ (Public Platform) รวมทั้งควรมีรูปแบบการวัดประเมินผลในรูปแบบที่สอดคล้องกันด้วย

๓. สถาบันการศึกษาควรสร้างความพร้อมเพื่อรองรับเทคโนโลยีดิจิทัลตามสภาพบริบท เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างโอกาสให้เด็กไทยทุกคนสามารถเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งมีทักษะในการดำรงชีวิตและสามารถมีชีวิตอยู่รอดได้ในสังคมอนาคตโดยต้องมีการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาหลักสูตรที่เหมาะสมตามช่วงวัย

๔. ควรมีการเตรียมความพร้อมครูผู้สอนทั้งในด้านการผลิตและการพัฒนาเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัล เนื่องจากครูเป็นผู้สร้างผู้เรียนให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งครูควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้เป็น

สื่อในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ และเกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชาการอย่างแท้จริง

๕. ประเทศไทยควรส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาบริหารจัดการสถานศึกษา และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองให้มากขึ้น โดยสามารถนำกรณีตัวอย่างของประเทศในทวีปยุโรปที่มีการกำหนดให้ใช้เว็บไซต์หรือไลน์เพื่อการสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับสถานศึกษาในการแจ้งข่าวสารให้ผู้ปกครองได้รับรู้ถึงความเคลื่อนไหว และติดตามการเรียนการสอนของบุตรหลาน จึงควรสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการสื่อสารระหว่างครูกับผู้เรียนและผู้ปกครอง โดยผ่านระบบปฏิบัติการดิจิทัล เช่น Line, Facebook เป็นต้น

๖. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีข้อควรระวัง ได้แก่ การใช้อินเทอร์เน็ตมากเกินไป หรือการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนั้น การศึกษาควรทำหน้าที่ในการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในเชิงสร้างสรรค์และก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และเป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นการใช้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ทำให้เกิดโทษ รวมทั้งควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้ การอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และร่วมกันสร้างสรรค์สังคมที่ดีเพื่อเผยแพร่และขยายผลไปสู่การพัฒนาประเทศในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ต้องส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้และความเข้าใจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการจัดการเรียนการสอน และเป็นเครื่องมือในการสร้างพลังในการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งควรส่งเสริมให้มีการสร้างหรือผลิตสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างการเรียนรู้แนวใหม่ให้แก่ผู้เรียน

๒. ควรมีการปรับปรุงและทบทวนเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ และสามารถใช้อุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และสร้างคนรุ่นใหม่ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล

๓. ควรมีการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้ประโยชน์จากระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตผ่านช่องทางการสื่อสาร รวมทั้งเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียนหรือระหว่างครูกับผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบผู้เรียนได้อย่างใกล้ชิดและเหมาะสม

๔. รัฐควรสนับสนุนและขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ เพื่อให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนเป็นไปอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยควรขอความร่วมมือจากภาคเอกชนเพื่อช่วยสนับสนุนงบประมาณในการขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่

สรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๔

เรื่อง

“การพัฒนากำลังคนเพื่อสนองความต้องการของประเทศยุคไทยแลนด์ ๔.๐”

วันอังคารที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร อาคาร ๕๖ ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.วัฒนาพร ระงับทุกข์) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมทางวิชาการหรือสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๔ ว่าการเสวนาครั้งนี้เป็นการรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากำลังคนเพื่อสนองความต้องการของประเทศยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ซึ่งเป็นยุคที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีหรือยุคสังคมนิติจิตล้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยในการจัดสภาการศึกษาเสวนาทุกครั้ง สำนักงานฯ ได้เลือกประเด็นทางการศึกษาที่เป็นที่สนใจของสังคม และเป็นประเด็นที่สังคมต้องการคำตอบ โดยได้เชิญผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์โดยตรงจากภาครัฐและภาคเอกชนมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ที่อยู่ในวงการศึกษาทั้งจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และภายหลังจากการจัดเสวนา สำนักงานฯ ได้จัดทำสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ และเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาของชาติต่อไป

ข้อเสนอของวิทยากร

ดร.ณัฐวุฒิ พงศ์สิริ ผู้ช่วยผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย สายทรัพยากรบุคคลและพัฒนาองค์กร นำเสนอสาระสำคัญ สรุปได้ ๒ ประเด็น ดังนี้

๑) สภาพแวดล้อมหรือระบบนิเวศใหม่ในปัจจุบัน

โลกในยุคปัจจุบันอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีคำศัพท์ใหม่ว่าเทคโนโลยีทำลายล้าง (Disruptive Technology) เกิดขึ้น ซึ่งทำให้ภาคเอกชนได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก ดังเช่นในปัจจุบันมีการเปลี่ยนวิธีการรายงานข่าวมาเป็นรูปแบบการใช้ Facebook Live เพื่อถ่ายทอดสดให้

รับรู้ได้ในเวลาพร้อมกัน โดยไม่ต้องรอการรายงานข่าวจากนักข่าวและนักหนังสือพิมพ์ ซึ่งในอนาคตจะทำให้หนังสือพิมพ์และนักข่าววิชาชีพหมดความสำคัญลงไป ดังนั้น นักข่าวและนักหนังสือพิมพ์

จึงต้องปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยต้องปรับบทบาทการนำเสนอข่าวให้เป็นเชิงการวิเคราะห์มากขึ้น เนื่องจากคนทั่วไปไม่มีความสามารถและความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ข่าว แต่ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่างๆ ด้วยรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น Facebook หรือ Line ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารจึงต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับรู้อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง จากสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้น ปัจจุบันจึงมีการเปลี่ยนแปลงสภาวะจิตจากปลาใหญ่กินปลาเล็ก เป็นปลาเร็วกินปลาช้า ซึ่งหมายถึงคนที่เร็วกว่าจะสามารถเอาชนะคนที่ช้ากว่าได้

เทคโนโลยีที่เริ่มเป็นที่รู้จักและนำมาใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เช่น Internet of Things (IOT) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อกับอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อความสะดวกรวดเร็วและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ซึ่งทำให้สามารถติดต่อกับทั่วโลกได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และเทคโนโลยี Wi-Fi ที่มีความต้องการใช้มากขึ้น นอกจากนั้นยังมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในรูปแบบที่แตกต่างจากเดิมมากขึ้น เช่น มีการใช้เทคโนโลยีอัตโนมัติในลักษณะของ Android และเทคโนโลยีที่เป็นตัวแทนของมนุษย์ซึ่งมีความฉลาด สามารถทำงานหรือใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาได้ดีกว่ามนุษย์ที่เรียกว่าสมองกลหรือปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligent : AI) เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีเทคโนโลยีสำคัญที่จะนำมาใช้ในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ เช่น Cyber Physical System, Cloud Computing, Big Data, System Security, 3D Printing, Augmented Reality, Android หรือ Robots เป็นต้น โดยเริ่มมีการนำเทคโนโลยีเหล่านั้นมาใช้ในอุตสาหกรรมและการประกอบธุรกิจ เช่น การนำ Big Data มาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค และมีหน่วยงานหลายแห่งนำข้อมูลจาก Big Data มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการหมุนเวียนงาน เพื่อยกระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และใช้ในการบริหารจัดการเรื่องค่าใช้จ่ายการรักษาพยาบาล ส่วนการไฟฟ้าใช้ในการเก็บข้อมูลการใช้ไฟฟ้าของครัวเรือน เป็นต้น

ในอนาคตการทำงานไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่เฉพาะที่ทำการหรือสำนักงานเพียงอย่างเดียว จะสามารถทำงานได้อย่างไม่จำกัดเวลาและสถานที่ด้วยการใช้สมาร์ตโฟนและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศใหม่ รวมทั้งมีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในระบบการศึกษาอย่างแพร่หลาย เช่น เทคโนโลยีการจำลองโลกเสมือนจริง (Virtual Reality : VR) ซึ่งสิงคโปร์นำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการฝึกพูดภาษาอังกฤษ เนื่องจากเป็นเทคโนโลยีที่สามารถโต้ตอบและฝึกบทสนทนาในรูปแบบต่างๆ ทำให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่ว นอกจากนั้น ยังสามารถนำมาใช้ในการฝึกปฏิบัติเรื่องการซ่อมเครื่องจักร และการผ่าตัดของ

นักศึกษาแพทย์ เป็นต้น ซึ่งมีผู้ทำนายไว้ว่าภายในปี ค.ศ. ๒๐๔๕ คนและเครื่องจักรกลจะกลายเป็นสิ่งเดียวกัน (Man and Machine Become Singularity) และจะมีหุ่นยนต์ฮิวแมนนอยด์ (Humanoid Robot) ที่มีลักษณะเป็นหุ่นยนต์ที่ออกแบบโดยมีพื้นฐานจากร่างกายมนุษย์ และมีการฝังอุปกรณ์สมาร์ตชิปเพื่อให้สามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพสูงกว่าคนธรรมดาทั่วไป ไม่แก่และไม่มีการเกษียณอายุ ทำให้ปัญหาการคุกคามระหว่างคนกับคน ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย และระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องลดน้อยลงในอนาคต แต่จะกลายเป็นการคุกคามระหว่างมนุษย์ที่เป็นหุ่นยนต์ด้วยกัน

นอกจากนี้ มีการนำแนวคิดของลัทธินิยมการเปลี่ยนผ่านมนุษย์ (Trans Humanism) ที่สามารถเปลี่ยนถ่ายอวัยวะที่เสื่อมสลายของมนุษย์มาใช้ ซึ่งทำให้คนมีอายุได้ถึง ๑๐๐ ปี และมีการนำหุ่นยนต์หรือสมองกลมาใช้ทำงานแทนคนมากขึ้น เช่น มีการใช้สมองกล (AI) ในการผลิตวารสารและการแต่งนิยาย มีการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) มาช่วยในการผ่าตัด ซึ่งอาจทำให้อาชีพแพทย์ว่างงานได้ในอนาคต มีการใช้หุ่นยนต์ในการผสมคือกเทลให้มีหลากหลายรสชาติ มีการผลิตรถยนต์ที่สามารถพูดคุยและเรียนรู้เป้าหมายที่ต้องการจะไปตามความรู้สึกของคนขับ มีการใช้หุ่นยนต์มาช่วยปฏิบัติงานต่างๆ เช่น ช่วยหยิบสิ่งของในคลังสินค้า ช่วยลำเลียงวัสดุในสถานพยาบาล และช่วยเลี้ยงเด็ก เป็นต้น

ทั้งนี้ มีผู้ให้นิยามว่าโลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคของความผันผวน (Volatility) ไม่แน่นอน (Uncertainty) ซับซ้อน (Complexity) และไม่ชัดเจน (Ambiguity) หรือรวมเรียกว่า VUCA โดยสามารถแบ่งองค์กรในโลกของ VUCA ได้เป็น ๔ ประเภท คือ ๑) องค์กรที่ไม่รับรู้และไม่สนใจการเปลี่ยนแปลง ๒) องค์กรที่เฝ้าดูการเปลี่ยนแปลง และรองจนกว่าจะส่งผลกระทบต่อ ๓) องค์กรที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รู้วิธีการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี แต่ไม่เคยลงมือปฏิบัติ รอให้องค์กรอื่นปฏิบัติและพิสูจน์ให้เห็นก่อนจึงปฏิบัติตาม และ ๔) องค์กรที่สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นจริง รับรู้ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและเตรียมพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงเป็นองค์กรที่สามารถอยู่รอดได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพียงองค์กรเดียว โดยองค์กรที่มีลักษณะ ๑-๓ จะเป็นองค์กรที่ล้มสลายไปในที่สุด ดังนั้นองค์กรที่จะประสบความสำเร็จและเป็นองค์กรที่อยู่รอดได้ในอนาคตจึงต้องเป็นองค์กรที่พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลง มีลักษณะการดำเนินงานเป็นเครือข่าย มีความยืดหยุ่น สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ นอกจากนั้นต้องเป็นองค์กรที่มีนวัตกรรม สามารถคาดเดาความต้องการของผู้รับบริการได้ ดังจะเห็นได้ชัดเจนว่าบริษัทใหญ่หลายบริษัทในอดีตมีการปิดตัวลง และปัจจุบันบริษัทที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีกลายมาเป็นบริษัทที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ๕ อันดับแรก คือ Apple, Google, Microsoft, Amazon และ Facebook จึงเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าโลกในยุคปัจจุบันอยู่ได้ด้วย การปรับตัวและการเตรียมการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทางเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการนำมาปรับใช้

และกำลังได้รับความสนใจสูงสุดในปัจจุบัน คือ เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ซึ่งหมายถึง การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนในกระบวนการผลิต

รัฐบาลต้องผลักดันและส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลโดยส่งเสริมให้มีการซื้อขายหรือการค้าเงินธุรกิจผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยต้องมียุทธศาสตร์ดิจิทัลเป็นผู้ขับเคลื่อนและผลักดัน ซึ่งต้องเป็นองค์กรที่มีลักษณะการค้าเงินงานโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) สามารถเคลื่อนที่และเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว (Mobility) สามารถวิเคราะห์ตลาดเดสตามาตรการณ์และความต้องการของผู้รับบริการ (Analytic) รวมทั้งมีการนำเทคโนโลยีคลาวด์ (Cloud Technology) มาใช้ในการดำเนินงาน ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องออกแบบการพัฒนาให้รองรับความเป็นองค์กรดิจิทัลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการคัดเลือกบุคลากร การนำเทคนิคหรือเทคโนโลยีมาเพื่อกลั่นกรองหรือวิเคราะห์คุณค่าของข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มีการเตรียมการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งมีระบบการเก็บข้อมูลไว้ในคลาวด์ เป็นต้น

ที่ประชุม World Economic Forum (WEF) มีการทำนายไว้ว่าภายในปี ๒๐๒๐ ประเภทของงานจะลดหายไปจำนวน ๕.๑ ล้านประเภท เนื่องจากการนำเทคโนโลยีอัตโนมัติ หรือสมองกลที่เรียกว่าปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาแทนที่คน โดยจะเข้ามาแทนที่งานประเภทการบริหารจัดการในสำนักงานมากที่สุด รองลงไป คือ งานในโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนลักษณะของงานที่ต้องใช้คนมากขึ้นในอนาคต จะเป็นงานเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการทางธุรกิจการเงินที่เป็นเชิงการวิเคราะห์ การเป็นกัปตันหรือเชฟในการประกอบอาหาร เนื่องจากหุ่นยนต์ยังไม่สามารถเอาชนะคนที่ไม่มีมือในการปรุงอาหารได้ และภูมิภาคอาเซียนจะได้ประโยชน์จากการนำเทคโนโลยีมาใช้แทนคน เนื่องจากมีกำลังคนในวัยหนุ่มสาวที่สามารถเรียนรู้เทคโนโลยีได้ดีจำนวนมาก จึงสามารถทำงานและเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น ทั้งนี้ ได้มีการเปรียบเทียบไว้ว่า งานที่หายไป ๑ ประเภท จะมีงานใหม่มาแทนจำนวน ๒.๖ ประเภท แต่งานบางประเภทจะเสียผลประโยชน์จากการนำเทคโนโลยีมาใช้แทนคน เช่น ธนาคารมีการปิดสาขาและลดพนักงานลงจำนวนมากเนื่องจากการนำเทคโนโลยีมาใช้แทนคน จนกลายเป็น Digital Bank มากขึ้น มีการใช้ AI มาแทนคนในการทำหน้าที่รับโทรศัพท์ประจำ Call Center ของหน่วยงานมากขึ้น และในอนาคตพนักงานประจำหน่วยงานจะมีลักษณะผสมระหว่างคนกับแอนดรอยด์ และหุ่นยนต์แบบ Humanoid และ AI จะมาทำงานแทนคนมากขึ้น

๒. การพัฒนาศักยภาพคน ในอนาคตจะมีคนรุ่นใหม่ที่มีความสามารถทางเทคโนโลยีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด (Digital Native) สามารถทำงานได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ รวมทั้งสามารถใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ได้อย่างคล่องแคล่ว และการทำงานจะเป็นระบบอัตโนมัติมากขึ้น การพัฒนากำลังคนเพื่อสนองความต้องการของประเทศในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ หรือเรียกว่ายุคหลังสายพานการผลิต จึงมีความแตกต่างจากระบบเดิมโดยสิ้นเชิง ดังนั้น ในการพัฒนา

มนุษย์เพื่อสนองความต้องการในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ จึงจำเป็นต้องพัฒนาให้มีทักษะพื้นฐานที่สำคัญ ๔ ประการ ประกอบด้วย ๑) ทักษะด้านดิจิทัล ต้องมีความสามารถในการทำงานร่วมกับทีมเสมือนที่มีการใช้เทคโนโลยีแทนคน รวมทั้งสามารถติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้ ๒) ทักษะการใช้เทคโนโลยี โดยไม่ได้เป็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว แต่ใช้ในลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของจิตวิญญาณ มีความคล่องแคล่วในการใช้เทคโนโลยีทุกรูปแบบที่อยู่ในยุคของ Internet of Things ได้ ๓) ทักษะการทำงานเป็นเครือข่าย สามารถทำงานร่วมกับอีกฝ่ายหนึ่งหรือกับคนภายนอก (Collaboration) ที่มีเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน และ ๔) ทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ในปัจจุบันมีการคัดเลือกคนเข้าทำงาน โดยพิจารณาจากทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น ให้ผู้สมัครงานจัดทำคลิปวิดีโอแนะนำตนเอง เพื่อพิจารณาถึงความสามารถในการแสดงออก ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ รวมทั้งความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยยกเลิกรูปแบบการพิจารณาเกณฑ์เรื่องเกรดเฉลี่ยและอายุ ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่พิจารณาคัดเลือกคนจากความรู้ ความสามารถเป็นเกณฑ์สำคัญ

นอกจากนี้ การทำงานในยุคดิจิทัล เริ่มมีการทำงานนอกที่ทำการหรือนอกสำนักงานมากขึ้น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของการจ้างงานในหน่วยงานภาคเอกชน จากที่เคยจ้างพนักงานและมีระบบสวัสดิการหรือจ้างในรูปแบบสัญญาจ้างที่ไม่มีระบบสวัสดิการ ปัจจุบันรูปแบบเปลี่ยนเป็นการจ้างผู้มีอาชีพรับจ้างโดยอิสระ (Freelance) มากขึ้น ผู้รับจ้างไม่จำเป็นต้องปฏิบัติงานในสำนักงาน แต่สามารถส่งงานได้ตามความต้องการของผู้ว่าจ้าง และไม่สร้างภาระให้กับหน่วยงานในการพัฒนาและฝึกอบรมเช่นเดียวกับพนักงานประจำทั่วไป การจ้างงานในลักษณะดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในประเทศไทย ทั้งนี้ การจ้างงานโดยผู้รับจ้างอิสระจะมาพร้อมกับความรับผิดชอบและทักษะพื้นฐานสำคัญที่ผู้รับจ้างต้องมี ผู้มีความรับผิดชอบและมีความสามารถเฉพาะตัวเท่านั้นจึงอยู่รอดได้ มีการวิเคราะห์ว่าคนที่จะอยู่ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลหรือสังคมดิจิทัลได้ ต้องมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความสามารถทางเทคโนโลยีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด (Digital Native) หรือมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่วโดยไม่ต้องสอน และคนที่เกิดมาก่อนการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและมาเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีในภายหลัง (Digital Immigrant) ส่วนคนที่ไม่อยากเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (Disengage Holdout) จะหลุดออกไปจากสังคม และไม่สามารถอยู่รอดในสังคมดิจิทัลได้ ดังนั้น คนที่เกิดก่อนยุคเทคโนโลยีดิจิทัลจึงต้องปรับตัวเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดในสังคมเทคโนโลยี ๔.๐ ได้ โดยควรต้องพัฒนาให้มีทักษะพื้นฐานที่สำคัญ ๓ ประการ ดังนี้

- ๑) ทักษะการจัดลำดับและแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่มีความสำคัญ (Cognitive Load Management Ability) เพราะข้อมูลส่วนใหญ่ในปัจจุบันอยู่ในรูปแบบของข้อมูลที่ไม่มีโครงสร้าง
- ๒) ทักษะการแปลข้อมูลที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ (Computational Thinking Ability)
- ๓) ทักษะการทำงานร่วมกับคนอื่นในโลกเสมือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการติดต่อสื่อสารในปัจจุบัน จะมีลักษณะเป็นการติดต่อสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลในระบบคลาวด์มากขึ้น

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการลงทุนด้านการพัฒนามนุษย์เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยศักยภาพของมนุษย์ และจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการเรียนรู้จากที่เป็นมาตรฐานเดียวกันให้เป็นที่ไปตามความต้องการส่วนบุคคลมากขึ้นเพื่อให้สามารถปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมดิจิทัล โดยมีประเทศที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาและเตรียมคนเพื่อรองรับสังคมดิจิทัล เช่น ประเทศมาเลเซียมีเป้าหมายการพัฒนาคนเพื่อเตรียมพร้อมรองรับสังคมดิจิทัล โดยเริ่มต้นจากโรงเรียน และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ชัดเจน มีการจัดทำหลักสูตร ตัวชี้วัด รวมทั้งการวัดและประเมินผลที่เป็นระบบเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและทักษะกระบวนการทางความคิด เพื่อมุ่งสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต ประเทศฟินแลนด์ มีการประกาศอย่างเป็นทางการให้ยกเลิกวิชาเรียนออกจากหลักสูตรการศึกษา โดยจะไม่มีการสอนรายวิชาต่างๆ ในโรงเรียน แต่มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันได้ ประเทศอิสราเอลประสบความสำเร็จด้านการสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพ โดยมีการสอนให้ผู้เรียนเขียนโปรแกรมประยุกต์ได้ตั้งแต่อายุระดับชั้นมัธยมศึกษา นอกจากนั้น ประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เยอรมัน ญี่ปุ่น เกาหลี และจีน เป็นต้น ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลและขับเคลื่อนผลักดันระบบเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศอย่างเห็นผลเป็นรูปธรรม

โดยสรุป การพัฒนากำลังคนเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ หรือประเทศไทย ๔.๐ อาจไม่มีความจำเป็นต้องมุ่งเน้นการบริหารจัดการด้านแรงงานมากนัก เพราะแรงงานในอนาคตจะเป็นการนำระบบอัตโนมัติที่เป็นหุ่นยนต์ และสมองกลมาใช้แทนคนมากขึ้น แต่สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ต้องขับเคลื่อนและพัฒนาสติปัญญาของคนเพื่อให้อยู่รอดในสังคมดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถคาดเดาอนาคตได้ เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนองค์กร และเป็นพลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

นายทัสพร จันตรี รองประธานอาวุโสการบริการบุคลากรและประสิทธิภาพองค์กร บริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) ในฐานะตัวแทนของภาคเอกชนและผู้ใช้นโยบาย มีความเห็นว่ายุคอุตสาหกรรม ๔.๐ จะมีผลกระทบต่อทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยที่จำเป็นต้องมีการปรับตัวและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ในยุคดิจิทัลและการพัฒนาบุคลากรสรุปได้ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เนื่องจากยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ เป็นยุคที่มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา เป็นยุคที่เทคโนโลยีและเครื่องจักรสามารถสื่อสารและพูดคุยกันเองได้ เครื่องจักรสามารถมีปฏิริยาโต้ตอบและแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างชัดเจน โดยในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่สำคัญและส่งผลต่อการทำงานหลายประการ ดังนี้

๑) เทคโนโลยีทำให้ประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มสูงขึ้น เช่น กรณีตัวอย่างของบริษัทปูนซีเมนต์นครหลวง มีการกำหนดยุทธศาสตร์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีการลงทุนเพื่อนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ทั้งในเรื่องการฝึกอบรมพนักงาน การรักษาความปลอดภัย การนำเทคโนโลยี Drone มาใช้ในการสำรวจพื้นที่และทำแผนพื้นที่ฟูป่า การนำระบบ 3D Printing มาช่วยสร้างบ้าน เพื่อเป็นการลดต้นทุนและลดค่าใช้จ่ายในการจ้างผู้รับเหมา ดังนั้น เทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันค่อนข้างมาก หากภาคธุรกิจไม่ปรับตัวและเตรียมการเพื่อรองรับทำให้อาจต้องปิดตัวไปในที่สุด

๒) มีการเชื่อมต่อเทคโนโลยีเข้ากับอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานในรูปแบบของ Internet of Things (IOT)

๓) การใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ระบบการขนส่ง และความต้องการของผู้บริโภค เพื่อสร้างระบบนิเวศแบบใหม่ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน และเพื่อหาวิธีการให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สามารถติดต่อเชื่อมโยงกันได้ภายใต้ระบบนิเวศแบบใหม่

ประเทศไทย ๔.๐ มีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีการนำ Big Data มาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น ผู้ใช้จึงต้องมีทักษะในการคิดวิเคราะห์เพื่อสามารถเปลี่ยนข้อมูลให้กลายเป็นการปฏิบัติงานที่มีประโยชน์ได้ ดังนั้น ทักษะการวิเคราะห์ จึงเป็นทักษะจำเป็นพื้นฐานในยุคประเทศไทย ๔.๐ เพราะเป็นยุคของการหลั่งไหลด้านข้อมูลข่าวสารที่ปราศจากโครงสร้างหรือรูปแบบที่ชัดเจน การจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนจำเป็น

ต้องพัฒนาให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องและดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งจะเป็นตัวป้องกันและทำให้สามารถปรับตัวอยู่รอดได้ในยุคดิจิทัล ๔.๐ โดยไม่ถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์หรือสมองกล

การนำเทคโนโลยีมาใช้จะส่งผลกระทบต่อการแทนที่ตำแหน่งงานใน ๑๐-๑๕ ปีข้างหน้า เนื่องจากจะทำให้งานจำนวนหนึ่งหายไป แต่จะมีการสร้างงานรูปแบบใหม่ขึ้นมาอีกจำนวนหนึ่ง โดยในอนาคตภายหลังจากเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ รูปแบบงานจะเปลี่ยนแปลงไป โดยสามารถแบ่งงานออกได้เป็น ๔ ลักษณะ คือ ๑) งานที่หายไปจากการถูกแทนที่ด้วยเครื่องจักร ๒) งานที่ทำร่วมกับเครื่องจักร เช่น เครื่องมือหุ่นยนต์ทางการแพทย์ที่ต้องใช้คนในการควบคุมและสั่งการ ๓) งานเครื่องจักรที่เกี่ยวกับการค้าข้อมูล การเก็บข้อมูลแต่ไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ และต้องอาศัยคนในการวิเคราะห์ข้อมูล และ ๔) งานที่เครื่องจักรไม่สามารถทำได้ คืองานเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

ส่วนการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในภาคเกษตรภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ โดยในภาคเกษตรต้องพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farming โดยใช้เครือข่ายสังคมมาช่วยในการปรับพฤติกรรมและพัฒนาทักษะของเกษตรกรให้สามารถอยู่รอดในสังคมยุคใหม่ ส่วนในภาคอุตสาหกรรม ต้องพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อยให้สามารถสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพได้ในอนาคต และภาคบริการต้องพัฒนาให้มีทักษะหรือสมรรถนะเพื่อรองรับความต้องการในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ ซึ่งในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา มีการพัฒนากำลังคนให้สามารถปรับตัวและพร้อมรับสู่ยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ โดยใช้วิธีการยกระดับทักษะแรงงาน (Up-Skill) ของประเทศให้มีทักษะใหม่

ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาสู่ยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ ของประเทศไทย มีดังนี้

๑) อัตราการขยายตัวของประชากรวัยแรงงาน อายุ ๑๕-๖๔ ปี มีจำนวนลดน้อยลง ซึ่งเป็นปัญหาเดียวกับประเทศสิงคโปร์ เกาหลี จีน ญี่ปุ่น เนื่องจากประชากรเข้าสู่วัยผู้สูงอายุมากกว่าวัยแรงงาน ทำให้ประชากรวัยแรงงานลดลงและ GDP ของประเทศลดต่ำลง และทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศลดลงตามไปด้วย ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

๒) ปัจจุบันความน่าดึงดูดของแรงงานไทย และความเป็นศูนย์กลางในการผลิตของประเทศไทยเริ่มลดลง ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มสูงขึ้น สิ่งที่มาคือเกิดปัญหาสมองไหลแรงงานไทยอพยพไปอยู่สิงคโปร์ เพื่อลดภาระการจ่ายภาษี ทำให้ผู้ที่มีทักษะระดับวิชาชีพมีจำนวนน้อย ดังนั้น หากไม่มีการพัฒนาปรับปรุงแรงงานที่อยู่สายการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม จะทำให้เกิดปัญหาการว่างงานเนื่องจากการย้ายฐานการผลิตไปอยู่ที่ประเทศเพื่อนบ้าน

๓) ระบบการศึกษาของประเทศไทยไม่สามารถตอบสนองความต้องการของภาคธุรกิจได้ เนื่องจากบัณฑิตที่จบมามีคุณสมบัติไม่ตรงตามความต้องการ โดยสามารถพิจารณาได้จากผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศจาก WEF ปี ๒๐๑๖-๒๐๑๗ พบว่าประเทศไทยได้รับการจัดอันดับด้านการศึกษาไม่ดีขึ้น ทั้งในกลุ่มปัจจัยพื้นฐานด้านสถาบันและด้านสุขภาพและการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาและการฝึกอบรม รวมทั้งเรื่องความพร้อมด้านเทคโนโลยีซึ่งอยู่ในอันดับไม่ดีขึ้นเท่าไรนัก ภาคธุรกิจส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องมีระบบการพัฒนาบุคลากรด้วยตนเอง นอกจากนี้ จำนวนผู้จบการศึกษาทั้งในสายอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาในปัจจุบันมีจำนวนลดลง ทำให้มีผู้เข้าสู่ระบบการทำงานกับบริษัทเอกชนน้อยลง

๔) ประเทศไทยมีปัญหาการสร้างคนในระยะยาวด้านระบบการศึกษา โดยเฉพาะทักษะด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และทักษะด้านภาษาอังกฤษ ในขณะที่สิงคโปร์และมาเลเซียมีความพร้อมและพัฒนาระบบการศึกษาให้สามารถผลิตคนที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานส่วนที่เป็นจุดเด่นของประเทศไทย คือ การดึงดูดชาวต่างชาติที่มีความรู้และมีความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีค่าครองชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งมีระบบภาษีที่เอื้อให้คนต่างชาติเข้ามาทำงาน ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรมีกระบวนการเพื่อดึงดูดและถ่ายทอดองค์ความรู้จากคนต่างชาติที่เข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

๕) ประเทศไทยอยู่ในความเสี่ยงอันดับ ๑๐ จาก ๔๐ ประเทศ ที่จะมีการถูกแทนที่แรงงานคนด้วยเครื่องจักร เนื่องจากหุ่นยนต์มีราคาถูกลง และยังมีปัญหาเรื่องการสื่อสารภาษาอังกฤษ ในขณะที่ความสามารถด้านภาษาอังกฤษเป็นคุณลักษณะที่ผู้ว่าจ้างในปัจจุบันและอนาคตต้องการและยังสามารถสร้างรายได้และสร้างโอกาสที่ดีในการทำงาน จึงต้องมีการพัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ด้วยการฝึกอบรมให้มีทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนในระบบการศึกษาและแรงงาน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัล

๖) ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานและระบบการขนส่ง รวมทั้งเรื่องสภาพแวดล้อมที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่มาตั้งแต่ในอดีต

การพัฒนาบุคลากร ทักษะของมนุษย์สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑) ทักษะที่สามารถพัฒนาได้ เป็นทักษะความรู้เพื่อใช้ในการแข่งขัน (Competency Knowledge Skill) ๒) ทักษะที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด เช่น การถนัดมือซ้าย ทักษะด้านดิจิทัล ทักษะการเข้าสังคม เป็นต้น โดยทุกทักษะรวมทั้งทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะความคิดเชิงสร้างสรรค์ เป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้ ปัจจุบันการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงานในหน่วยงานภาคเอกชน ไม่ได้เน้นเกรดเฉลี่ยมาใช้เป็นเกณฑ์สำคัญในการคัดเลือก และต่อไปพนักงานภาคเอกชนจะมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป โดยพนักงานจะไม่ทำงานอยู่กับองค์กรตลอดชีวิตของการทำงาน ส่งผลทำให้

รูปแบบการพัฒนาฝึกรวมพนักงานของหน่วยงานเอกชนเปลี่ยนเป็นการฝึกรวมเพื่อเน้นพัฒนาทักษะพื้นฐานในการปฏิบัติงาน ไม่ได้เป็นการฝึกรวมที่มุ่งเน้นเรื่องค่านิยม และความเชื่อเหมือนอดีตที่ผ่านมา การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับอุตสาหกรรมยุค ๔.๐ มีความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูลเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ การคัดเลือกบุคลากร การฝึกรวม และพัฒนาบุคลากร ต้องใช้วิธีการพัฒนาโดยการข้ามสายงาน จึงอาจจะต้องปรับระบบการเรียนการสอนให้เป็นแบบบูรณาการข้ามรายวิชามากขึ้น เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถในสายงานอื่นด้วย และต้องมีการปรับองค์กร เพื่อให้บุคลากรยุคใหม่มีความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยี และทำงานร่วมกันได้โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหา ซึ่งทำให้ต้องมีการกำหนดนิยามความหมายของความก้าวหน้าทางวิชาชีพใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่บุคลากร และพัฒนาให้บุคลากรสามารถพัฒนาและเติบโตในธุรกิจส่วนตัวได้

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนให้พร้อมรองรับยุคประเทศไทย ๔.๐ มีดังนี้

๑) การพัฒนาทักษะผู้เรียนหรือคนทั่วไป ต้องศึกษาวิเคราะห์และคาดการณ์อนาคตเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นที่จะรองรับกับความเปลี่ยนแปลงในยุคประเทศไทย ๔.๐ โดยควรเน้นพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีตั้งแต่เด็ก รวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ และพัฒนาให้มีทักษะและความสามารถที่หลากหลาย ไม่เฉพาะเจาะจงสาขาใดสาขาหนึ่ง โดยมีแนวทางการร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนกับภาคเอกชนที่มีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับ เช่น Microsoft, Google เป็นต้น

๒) การพัฒนาทักษะแรงงาน ต้องพัฒนาแรงงานให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมเทคโนโลยีได้ เพื่อไม่ให้เป็นภาระหรือเป็นปัญหาสังคมในอนาคต โดยอาจเริ่มต้นจากการยกระดับทักษะแรงงาน (Up-Skill) เพื่อเป็นการแก้ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ

การอภิปรายทั่วไป

ผู้เข้าร่วมเสวนาได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ดังนี้

๑. การผลิตกำลังคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับยุคประเทศไทย ๔.๐ ในมิติของผู้สำเร็จการศึกษาในระบบการศึกษา มีความเชื่อมโยงไปสู่ครู จึงควรปรับปรุงนโยบายเกี่ยวกับระบบการผลิตและพัฒนาครูให้มีความชัดเจนและสอดคล้องในแต่ละระดับ เช่น ครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีลักษณะเป็นผู้สอน ผู้ถ่ายทอดความรู้ ส่วนในระดับอาชีวศึกษาครูผู้สอนต้องมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ สามารถสอนให้ผู้เรียนปฏิบัติได้ ระดับอุดมศึกษาควรเน้นการวิจัยในเรื่องที่สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีความเชี่ยวชาญ

๒. ควรปรับระบบการศึกษา และวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและประสบการณ์ด้านดิจิทัล โดยเริ่มตั้งแต่การสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอนุบาลหรือประถมศึกษา ให้เป็นระบบที่เด็กสามารถซึมซับเรื่องดิจิทัล เพื่อรองรับกับสถานการณ์ในอนาคตที่ตลาดแรงงานจะให้ความสำคัญลดน้อยลงในเรื่องอายุ วุฒิการศึกษา ระดับเกรดเฉลี่ย และสถาบันที่จบการศึกษา เป็นต้น แต่จะพิจารณาความสามารถหรือทักษะที่สอดคล้องกับตำแหน่งที่ต้องการให้ทำงาน

๓. รูปแบบความต้องการกำลังคน และการพัฒนากำลังคนในยุคดิจิทัล (Digital Economy/Digital Society) สามารถแบ่งได้เป็น ๒ รูปแบบ คือ

๓.๑) หน่วยงานดำเนินการพัฒนาบุคลากรโดยหน่วยงานเอง (Built) ได้แก่ การจัดฝึกอบรม การส่งไปศึกษาอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ โดยเฉพาะทักษะการจัดการข้อมูล ซึ่งเป็นทักษะที่หาได้ยากจากตลาดแรงงานปัจจุบัน เนื่องจากเป็นทักษะที่อาศัยประสบการณ์ และเมื่อไปศึกษาหรืออบรมมาแล้ว ต้องพยายามสร้างโอกาสให้ได้ฝึกทำงานหรือโครงการใหม่ๆ โดยใช้ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์และป้องกันไม่ให้ความรู้ถูกลืมหายไป นอกจากนี้ต้องจัดให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสิ่งที่สำคัญคือต้องเป็นการพัฒนาอย่างมีเป้าหมาย ไม่ควรพัฒนาทุกเรื่องในทุกคน แต่ต้องสร้างแผนการพัฒนาเฉพาะบุคคล (Individual Development Plan : IDP)

๓.๒) การสรรหาบุคลากรในลักษณะทำสัญญาจ้าง (Buy Built) เพื่อให้สามารถจ่ายค่าตอบแทนได้เพิ่มขึ้นให้เหมาะสมกับทักษะที่หน่วยงานต้องการ เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า อย่างไรก็ตาม ควรหาวิธีการเพื่อดำเนินการจ้างงานในลักษณะสัญญาจ้างกับผู้ที่เกี่ยวข้องอายุราชการ ซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญ และมีจำนวนมากในสังคม หรือเด็กรุ่นใหม่ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหลัก แต่สามารถหาเลี้ยงตนเองได้และมีความสามารถ อีกแนวทางหนึ่งคือการพยายามหาคนเก่งที่มีอุดมการณ์สอดคล้องกับปรัชญาของหน่วยงาน/องค์กร เป็นผู้มีความสามารถและต้องการทำงานตามอุดมการณ์ของตน ไม่ติดขัดกับเรื่องค่าตอบแทน โดยหน่วยงานจะต้องสื่อสารให้สังคมได้รับรู้อย่างชัดเจนถึงหลักปรัชญาของหน่วยงาน

๔. แนวทางการปรับเปลี่ยนองค์กรที่มีลำดับชั้นสายการบังคับบัญชาที่เป็นระบบ ซึ่งทำให้ไม่รองรับกับระบบการดำเนินงานแบบใหม่ในยุคดิจิทัล ควรสร้างหน่วยงานใหม่แยกออกมาเป็นอีกระบบหนึ่ง และสร้างให้เป็นระบบที่มีผู้ให้คำแนะนำ ให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะด้านการบริหารจัดการ ความเป็นผู้นำ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพสูงด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเป็นทีมงานที่มีคุณภาพ

๕. ภาคการเกษตรเป็นพื้นฐานสำคัญของประเทศไทย การวางแผนพัฒนาการศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคการเกษตร โดยส่งเสริมให้เป็น Smart Farmer เพื่อใช้เทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรมเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น และพัฒนาให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยี ภาษา และคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรในชนบทของประเทศไทย

๖. การพัฒนาเข้าสู่ยุคประเทศไทย ๔.๐ และยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ควรวางแผน กำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาโดยมุ่งเป้าหมายที่ผลิตภาพ (Productivity) โดยใช้เทคโนโลยีที่เป็น นวัตกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนพัฒนาต้องคำนึงถึงสภาพโดยรวมของสังคมไทยที่มี ความแตกต่างค่อนข้างสูงทั้งเรื่องอายุ การศึกษา เศรษฐกิจ ฯลฯ จึงควรกำหนดเป้าหมาย การพัฒนาในแต่ละช่วงเวลา โดยในลำดับแรกจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด ในขณะเดียวกันต้อง คำนึงถึงเรื่องความเร็ว เพราะในสถานการณ์เศรษฐกิจโลกในปัจจุบันมีการแข่งขันสูง หากใช้ เวลามากเกินไปในการวางแผนอาจไม่ทันการณ์และไม่สามารถอยู่รอดได้ในยุค ๔.๐

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนให้พร้อมรองรับสู่ยุคประเทศไทย ๔.๐ ต้องเน้นพัฒนาทักษะพื้นฐานสำคัญ คือ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะการทำงานกับ เครื่องมือ และทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงต้องมีทักษะในการวิเคราะห์แยกแยะ และ จัดลำดับความสำคัญของข้อมูลข่าวสาร ทักษะการแปลและใช้ข้อมูลที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ และ ต้องพัฒนาคนให้มีความสามารถหลากหลาย มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์

๒. การจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ทักษะ และประสบการณ์ ด้านดิจิทัล ควรเริ่มต้นจากการสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัยหรือระดับประถม ศึกษา

๓. ส่งเสริมและพัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพโดยสนับสนุนการจัดการ ศึกษาเพื่อยกระดับทักษะแรงงานและฝึกอบรมให้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถปรับตัวอยู่ ในสังคมเทคโนโลยีได้

๔. สนับสนุนพัฒนาผู้ประกอบการอาชีพโดยเฉพาะภาคเกษตร ให้เกษตรกรเป็น Smart Farmer ส่วนภาคอุตสาหกรรมพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อยให้สามารถสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพได้ และภาคบริการพัฒนาให้มีทักษะและสมรรถนะรองรับความต้องการของงานในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

สรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๕

เรื่อง

“รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา”

วันจันทร์ที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐ เวลา ๑๐.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร อาคาร ๕๖ ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

เลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.กมล รอดคล้าย) กล่าวชี้แจงต่อที่ประชุมว่า สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รับเกียรติอย่างสูงจาก นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) ที่มาให้ความรู้และความเข้าใจเรื่องทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ใน (ร่าง) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. แก่ผู้เข้าร่วมเสวนาซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจำนวนประมาณ ๕๐ หน่วยงาน รวมทั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สปท. คณะกรรมการการศึกษาและการกีฬา สนช. จึงถือเป็นโอกาสอันดีสำหรับผู้ที่อยู่ในวงการการศึกษาที่ได้มาร่วมรับฟังในวันนี้ โดยการจัดสภาการศึกษาเสวนาครั้งนี้ เป็นการจัดครั้งที่ ๑๕ หัวข้อเรื่อง “รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา” ซึ่งมีรูปแบบการจัดที่แตกต่างจากทุกครั้งที่ผ่านมา คือมุ่งเน้นการรับฟังเจตนารมณ์และทิศทางการปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ใน (ร่าง) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. เพื่อที่หน่วยงานทางการศึกษาจะได้นำประเด็นที่เกี่ยวข้องไปเตรียมการ และจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศให้เป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ใน (ร่าง) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ต่อไป

สาระสำคัญของการนำเสนอ โดย นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.)

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาเห็นว่า การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปประเทศ จึงมีการศึกษาข้อมูลสภาพการณ์และกลไกการศึกษาของประเทศ พบว่าประเทศไทยมีการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาค่อนข้างมากแต่คุณภาพของเด็กยังไม่ดีขึ้น หากพิจารณาบริบทของประเทศในภาพรวมจะพบว่าประเทศไทยมีปัญหาหลายประการที่ทำให้ไม่เกิดความสุขสงบในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง

ความไม่เป็นธรรม ความเหลื่อมล้ำ การละเลยและการไม่สนใจปฏิบัติตามกฎหมาย การแสวงหาอำนาจในทางที่ไม่ชอบ และไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายจะเขียนบทบัญญัติไว้อย่างไร ก็ยังมีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง รวมทั้งมีการหลอกลวงประชาชนในแง่มุมต่างๆ ที่ทำให้คนหลงเชื่อ

ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นจากระบบการศึกษา ทั้งๆ ที่มีความพยายามในการเลียนแบบการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ แต่ไม่สามารถนำมาพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จเหมือนต่างประเทศได้ สาเหตุที่สำคัญคือคนไทยไม่มีวินัย และไม่มีสำนึกของความรับผิดชอบร่วมกันต่อสังคม ซึ่งต้องพิจารณาจากระบบการศึกษาและสถาบันการศึกษาที่เป็นสถานที่ของการปลูกฝังและอบรมสั่งสอนเด็กเป็นแห่งที่สองรองจากบ้าน ประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์มีการฝึกอบรมเด็กโดยเน้นด้านวิชาการน้อยกว่าการเป็นผู้มีวินัยและความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะความมีวินัยและความรับผิดชอบต่อสังคมจะทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ต่อไปในอนาคตได้อย่างมีความรับผิดชอบ

แนวคิดของบทบัญญัติด้านการศึกษา

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้กำหนดบทบัญญัติด้านการศึกษาใน (ร่าง) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. โดยมีแนวคิดสำคัญดังนี้

มาตรา ๕๔ วรรคหนึ่ง “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย”

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีแนวคิดในเบื้องต้นว่า เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับแล้ว ผู้เรียนจะสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ และในระหว่างเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, ๒ และ ๓ ควรมิวิชาเลือกอื่นที่ไม่ใช่สาขาเชิงเทคโนโลยีมากจนเกินไป เช่น การถ่ายรูป การเย็บปักถักร้อย การวาดรูป ช่างไม้ ฯลฯ ให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติและทดลองทำ เพื่อให้รู้ความถนัดและความชอบของตนเอง และกระตุ้นให้เลือกตั้งสนใจศึกษาต่อสายอาชีพ เป็นการตัดสินใจของผู้เรียนที่จะพัฒนาความสามารถให้เชี่ยวชาญและประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพตาม ที่เลือก โดยรัฐบาลตั้งจุดให้ศึกษาต่อโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี

ส่วนผู้ที่มีเป้าหมายศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา เบื้องต้นมีแนวคิดที่ควรเป็นผู้ที่มีระดับสติปัญญาเพียงพอที่จะศึกษาต่อได้และมีความชอบ หากฐานะทางเศรษฐกิจไม่พร้อม รัฐควรสนับสนุนค่าใช้จ่าย แต่หากมีฐานะทางเศรษฐกิจดี พ่อแม่ผู้ปกครองควรลงทุนเพื่อการศึกษา แต่ภายหลังมีเสียงเรียกร้องว่าจะทำให้การศึกษาไม่ต่อเนื่อง จึงได้มีการประกาศนโยบายให้เรียนฟรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาตามมาว่าพ่อแม่ผู้ปกครองพยายามให้บุตรหลานเรียนจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เพื่อเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา และส่วนใหญ่จะสมัครเข้าศึกษาต่อในสาขาตามความชอบของพ่อแม่ผู้ปกครอง หรือเลือกเรียนในสาขาวิชาที่ง่ายและไม่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ทำให้เกิดปัญหาว่างงานตามมา ทั้งนี้ การสนับสนุนค่าใช้จ่ายของรัฐ มีแนวคิดที่ไม่จำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณผ่านคลัง สามารถจัดสรรงบประมาณกระจายไปยังโรงเรียนได้โดยตรง เพื่อให้โรงเรียนสามารถนำเงินมาบริหารจัดการได้อย่างคล่องตัวโดยไม่ต้องรอรับการจัดสรรงบประมาณผ่านคลัง

มาตรา ๕๔ วรรคสอง “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย”

มาตรา ๒๕๘ จ. ด้านการศึกษา “(๑) ให้สามารถเริ่มดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามมาตรา ๕๔ วรรคสอง เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย”

การจัดการศึกษาต้องเน้นการฝึกอบรมเด็กตั้งแต่จุดเริ่มต้นเพื่อเป็นพื้นฐานที่สำคัญ เนื่องจากเด็กเกิดมามีความสามารถทางสติปัญญาไม่เท่ากัน เด็กบางคนมีสติปัญญาดีโดยธรรมชาติ บางคนมีสติปัญญาปานกลาง และบางคนมีสติปัญญาไม่เท่าเทียมคนอื่น เด็กที่มีสติปัญญาดี ไม่ต้องใช้ความพยายามมากก็สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ในอนาคต เด็กที่มีสติปัญญาปานกลางก็สามารถพัฒนาได้ แต่การพัฒนาต้องเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย ซึ่งปัจจุบันเริ่มเป็นที่ยอมรับว่าการให้เด็กเรียนรู้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา โดยการเปิดเพลงไว้ที่หน้าท้องของแม่เพื่อให้เด็กที่อยู่ในครรภ์ได้รับฟัง จะทำให้เกิดมาเป็นเด็กที่มีอารมณ์ดี ไม่มีอารมณ์ฉุนเฉียวง่าย จึงต้องสร้างเด็กให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่พึงจะเป็น คือ เป็นคนดีของชาติและเป็นคนมีวินัย

มาตรา ๕๔ วรรคสาม “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติและการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย”

ความคาดหวังในการปฏิรูปการศึกษา คือ การสอนเด็กให้มีพื้นฐานเบื้องต้นเพื่อการใฝ่หาความรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งสอนให้มีวิธีการศึกษาหาความรู้ตามที่ต้องการได้ เพราะปัจจุบันความรู้

สามารถแสวงหาได้ด้วยตนเองอย่างสะดวกรวดเร็วจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในยุคสมัยใหม่ ครูไม่จำเป็นต้องเป็นหลักในการถ่ายทอดความรู้อีกต่อไป แต่ครูต้องปลูกฝังให้เด็กรู้จักใฝ่หาความรู้ ตั้งแต่เด็ก ต้องรักการอ่าน โดยในอนาคตอาจปลูกฝังให้รักการฟังด้วย เพราะปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบการเรียนรู้จากการอ่านไปเป็นการฟังจากเสียงด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น จึงต้องสอน และปลูกฝังให้เด็กรู้จักรักการใฝ่หาความรู้ รู้จักรับผิดชอบ มีวินัย เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ใน สังคมปัจจุบัน และเป็นหลักในการพัฒนาประเทศชาติได้

นอกจากนี้ เนื่องจากรูปแบบการศึกษาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตค่อนข้างมาก แต่ผู้ที่อยู่ในวงการศึกษามาก่อนส่วนใหญ่อยู่ในหน่วยงานราชการ ซึ่งยึดติดอยู่กับกรอบของราชการที่ถูกกำหนดไว้มาเป็นระยะเวลายาวนาน จนทำให้ไม่สามารถมองทะลุปัญหาได้ และการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งรัฐไม่สามารถลงทุนได้ทั้งหมด การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาจึงต้องใช้พลังการมี

ส่วนร่วมจากคนที่อยู่นอกวงการการศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งรัฐส่วนกลาง ท้องถิ่น และภาคเอกชน โดยคำว่า “ภาคเอกชน” หมายถึง ใครก็ตามที่ไม่ใช่รัฐ และอาจจะเรียกแตกต่างกัน เช่น ชุมชน สมาคม หรือบริษัท ห้างร้าน เป็นต้น

ส่วนการออกกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาตินั้น การที่องค์กรแต่ละแห่งเริ่มมีการเตรียมการเพื่อจัดทำกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นเรื่องที่ดี แต่การจัดทำกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติไม่ควรแยกเป็นส่วนๆ เพราะจะทำให้อำนาจและการวางกฎเกณฑ์แยกออกไป ควรรวมไว้ที่เดียวกัน เพื่อให้มีเป้าหมายร่วมกันในการวางแผนการศึกษาของชาติ และมีการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน มีการตรวจสอบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน องค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศให้ไปในทิศทางเดียวกัน โดยขับเคลื่อนและผลักดันให้หน่วยงานระดับจังหวัดส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและสถานศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ ไม่ควรใช้อำนาจในการบังคับบัญชาหรือใช้อำนาจในการเลื่อน ลด ปลด ย้าย เพราะจะทำให้ครูต้องอยู่ใต้อาณัติของคนที่ไม่ได้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาอย่างแท้จริง ต้องส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูให้มีคุณภาพ เพื่อสร้างการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กต่อไป

มาตรา ๕๔ วรรคสี่ “การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

คนที่มีความสำคัญในความสำเร็จ คือ คนที่มีวินัยและมีความสำคัญในความสำเร็จ สังเกตได้จากในวงราชการที่ไม่ว่าจะมอบหน้าที่หรือภารกิจใดให้คนเหล่านั้นปฏิบัติ ก็จะสามารถเติบโตและเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้ แตกต่างจากผู้ที่ไม่มีความสำคัญในความสำเร็จ ต่อให้มีผู้อุปถัมภ์ค้ำชู ก็ไม่ประสบความสำเร็จและไม่เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้ หรือคนที่เก่งและมีความฉลาด หากไม่มีวินัย ไม่มีสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม ก็ไม่สามารถเรียกว่าเป็นคนดีได้ เพราะสามารถใช้ความเก่ง และความฉลาดของตัวเองก่อให้เกิดความเดือดร้อนและความเสียหายให้แก่ประเทศชาติได้มากกว่าคุณธรรมดาทั่วไป

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวิชาการ คือ “สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน” ซึ่งมีความมุ่งหมายที่ต้องการเน้นว่า ไม่สามารถบังคับให้เด็กเรียนวิชาการเหมือนกันทุกคน แต่ต้องเป็นการเรียนตามความชอบและความถนัดของเด็ก เพราะเด็กแต่ละคนมีความเก่งแต่ละด้านไม่เหมือนกัน เช่น บางคนเก่งด้านศิลปะหรือการวาดรูป ก็สามารถประกอบอาชีพจนร่ำรวยและสร้างชื่อเสียงให้แก่ตนเองและประเทศชาติได้ ดังกรณีตัวอย่างของแวนโก๊ะและปีกัสโซ เป็นต้น จึงไม่มีความจำเป็นต้องบังคับเด็กให้เรียนเก่งวิชาฟิสิกส์ เคมี หรือคณิตศาสตร์เหมือนกันหมดทั้งประเทศ แต่ให้เด็กเลือกเรียนตามความถนัดของตนเอง ใครถนัดด้านไหน ควรส่งเสริมด้านนั้น บางคนเลือกเรียนตามความต้องการของพ่อแม่ ไม่ได้เลือกเรียนสาขาวิชาที่ตนเองถนัด เมื่อจบออกมาก็เลือกประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ได้เรียนมา เช่น พ่อค้า เจ้าของร้านอาหาร หรือนักร้อง เป็นต้น จึงเป็นการลงทุนทางการศึกษาที่ได้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า เสียทั้งเงินและเวลาเพื่อที่จะสร้างเด็กให้จบปริญญาตรีในสาขาที่ไม่ใช่ความถนัดและความชอบของตนเอง แต่เลือกเรียนตามค่านิยมของสังคมที่ผิด เพราะสังคมทำให้เกิดความรู้สึกรู้สึกว่าต้องเรียนสาขาที่สามารถเชิดหน้าชูตาพ่อแม่ แต่สุดท้ายกลับสร้างความผิดหวังให้พ่อแม่

มาตรา ๕๔ วรรคห้า “ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสองหรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน”

มาตรา ๕๔ วรรคหก “ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุน หรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษี รวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์เงินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว”

มาตรา ๒๕๘ จ. ด้านการศึกษา “(๒) ให้ดำเนินการตรากฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนตาม มาตรา ๕๔ วรรคหก ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้”

ผู้ที่ไม่พร้อมด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ขาดแคลนทุนทรัพย์ แต่มีสติปัญญาและต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา รัฐต้องเข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนให้สามารถเรียนต่อได้ โดยเงินค่าใช้จ่าย การศึกษาให้หมายรวมถึงเงินค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการดำรงชีพ ไม่ใช่เฉพาะค่าเล่าเรียน ซึ่งเป็นความมุ่งหวัง ของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฯ ว่าเงินหรือฐานะต้องไม่ใช่ปัจจัยที่เป็นเหตุให้คนไม่สามารถ เรียนได้ โดยเป้าหมายของเงินกองทุนนี้ไม่ได้คำนึงถึงเฉพาะผู้เรียน แต่คำนึงถึงการเสริมสร้างและ พัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพของครูด้วย โดยเฉพาะครูหรือพี่เลี้ยงระดับการศึกษาปฐมวัย เพราะ การศึกษาปฐมวัยเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการสมวัยทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งทำ หน้าที่ผลิตครูเป็นส่วนใหญ่ของประเทศจึงควรผลิตครูในสาขาปฐมวัยให้มากขึ้น และภาครัฐควร กำหนดอัตราให้โรงเรียนมีครูปฐมวัยอย่างน้อยโรงเรียนละ ๑ คน เพื่อส่งเสริมและขยายความรู้ด้าน การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ครอบคลุมในระดับประเทศมากขึ้น นอกจากนี้ หน่วยงานที่มีบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบในการกำกับดูแลครู ควรกำกับดูแลให้ครูมีใจมุ่งอยู่กับการเรียนการสอน และ ให้ครูอยู่กับเด็กให้มากที่สุด ไม่ควรมีปัญหาว่าครูทิ้งโรงเรียนหรือทิ้งเด็ก และหากต้องการจัดฝึก อบรมเพื่อพัฒนาครู ควรจัดทำในช่วงปิดภาคเรียน

ทั้งนี้ การจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาตามมาตรา ๕๔ วรรคหก อาจจัดตั้งเป็นกองทุนเดียว แต่มีวัตถุประสงค์ทั้ง ๒ ประการ และใช้ฐานข้อมูลทะเบียนคนจนที่รัฐมีอยู่แล้ว โดยอาจเขียนพ่วงไว้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ขึ้นอยู่กับการจัดทำรายละเอียดในกฎหมายเพื่อรองรับ กองทุนดังกล่าว โดยมีความเห็นว่าควรเป็นกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์อย่างแท้จริง และควรเป็นกองทุนแบบให้เปล่า เพื่อไม่ให้เป็นภาระผูกพันและเป็นการสร้างนิสัยที่ไม่ดีให้แก่ผู้รับ ทุนในการหาทางหลบเลี่ยงการใช้ทุนคืน ในลักษณะเดียวกันกับกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

มาตรา ๒๕๘ จ. ด้านการศึกษา “(๓) ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนา ผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ ให้ได้ผู้มีจิตวิญญานของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถ อย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู”

ส่วนที่มีความสำคัญที่สุดคือครู ครูในปัจจุบันมีความตั้งใจในการสอนค่อนข้างน้อย เนื่องจากการที่ครูจะมีความก้าวหน้าในวิชาชีพต้องทำผลงานเพื่อขอรับการประเมิน ไม่ได้เป็น การประเมินตามสภาพจริง ทำให้ครูต้องเตรียมเอกสารจำนวนมากเพื่อเข้ารับการประเมิน และ มีวิธีการประเมินที่ยุ่งยาก ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาคุณภาพเด็ก ไม่มีการนำผลการประเมิน

มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ในปัจจุบันมีครูอยู่จำนวนไม่มากนักที่เป็นครูที่ดี มีจิตวิญญาณของความเป็นครู และมีความเสียสละและอุทิศเวลาให้แก่เด็ก ครูจำนวนหนึ่งอาจจะมีความกังวลและให้ความสำคัญกับเรื่องอื่นมากกว่าการพัฒนาการเรียนการสอน เช่น การจัดทำเอกสารเพื่อประเมินวิทยฐานะ การสร้างความพึงพอใจให้แก่หน่วยกำกับควบคุม การย้ายกลับภูมิลำเนา เป็นต้น ครูจึงมีภาระงานอื่นมากจนทำให้ไม่มีเวลาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพเด็ก แม้ว่ารัฐจะสร้างกลไกในการกำกับดูแลการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพ แต่ไม่สามารถทำให้คุณภาพการศึกษาของประเทศดีขึ้นได้

นอกจากนี้ การผลิตครูในปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูจำนวนมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยผู้ที่เข้ามาเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่พลัดจากการเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาอื่น แต่กระบวนการผลิตครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลให้ความสำคัญเฉพาะด้านวิชาการที่ต้องใช้ในการเป็นครู ภายใต้การกำกับของคุรุสภา ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดหลักสูตรวิชาชีพครู ดูแลหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาโดยกำหนดสาขาวิชา กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และดำเนินการจัดสอบ หากสถาบันอุดมศึกษาใดไม่ประสงค์ให้มีการจัดสอบ ต้องให้คุรุสภามีอำนาจในการกำหนดหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาซึ่งควรเป็นองค์กรที่สามารถสร้างองค์ความรู้ กลับไม่สามารถทำได้เนื่องจากต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรวิชาชีพทุกสาขา ซึ่งในปัจจุบันองค์กรวิชาชีพกำลังมีบทบาทเพิ่มขึ้น และมีการรวมตัวกันมากขึ้น แต่ตามหลักการแล้ว องค์กรวิชาชีพมีวัตถุประสงค์สำคัญในการดูแลผู้ประกอบการวิชาชีพให้ได้มาตรฐานเท่านั้น ซึ่งหากสถานการณ์ยังดำเนินต่อไปเช่นนี้ ในอนาคต ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า คุณภาพการศึกษาของประเทศจะยิ่งต่ำลง เพราะสถาบันอุดมศึกษาไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาได้

มาตรา ๔๐ ใน (ร่าง) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. จึงกำหนดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของบุคคลว่าจะต้องไม่ถูกจำกัด แต่สามารถควบคุมวิชาชีพได้ โดยกำหนดไว้ว่า องค์กรวิชาชีพจะกระทำการใดให้เป็นการขัดขวางหรือก้ำก๋ายการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไม่ได้ คุรุสภามีสิทธิที่จะทำการทดสอบความรู้ได้ภายหลังจบการศึกษาและต้องการประกอบอาชีพ แต่ไม่มีสิทธิและไม่มีอำนาจในการกำหนดหลักสูตรและรับรองสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษามีกระบวนการในการตรวจสอบและกำกับมาตรฐานโดยสำนักงานคณะกรรมการ

การอุดมศึกษาอยู่แล้ว รวมทั้งมีอิสระและเสรีภาพทางวิชาการเพื่อทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ขององค์กรวิชาชีพที่จะเป็นผู้กำกับดูแลมาตรฐานหลักสูตร แต่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลเรื่องมาตรฐาน และทัศนคติของความเป็นครู รวมทั้งสร้างครูให้มีความรักและความผูกพันในวิชาชีพครู ทั้งนี้ ผู้ที่จะมาเป็นครูไม่ควรเป็นเพียงผู้ที่เรียนจบในสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ หรือสาขาใดก็ได้ แต่ต้องเป็นคนที่ทัศนคติและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ซึ่งครูสภาควรมีบทบาทหน้าที่ในการจัดฝึกอบรมก่อนผู้เรียนจบการศึกษา หรือก่อนที่จะให้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

มาตรา ๒๕๘ จ. ด้านการศึกษา “(๔) ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวโดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่”

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน พบว่าหลักสูตรไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างเชิงพื้นที่และความต้องการที่แตกต่างกันของเด็กเป็นหลัก การจัดทำหลักสูตรจึงไม่เป็นไปตามหลักการและเจตนารมณ์ที่ต้องการให้มีความแตกต่างตามเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งเขตพื้นที่การศึกษาก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำหลักสูตร แต่เน้นบทบาทหน้าที่การบังคับบัญชา การกำกับดูแล รวมทั้งกำหนดกลไกให้ครูต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา ทำให้ครูไม่อยู่ในฐานะที่จะดูแลตัวเองได้

(ร่าง) รัฐธรรมนูญฯ ต้องการให้ผู้ที่อยู่ในวงการการศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจหลักการนี้เป็นอย่างดี แต่ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมได้ เพราะกลไกการศึกษาของประเทศแยกออกเป็นแท่งหรืออาณาจักร โดยทุกอาณาจักรมีเป้าหมายของตนเองและอยู่เฉพาะภายในไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก และไม่ให้ความสำคัญกับแนวทางหรือวิธีการสร้างเด็กตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ ส่งผลให้การพัฒนาการศึกษาของชาติไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ควรจะเป็น จึงควรมีผู้รับผิดชอบหลักและต้องมีคนเริ่มต้น โดยต้องเป็นการคิดแบบหลายกำแพง ไม่มีแท่ง ไม่มีกระทรวง ไม่มีสังกัด แต่คิดถึงเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งทุกคนต้องร่วมกันใช้ประสบการณ์และความรู้ เพื่อหาวิธีการและกระบวนการในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ก่อนที่จะพิจารณาหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานของหน่วยงานแต่ละแห่ง โดยต้องมีการประสานและเชื่อมโยงการดำเนินงาน เพราะการเชื่อมโยงเป็นหัวใจสำคัญของการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันของประเทศ อย่างไรก็ตาม มีความเห็นว่าองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญแต่ละด้านอาจมีความจำเป็นต้องมีอยู่ แต่ต้องทำตามกลไกที่สร้างขึ้นและปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ให้ชัดเจน จึงจะสามารถจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเป้าหมายสู่การพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพได้อย่างสมบูรณ์

มาตรา ๒๖๑ “ในการปฏิรูปตามมาตรา ๒๕๘ จ. ด้านการศึกษา ให้มีคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระคณะหนึ่งที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งดำเนินการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีดำเนินการต่อไป

ให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และให้คณะกรรมการดำเนินการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายให้แล้วเสร็จและเสนอต่อคณะรัฐมนตรีภายในสองปีนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง”

มาตรา ๒๖๑ กำหนดให้มีคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อดำเนินการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายให้แล้วเสร็จภายในสองปี ในขณะที่การปฏิรูปประเทศด้านอื่นกำหนดให้ออกกฎหมายว่าด้วยวิธีการปฏิรูปภายในหนึ่งปี เหตุที่กำหนดให้คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสองปี เนื่องจากกลไกในการปฏิรูปการศึกษาไม่ใช่เรื่องง่าย และไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น การปฏิรูปการศึกษาไม่สามารถอาศัยใครคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ชี้ได้ ดังนั้น ผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการปฏิรูปการศึกษา จึงไม่ควรเป็นนายกรัฐมนตรี เพราะจะทำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกเกรงใจ ไม่กล้าโต้แย้งหรือแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง แต่ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการศึกษาเป็นอย่างดี และพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นได้ รวมทั้งคำนึงถึงประโยชน์ด้านการศึกษาที่จะเกิดกับประเทศชาติเป็นหลัก คำนึงถึงผู้เรียนและครู โดยร่วมกันคิดหาแนวทางและวิธีการที่ดีที่สุดก่อนพิจารณาขอหมายหน่วยงานที่รับผิดชอบ ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานกลาง เพื่อให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาต้องใช้พลังการมีส่วนร่วมจากผู้ที่อยู่นอกวงการศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งรัฐส่วนกลาง ท้องถิ่น และภาคเอกชน

๒. การจัดทำกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติไม่ควรแยกเป็นส่วนๆ เพราะจะทำให้อำนาจและการวางกฎเกณฑ์แยกออกไป ควรรวมไว้ที่เดียวกัน เพื่อให้มีเป้าหมายร่วมกันในการวางแผนการศึกษาของชาติ และมีการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งมีการตรวจสอบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

๓. การพัฒนาการศึกษาของชาติ ควรเป็นผู้รับผิดชอบหลักและต้องมีผู้เริ่มต้น โดยต้องเป็นแนวคิดแบบหลายกำแพง ไม่มีแห่ง ไม่มีกระทรวง ไม่มีสังกัด แต่คิดถึงเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๖

เรื่อง

“Inclusive Education in Thailand : Policy to Practice”

วันจันทร์ที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๓๐ น.

ณ ห้องจามจุรีบอลรูม โรงแรมปทุมวัน ปริ๊นเซส

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับบริติช เคานซิล ประเทศไทย ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องนโยบายด้านการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ หรือการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทย (Inclusive Education in Thailand) โดยได้ศึกษาเอกสาร วิเคราะห์และเปรียบเทียบประสบการณ์การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของสหราชอาณาจักร รวมทั้งการศึกษาสภาพพื้นที่จริงในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดเพื่อสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้ นายเดวิด บาทรัม โอบีอี (Mr. David Batram OBE) ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษและผู้พิการ Prescient Education Ltd. สหราชอาณาจักร ได้จัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (Inclusive Education in Thailand) เสนอต่อรัฐบาลไทยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาโดยความร่วมมือของบริติช เคานซิล ประเทศไทย จึงได้จัดสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๖ เรื่อง “Inclusive Education in Thailand : Policy to Practice” ในวันจันทร์ที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐ เพื่อนำเสนอ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (Inclusive Education in Thailand) และรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง และอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าว รวมทั้งนำแนวทางปฏิบัติไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาแบบเรียนรวมของประเทศไทยต่อไป

ในการประชุมเสวนาดังกล่าว สำนักงานฯ ได้รับเกียรติจากนายซัมเมอร์ เซีย (Mr. Summer Xia) รองผู้อำนวยการบริติช เคานซิล ประเทศไทย เป็นผู้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมเสวนา นายกมล รอดคล้าย เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นผู้กล่าวรายงาน และได้รับเกียรติจากหม่อมหลวงพนัดดา ดิศกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานกล่าวเปิดงาน และนายไบรอัน เดวิดสัน (Mr. Brian Davidson) เอกอัครราชทูตสหราชอาณาจักรประจำประเทศไทย กล่าวบรรยายสรุปความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างไทยกับสหราชอาณาจักร ทั้งนี้ วิทยากร

ในการเสวนาประกอบด้วย นายมัลคอม รีฟ (Mr. Malcolm Reeve) ผู้อำนวยการบริหารฝ่ายการศึกษาพิเศษและการเรียนรวม Academic Enterprise Trust (AET) สหราชอาณาจักร นางศรีศักดิ์ ไทยอารี ผู้อำนวยการสภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชนในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิดา ทับพันธุ์ อาจารย์ประจำคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลการประชุมสรุปได้ดังนี้

กล่าวต้อนรับโดยรองผู้อำนวยการบริติช เคานซิล ประเทศไทย

นายซัมเมอร์ เชีย (Mr. Summer Xia) รองผู้อำนวยการ บริติช เคานซิล ประเทศไทย กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมเสวนา โดยกล่าวว่าปัจจุบันการศึกษาเรียนรวมเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ และเป้าหมายของการศึกษาเรียนรวมคือการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และทั่วถึง ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญขององค์การยูเนสโก และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (SDGs) ทั้งนี้ บริติช เคานซิล ประเทศไทย โดยความร่วมมือของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้เริ่มดำเนินโครงการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๘

นอกจากนี้ บริติช เคานซิล ยังได้ดำเนินงานจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยผ่านงานด้านศิลปะ วัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ การศึกษา และภาคประชาสังคม และได้เริ่มกิจกรรมความร่วมมือด้านการศึกษากับสถาบันการศึกษาของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๙๖ จนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลารวมกว่า ๖๕ ปี ภายใต้ยุทธศาสตร์ความเสมอภาค ความหลากหลาย และการเรียนรวม หรือเรียกว่ายุทธศาสตร์ “EDI” (Equality, Diversity and Inclusion) และเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๘ บริติช เคานซิล ประเทศไทย โดยความร่วมมือจากนายเดวิด บาทรัม โอบีอี (Mr. David Batram OBE) ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษและผู้พิการ Prescient Education Ltd. สหราชอาณาจักร และนายมัลคอม รีฟ (Mr. Malcolm Reeve) ผู้อำนวยการบริหารฝ่ายการศึกษาพิเศษและการเรียนรวม Academic Enterprise Trust (AET) สหราชอาณาจักร ได้ศึกษาวิจัยและจัดทำข้อมูลเชิงลึกด้านการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทยและเปรียบเทียบประสบการณ์การจัดการศึกษาเรียนรวมของสหราชอาณาจักร โดยในกระบวนการดำเนินงาน นายเดวิด บาทรัม โอบีอี และคณะผู้ศึกษาวิจัยจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ทำการศึกษาวิจัยเอกสารและเดินทางไปศึกษาสภาพจริง รวมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการศึกษาเรียนรวมของประเทศไทยทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้บริหาร

เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและทำความเข้าใจสภาพการจัดการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทย และจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในประเทศไทย โดยได้เสนอแนวทางเพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อพัฒนาการศึกษาเรียนรวมของประเทศไทยให้ยั่งยืนต่อไป

การกล่าวรายงานโดยเลขาธิการสภาการศึกษา

นายกมล รอดคล้าย เลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวว่าการจัดสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นเวทีการประชุมทางวิชาการสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็น วิพากษ์ และให้ข้อเสนอแนะต่อประเด็นสำคัญทางการศึกษาที่เป็นที่สนใจของสังคม และจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยในการจัดสภาการศึกษาเสวนาครั้งที่ ๑๖ ได้รับความร่วมมือจากบริติช เคานซิล ประเทศไทย ที่ได้ลงนามความร่วมมือทางวิชาการเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๕ ในโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จำนวน ๑๘ คน ซึ่งได้เดินทางไปศึกษาดูงานเรื่องการศึกษาเรียนรวมในสหราชอาณาจักร เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและนำประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับใช้ในบริบทการจัดการศึกษาเรียนรวมของประเทศไทย และเสนอเป็นแนวทางเพื่อผลักดันให้บรรลุเป้าหมายการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีความเท่าเทียมกันอย่างมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยในกระบวนการดำเนินงาน บริติช เคานซิล ประเทศไทย ได้มอบหมายให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษและผู้พิการ เดินทางมาศึกษาข้อมูลและสำรวจสภาพพื้นที่จริงของการจัดการศึกษาเรียนรวมทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด และเปรียบเทียบประสบการณ์การจัดการศึกษาเรียนรวมของสหราชอาณาจักร และจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทย (Inclusive Education in Thailand) นำเสนอต่อที่ประชุมเสวนาในวันนี้ เพื่อรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุม สำหรับนำไปปรับแก้ข้อเสนอดังกล่าวให้มีความสมบูรณ์ ก่อนเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาต่อไป

การกล่าวเปิดโดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล)

หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวแสดงความยินดีที่ได้มาร่วมเป็นสักขีพยานในความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสหราชอาณาจักรกับประเทศไทย และกล่าวว่ารัฐบาลไทยภายใต้การบริหารราชการของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ให้ความสำคัญกับการศึกษาในฐานะที่เป็นหนึ่งในวาระแห่งชาติเพื่อนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยได้ขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาการศึกษาชาติ ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก ค.ศ.๒๐๓๐ ของสหประชาชาติ

รัฐบาลไทยได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ เพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศภายในสองทศวรรษข้างหน้าให้เท่าเทียมและเสมอภาคในทุกระดับการศึกษา และเพื่อเพิ่มศักยภาพกำลังคนให้มีความคิดสร้างสรรค์และมีสมรรถนะสูง อยู่ในสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ประเทศไทยจำเป็นต้องมีความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลกเพื่อการดำรงอยู่ในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งต้องพึ่งพาทักษะที่นำไปสู่ความเป็นนานาชาติ ตลอดจนทักษะทางเทคโนโลยี นโยบายการศึกษาที่เชื่อมโยงไปสู่นโยบายประเทศไทย ๔.๐ ของรัฐบาล จึงจำเป็นต้องปฏิรูปการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้สามารถสร้างผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่างๆ อาทิ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะในการลงมือปฏิบัติจริงของผู้เรียน เป็นต้น

ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ เมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา โดยแผนการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวมีเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การให้เด็กทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และมีคุณภาพ ดังนั้น การจัดเสวนาวันนี้ในประเด็นการศึกษาเรียนรวม นับว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติโดยตรง เนื่องจากการศึกษาเรียนรวมหรือ Inclusive Education มีเป้าหมายหลักในการส่งเสริมนโยบายการเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมในทุกประเภทของการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพที่จัดให้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ทั้งนี้ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาหรือโออีซีดี (OECD) ได้กล่าวชื่นชมประเทศไทยว่าประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยร้อยละ ๘๘ ของเด็กปฐมวัย (อายุ ๓-๕ ปี) ได้เข้ารับการศึกษารวมทั้งได้รับการดูแลและพัฒนา ซึ่งนับเป็นความสำเร็จที่จัดอยู่ในระดับแนวหน้าของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และสูงกว่ามาตรฐานเฉลี่ยของโออีซีดี

ในกรณีของการศึกษาเรียนรวม (Inclusive Education) อ้างอิงตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ จะเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษที่แตกต่างและหลากหลายไปสู่การเรียนรู้และพัฒนาทักษะอย่างมีคุณภาพตลอดชีวิต และเป็นเป้าหมายระดับชาติซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาต้องร่วมดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการศึกษาเรียนรวม (Inclusive Education in Thailand) ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจากสหราชอาณาจักรเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศไทย จึงเป็นข้อเสนอที่ได้รับการจัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่สอดคล้องกับการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้เข้าร่วมเสวนาทุกท่านจะได้ร่วมรับฟังเนื้อหาสาระจากการนำเสนอของผู้เชี่ยวชาญจากสหราชอาณาจักรและผู้เชี่ยวชาญไทยที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการศึกษาเรียนรวมเป็นอย่างดี และขอให้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ ประสบการณ์ของทุกท่านทั้งจากผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ตรงจากพื้นที่จะสามารถส่งเสริมและสนับสนุนข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าวให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติและเป็นพลังในการขับเคลื่อนการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทยให้เป็นรูปธรรมต่อไป

คำกล่าวของเอกอัครราชทูตสหราชอาณาจักรประจำประเทศไทย

นายไบรอัน เดวิดสัน (Mr. Brain Davidson) เอกอัครราชทูตสหราชอาณาจักรประจำประเทศไทย กล่าวว่า สหราชอาณาจักรกับประเทศไทยมีความร่วมมือด้านการศึกษาและเป็นพันธมิตรที่ดีติดต่อกันมาเป็นเวลามากกว่า ๑๐๐ ปี โดยเป็นความร่วมมือผ่านโครงการและกิจกรรมต่างๆ ในรูปแบบที่หลากหลาย และในเดือนเมษายน ๒๕๕๙

สถานเอกอัครราชทูตสหราชอาณาจักรได้ลงนามบันทึกความร่วมมือ (MOU) ด้านการศึกษากับประเทศไทย โดยเน้นความร่วมมือ ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) การยกระดับทักษะภาษาอังกฤษของครูและนักเรียนในประเทศไทย ๒) ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม ผ่านเงินทุนของรัฐบาลอังกฤษเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสวัสดิการใน ๑๕ ประเทศ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย ๓) พัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการ โดยบริติช เคานซิล ได้ดำเนินงานร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ พัฒนาหลักสูตรความเป็นผู้ประกอบการในวิทยาลัยอาชีวศึกษา เพื่อยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ดังนั้น จึงมีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้เห็นความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างบริติช เคานซิล ประเทศไทยกับสำนักงานเลขาธิการ

สภาการศึกษาที่ได้ร่วมกันผลักดันนโยบายการศึกษาที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครั้งนี้เป็นความร่วมมือในการพัฒนานโยบายการศึกษาเรียนรวมของประเทศไทย ซึ่งจะมีการนำเสนอ (ร่าง) ข้อเสนอแนะนโยบายดังกล่าวผ่านวิดิทัศน์ โดยนายเดวิด บาทรัม โอปี้ และนำเสนอรายละเอียดเพิ่มเติมโดยนายมัลคอม รีฟ

การนำเสนอ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทย (Inclusive Education in Thailand)

นายเดวิด บาทรัม โอปี้ (Mr. David Batram OBE) ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษและผู้พิการ Prescient Education Ltd. สหราชอาณาจักร นำเสนอ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทย (Inclusive Education in Thailand) ผ่านวิดิทัศน์ มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

๑. นโยบาย รัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างเสมอภาค ทั้งถึงและเท่าเทียม โดยมีประกาศและนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการที่ส่งเสริมสนับสนุนผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการสามารถเรียนรวมกับเด็กปกติในโรงเรียนทั่วไปออกมาบังคับใช้จำนวนมาก ทั้งนี้ จากประสบการณ์ในการสำรวจสภาพพื้นที่จริงพบว่า รัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาเรียนรวม แต่ยังไม่ให้การสนับสนุนไม่เต็มที่ จึงต้องมีการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น และพบว่ามีปัญหาและช่องว่างทางโอกาสในการรับเด็กกลุ่มนี้เข้ามาเรียนรวมในโรงเรียนทั่วไป และพบปัญหาเมื่อเด็กกลุ่มนี้ต้องย้ายสถานที่เรียนจากจังหวัดหนึ่งไปยังอีกจังหวัดหนึ่ง นอกจากนี้พบว่าเด็กกลุ่มนี้มีอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาลดลงเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ทั้งนี้ ได้เน้นย้ำว่าหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาเรียนรวม คือ การให้เด็กทุกคนสามารถเข้าไปเรียนรวมกับเด็กปกติในโรงเรียนทั่วไปได้เป็นอย่างดี โดยโรงเรียนมีระบบการดูแลเอาใจใส่และเน้นเรื่องความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กทุกคน เพื่อให้เด็กมีความมั่นใจ มีความรู้ และมีทักษะเพียงพอกับการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น นอกจากนี้ ภาครัฐควรกำหนดลักษณะที่ชัดเจนของโรงเรียนที่จัดการศึกษาเรียนรวม รวมทั้งประกาศยกย่องและให้รางวัลโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาเรียนรวมได้ประสบผลสำเร็จ เพื่อขยายผลไปยังโรงเรียนต่างๆ ให้มากขึ้น และควรมีนโยบายส่งเสริมความร่วมมือการดำเนินงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ให้การจัดการศึกษาเรียนรวมเป็นการสร้างภาระให้แก่โรงเรียน แต่เป็นการส่งเสริมภาพพจน์ที่ดีให้โรงเรียน ขณะนี้โรงเรียนส่วนมากไม่มีแรงจูงใจเพียงพอในการจัดการศึกษาเรียนรวม และพบปัญหาเรื่องการวัดและประเมินผลผู้เรียนที่ส่วนใหญ่จะวัดและประเมินผลจากคะแนนสอบเพียงอย่างเดียว ไม่ได้วัดศักยภาพด้านอื่นของผู้เรียน จึงควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการวัดและประเมินผลผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการที่ถูกต้องให้แก่ครูและศึกษานิเทศก์ด้วย

ทั้งนี้ มีกรณีตัวอย่างที่ดีของประเทศไทยในจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งเป็นการดำเนินงานในลักษณะเฉพาะกลุ่ม หรือเฉพาะในศูนย์ชุมชนบางแห่งเท่านั้น ไม่ได้เข้าสู่โรงเรียนในระบบทั่วไป การจัดการศึกษาเรียนรวมส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้เด็กสามารถปรับตัวเข้าไปอยู่ในโรงเรียนทั่วไปให้ได้ แต่ไม่ได้พัฒนาโรงเรียนให้ปรับตัวเพื่อรองรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการที่มีความแตกต่างหลากหลาย โรงเรียนจึงควรพัฒนาและจัดการศึกษาให้เป็นการศึกษาแบบเรียนรวมให้มากขึ้น โดยนอกจากจะจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กทั่วไปแล้ว ควรมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการให้สามารถเรียนควบคู่ไปกับเด็กปกติทั่วไปได้ด้วย

ข้อเสนอเชิงนโยบายการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเรื่อง **งบประมาณสนับสนุน** เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีแรงจูงใจเรื่องงบประมาณ เพราะได้รับการจัดสรรไม่เพียงพอสำหรับจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทำให้โรงเรียนไม่สามารถจัดการศึกษาเรียนรวมที่สมบูรณ์ได้ มีโรงเรียนหลายแห่งตัดสินใจไม่ขอรับเงินงบประมาณสนับสนุนเนื่องจากมีกระบวนการขอรับจัดสรรที่ยุ่งยาก ซับซ้อน และใช้เวลานาน ซึ่งแตกต่างจากการขอรับเงินงบประมาณเพื่อจัดการเรียนการสอนให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษที่สามารถทำได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว เนื่องจากรัฐบาลให้ความสำคัญต่อเด็กกลุ่มนี้เป็นพิเศษ รัฐบาลไทยจึงควรปรับวิธีการขอรับจัดสรรงบประมาณให้ง่ายและไม่ยุ่งยากซับซ้อนเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีโรงเรียนที่จัดการศึกษาเรียนรวมเพิ่มมากขึ้น

๒. การดำเนินงาน สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือแนวทางปฏิบัติ พ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมหรือปรึกษาหารือกับครูเรื่องจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้บุตรหลานที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ เนื่องจากมีความเชื่อว่าการมีบุตรหลานที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการเป็นเรื่องที่ต้องปิดบังซ่อนเร้นไม่ให้สังคมรับรู้ รวมทั้งบางโรงเรียนยังไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเนื่องจากมีความเห็นว่าเด็กกลุ่มนี้เป็นภาระด้านค่าใช้จ่าย และมีผลเชิงลบต่อผลการเรียนโดยรวมซึ่งส่งผลต่อการจัดอันดับของโรงเรียน

๓. การปฏิบัติ ปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทยคือ ต้องผลักดันให้มีการนำนโยบายการจัดการศึกษาเรียนรวมไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาเรียนรวม คือ **ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ความอดทน ความรับผิดชอบ (accountability) และเห็นความสำคัญของการศึกษาเรียนรวม และควรส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนจัดหาครูผู้ช่วยสอนที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลเอาใจใส่** รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนเพื่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและ

พิการโดยเฉพาะ รวมทั้งควรมีการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะให้แก่ครูเพื่อดูแลและจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพให้เด็กกลุ่มนี้อย่างเหมาะสมด้วย นอกจากนี้ **หลักสูตรการเรียนการสอนควรมีความยืดหยุ่น** เพื่อสามารถปรับใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพความพร้อมของผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายได้ เพื่อสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการให้สำเร็จการศึกษาและสามารถออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้อย่างเหมาะสม โดยควรมีเครื่องมือการสร้างห้องเรียนแบบเรียนรวม (Inclusion Toolkit) เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การประเมินผล การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร การพัฒนาหลักสูตรและเนื้อหา การดำเนินงานร่วมกับผู้ปกครองและผู้ดูแล แผนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และการให้การสนับสนุนสำหรับช่วงเปลี่ยนผ่าน

การอภิปรายนำ

นางศรีศักดิ์ ไทยอารี ผู้อำนวยการสภากองศ์การ พัฒนาเด็กและเยาวชนในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สอ.ตย.) แสดงความคิดเห็นในฐานะผู้แทนองค์กรเอกชนและจากประสบการณ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ รวมทั้งเด็กด้อยโอกาส โดยได้สะท้อนภาพเด็กและเยาวชนในบริบทต่างๆ ที่ปรากฏในสังคมไทย ดังนี้

๑) ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ของโรงเรียนขยายโอกาสแห่งหนึ่งที่จังหวัดสุโขทัย มีเด็กนักเรียน ๒ คนที่เป็นเด็กสมาธิสั้น ถูกจับไปนั่งหลังชั้น เพราะครูเกรงว่าถ้าให้นั่งข้างหน้า จะรบกวนการเรียนของเด็กคนอื่น

๒) โรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ แห่งหนึ่งซึ่งจัดการศึกษาแบบเรียนรวม แต่จัดให้เด็กที่มีความพิการทางร่างกายทั้งหมดไปรวมไว้ในห้องเดียวกันชั้นล่าง เนื่องจากไม่มีทางเดินสำหรับผู้พิการ และมีอีกหลายโรงเรียนจัดในลักษณะเช่นเดียวกันนี้

๓) โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่นในเรื่องการเตรียมเด็กสัญชาติพม่าให้คุ้นเคยกับภาษาไทย และสร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี มีการจัดการเรียนการสอนและการเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดี แต่ได้รับการคัดค้านจากผู้ปกครองไทย เนื่องจากมีความคิดว่าโรงเรียนให้ความเอาใจใส่ดูแลเด็กพม่ามากกว่าเด็กไทย โรงเรียนจึงอาจต้องยกเลิกโครงการนี้

๔) โรงเรียนในลักษณะที่เรียกว่า street school หรือ street education มีครูจากมูลนิธิหรือจากสำนักงาน กศน. ออกตระเวนเดินไปตามสถานที่ต่างๆ โดยเฉพาะบริเวณที่มีเด็กเร่ร่อนอยู่

เป็นจำนวนมาก โดยมีกระเป๋าเป้ใส่วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ทั้งหนังสือเรียน หนังสืออ่านเล่น และขนมขบเคี้ยวสะพายอยู่ด้านหลัง เพื่อชวนให้เด็กมานั่งกินขนม และเรียนหนังสือไปด้วยพร้อมกัน

๕) เด็กที่ย้ายถิ่นตามพ่อแม่ผู้ปกครอง (children on the move) เพื่อไปประกอบอาชีพที่จังหวัดอื่นหลังฤดูการเพาะปลูกพืชไร่ ซึ่งในเมืองไทยมีจำนวนมากโดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เด็กเหล่านี้ย้ายตามพ่อแม่ไปทำงานตามที่ต่างๆ โดยไม่ได้เข้าเรียนเนื่องจากเป็นการย้ายเพียงระยะสั้น ไม่สามารถเข้าเรียนในจังหวัดที่ย้ายไปอยู่ และเมื่อกลับภูมิลำเนาเดิมก็ไม่สามารถเรียนต่อได้ เนื่องจากขาดเรียนเป็นเวลานาน

จากภาพที่สะท้อนให้เห็น พบว่าการศึกษาเรียนรวม (Inclusive Education) ไม่ใช่การศึกษาเฉพาะผู้พิการทางร่างกายหรือทางสมองเท่านั้น แต่หมายรวมถึงเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบากหรือด้อยโอกาสอื่นๆ ที่รัฐบาลได้กำหนดและแยกไว้เป็น ๑๖ ประเภท การจัดการศึกษาเรียนรวมจึงต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมเด็กทั้ง ๑๖ ประเภทที่รัฐบาลกำหนดไว้ เพื่อให้เป็นการจัดการศึกษาเรียนรวมที่มีความสมบูรณ์และครอบคลุมเด็กทุกกลุ่ม

ทั้งนี้ เห็นด้วยกับข้อเสนอของนายเดวิด บาทรัม โอปปี ที่เสนอให้รัฐบาลไทยส่งเสริมสนับสนุนนโยบายการจัดการศึกษาเรียนรวมให้ผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเด็กกลุ่มนี้ให้สามารถออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้เหมือนคนปกติทั่วไป และเห็นด้วยว่าไม่จำเป็นต้องให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการสามารถเข้าเรียนได้ในโรงเรียนทั่วไปทุกแห่ง แต่ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาเรียนรวมเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เด็กกลุ่มนี้ที่เรียนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งยังเห็นด้วยกับข้อเสนอเรื่องการพัฒนาศักยภาพของครูและพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้วยการอบรมให้ครูมีความรู้ ความสามารถ และเอาใจใส่ดูแลและจัดการเรียนการสอนให้เด็กกลุ่มนี้ได้ รวมทั้งโรงเรียนควรจัดหาครูหรือผู้ช่วยสอนด้านการศึกษาพิเศษ (special education coordinator) โดยควรสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายครูผู้ได้รับรางวัลยกย่องในการจัดการเรียนการสอนที่ดีให้แก่เด็กกลุ่มนี้ เพื่อเป็นการขยายผลและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และควรส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเครื่องมือการเรียนรู้ (Toolkit) เพื่อสืบทอดแนวคิดและพัฒนาการศึกษาแบบเรียนรวมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างทั่วถึงมากขึ้น

ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ จึงควรเพิ่มข้อเสนอเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้ปกครอง รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการดูแลเอาใจใส่และร่วมพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กกลุ่มนี้อย่างเต็มที่ โดยต้องปรับทัศนคติผู้ปกครองว่าเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการสามารถเรียนรวมกับเด็กปกติทั่วไปได้ และเด็กกลุ่มนี้สามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับเด็กอื่นได้อย่างมีความสุข ถ้าได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองเป็นอย่างดี และได้รับการส่งเสริม

สนับสนุนให้เข้าไปเรียนร่วมกับเด็กปกติทั่วไป นอกจากนี้ ควรเพิ่มข้อเสนอเรื่องการจัดเครื่องมือ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่เด็กที่มีความพิการทางร่างกายให้สามารถเรียนร่วมกับเด็กอื่นในโรงเรียนทั่วไปได้

อย่างไรก็ตาม มีความเห็นว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายของนายเดวิด บาห์ม โอปีย์ ส่วนมาก เน้นย้ำและให้ความสำคัญกับเด็กที่มีความพิการทางสมองและทางร่างกาย แต่ไม่ได้เอื้อต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษกลุ่มอื่นๆ เท่าที่ควร ซึ่งในหลักการของการจัดการศึกษาเรียนรวม คือ การทำให้เด็กทุกกลุ่มได้มีโอกาสเรียนรู้ที่เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและความต้องการที่หลากหลาย จึงควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของเด็กเป็นสำคัญด้วย โดยเสนอว่าการจัดการศึกษาเรียนรวมให้แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการควรมีเป้าหมายที่สำคัญ ดังนี้ ๑) การพัฒนาด้านความรู้ ทั่วไป ๒) การพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งรวมถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ ๓) การตระหนักรู้ถึงคุณค่าของตนเอง และตระหนักรู้ถึงคุณค่าของผู้อื่น และ ๔) การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมที่เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

นอกจากนี้ ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ โดยมีความคาดหวังว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ จะทำให้เด็กมีเพื่อน มีครอบครัวและสามารถประกอบอาชีพได้ ทั้งนี้ ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในประเทศไทย พบว่ามีสถานศึกษาได้ทำความร่วมมือกับสถานประกอบการหลายแห่งเพื่อให้โอกาสสำหรับเด็กด้อยโอกาสด้านการประกอบอาชีพ ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรร่วมกันขยายผลโดยการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางหรือตัวอย่างในการประกอบอาชีพของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ และควรพัฒนาครูทุกคนให้เป็นนักวิชาการศึกษาด้านการศึกษาพิเศษ (special educator) ให้มีลักษณะและคุณสมบัติ ดังนี้

๑) สร้างความตระหนักรู้ว่า เด็กทุกคนมีความเท่าเทียมกัน และควรได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน

๒) ใฝ่เรียนรู้ และมีจิตใจที่พร้อมให้บริการ รวมทั้งพยายามค้นหาวิธีการสอนที่ดีและเหมาะสมสำหรับเด็ก

๓) สร้างทีมงาน โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นอันดับแรก เพื่อให้ผู้ปกครองร่วมเป็นทีมงานในการดูแลเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการสอนที่บ้าน การสังเกตพฤติกรรม การเอาใจใส่ดูแลเด็ก รวมทั้งการประสานติดต่อให้ผู้มีความรู้ด้านเด็กพิเศษเข้ามาช่วยเหลื่อดูแล และมีความกระตือรือร้นในการทำงานเป็นทีม

๔) มีความรู้ความสามารถในการพิจารณาตัดสินปัญหาและความต้องการที่แตกต่างของเด็กได้ และสามารถหาบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเข้ามาให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการได้

๕) สามารถถ่ายทอดประสบการณ์การสอนเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการให้ผู้อื่นได้ทราบเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กแต่ละคนได้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิดา ทับพันธุ์ อาจารย์ประจำคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นำเสนอสาระสำคัญสรุปได้ว่า ประเทศไทยให้นิยามความหมายของคำว่า inclusion หมายถึง การเรียนร่วม/การเรียนรู้ โดยเป็นการจัดการศึกษาที่รวมเด็กทุกประเภท ทุกวัย ทุกสถานะ ไม่ว่าจะเป็เด็กพิเศษ เด็กยากจน และเด็กที่มีเพศสภาวะที่ต่างจากชายและหญิง

มารวมกัน และจัดเด็กเหล่านี้ให้ไปนั่งรวมกันหลังห้องเรียน เนื่องจากจะได้ไม่ไปรบกวนเด็กคนอื่นในห้องเรียน จึงควรทำความเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำว่า inclusion หรือการเรียนรู้ ว่าหมายถึง การนำเด็กที่มีสถานะความต้องการจำเป็นพิเศษเข้ามาเรียนในห้องเรียนปกติ และสามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนทั่วไปได้ ซึ่งภาษาอังกฤษใช้คำว่า mainstream หมายถึง การจัดการศึกษาที่ยึดเด็กปกติทั่วไปเป็นหลักและให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถเข้ามาเรียนร่วมได้ โดยมีเป้าหมายว่าเด็กที่เข้ามาเรียนจะสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง รวมทั้งสามารถปรับตัวและเรียนในห้องเรียนปกติได้ อาจมีการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมเพื่อให้เด็กสามารถเรียนในห้องเรียนเหมือนเด็กปกติทั่วไป และไม่เป็นภาระของโรงเรียน

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการในห้องเรียน ควรมีวิธีการปรับการเรียนการสอน และจัดพื้นที่สภาพแวดล้อมเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กกลุ่มนี้ให้สามารถอยู่ในสังคมห้องเรียนได้โดยไม่รู้สึกละแวก หรือสามารถพึ่งตนเองได้มากกว่าการพึ่งผู้อื่น รวมทั้งให้ความสำคัญกับกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและผู้พิการ และควรมีวิธีการให้โรงเรียนที่อยู่บริเวณใกล้กัน จัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกันและสามารถส่งต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ตัวอย่างเช่น ก่อนการย้ายโรงเรียน ครูฝ่ายการศึกษาพิเศษควรพิจารณาและวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน และให้ข้อมูลเด็กก่อนที่จะย้ายโรงเรียน หรือการพาเด็กไปรู้จักครูหรือห้องเรียนก่อน เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับโรงเรียนใหม่ได้

นอกจากนี้ ได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า รัฐควรพิจารณาระบบการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้มีความเท่าเทียม และเสมอภาคอย่างแท้จริง โดยควรคำนึงว่าเด็กทุกคนที่เข้ามาในระบบการศึกษา มีความพร้อมทางเศรษฐกิจไม่เท่าเทียมกัน บางคนมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี บางคนฐานะยากจน แต่ได้รับการจัดสรรงบประมาณรายหัวเท่ากัน ซึ่งนับเป็นความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา ดังนั้น เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เด็กยากจน หรือเด็กชายขอบ

ควรได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมทางการศึกษา สิ่งที่รัฐควรดำเนินการประการแรกเพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ ได้แก่ การปรับทัศนคติผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจถึงความแตกต่างหลากหลายของแต่ละบุคคล รวมทั้งควรมีการสร้างความรู้พื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ โดยกำหนดให้นิสิตนักศึกษาทุกคนที่เรียนในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ ต้องมีความรู้พื้นฐานด้านการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ เพื่อให้ครูทุกคนสามารถจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กกลุ่มนี้ได้ รวมทั้งส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ ไม่ว่าจะเป็นครูประจำชั้น ครูแนะแนว แพทย์ พยาบาล ภารโรง แม่บ้าน นักสังคมสงเคราะห์ จิตแพทย์ เพื่อทำงานร่วมกันในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ

นอกจากนี้ ควรสร้างเครื่องมือเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการในประเทศไทยประสบความสำเร็จและสามารถพัฒนาดำเนินการต่อไปได้ ด้วยการปรับทัศนคติคนในสังคมให้ยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีฐานะยากจน โดยผู้ปกครองควรปลูกฝังบุตรหลานให้มีความเข้าใจเรื่องความแตกต่างหลากหลายของแต่ละบุคคล เพื่อให้การน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นายมัลคอม รีฟ (Mr. Malcolm Reeve)
ผู้อำนวยการบริหารฝ่ายการศึกษาพิเศษและการเรียนรวม
Academic Enterprise Trust (AET) สหราชอาณาจักร
ให้ข้อเสนอแนะและมุมมองในการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการว่า สิ่งสำคัญสำหรับการศึกษาเรียนรวม คือ การให้คุณค่าแก่เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ควรตัดสินเด็กจากความพิการ หรือความด้อยโอกาสในด้านต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีระบบการจัดการศึกษาที่เท่าเทียมกันให้แก่เด็ก ทั้งนี้ ประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ คือ ทัศนคติของบุคคล และการดูแลเอาใจใส่เด็กที่มีความแตกต่างกัน จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ ต้องให้ความสำคัญและมุ่งเน้นที่ความสามารถของเด็ก ไม่ใช่จัดการศึกษาให้ไปตามเป้าหมายเพื่อความเป็นเลิศด้านการศึกษาของโรงเรียนเท่านั้น

นอกจากนั้น รัฐบาลควรกำหนดกฎหมายหรือนโยบายที่จะทำให้ทุกโรงเรียนปฏิบัติต่อเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีระบบการตรวจสอบโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการได้อย่างเหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กแต่ละคน

มีการตรวจสอบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความแตกต่างหลากหลายของแต่ละบุคคลได้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของสหราชอาณาจักรที่มีการกำหนดกฎหมายซึ่งบัญญัติแนวทางการปฏิบัติงานของโรงเรียนไว้ว่า เด็กทุกคนที่เดินเข้ามาในโรงเรียนมีความแตกต่างกัน มีลักษณะของความต้องการจำเป็นพิเศษที่แตกต่างกัน และผู้ปกครองก็มีความแตกต่างกัน ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีแนวทางการจัดการศึกษา และการบริการทางการศึกษาเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความแตกต่างหลากหลายของแต่ละบุคคลได้ ทั้งนี้ ผู้ปกครองมีสิทธิที่จะเลือกโรงเรียนให้เด็กได้ เพราะกฎหมายของสหราชอาณาจักรกำหนดให้โรงเรียนทุกโรงไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการได้

สิ่งที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ คือ การจัดทำแผนการเรียนสำหรับเด็กเป็นรายบุคคล การมีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ โดยอาจเพิ่มเติมกิจกรรม เพื่อเพิ่มการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละคน หรือเป็นโปรแกรมหลักสูตรเฉพาะบุคคล และครูควรปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กสามารถเรียนได้ รวมทั้งควรส่งเสริมให้ครูทุกคนเข้าใจและสามารถจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการได้ ซึ่งอาจใช้วิธีการอบรมชี้แจงให้ครูมีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ ทั้งนี้ อาจแบ่งเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการในด้านต่างๆ ออกได้เป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้ ๑) ด้านการเรียนรู้ ๒) ด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ ๓) ด้านจิตใจ และ ๔) ด้านร่างกายและประสาทสัมผัส เช่น หูตึง ฟังไม่ได้ยิน หรือร่างกายพิการ เป็นต้น

การอภิปรายทั่วไป

ที่ประชุมได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ สรุปได้ดังนี้

๑) การออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับความแตกต่างหลากหลายของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากกว่าการประเมินติดตามหลักสูตรของโรงเรียน

๒) โรงเรียนควรมีการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนจนกระทั่งจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ก่อนที่จะส่งผ่านไปยังระบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โดยจะต้องมีการสื่อสารและความร่วมมือที่ตระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

๓) โรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิเสธที่จะรับเด็กพิการเนื่องจากการขาดครูที่มีคุณภาพและความไม่พร้อมที่จะรับเด็กเข้ามาเรียนรวมกับเด็กปกติทั่วไปในโรงเรียน จึงควรออกกฎหมายหรือมาตรการเฉพาะที่เชื่อมโยงกับกรอบการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

๔) โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลการทดสอบระดับชาติ (O-Net) และปฏิเสธการรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการเข้ามาเรียนร่วมกับเด็กปกติทั่วไป ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่รัฐจะต้องแก้ไขปัญหานั้นเนื่องมาจากการขาดบุคลากรและงบประมาณ

๕) ควรเพิ่มนโยบายเกี่ยวกับเด็กไร้สัญชาติไว้ในการจัดการศึกษาเรียนรวมด้วย เนื่องจากได้รับการคัดค้านอย่างมากจากผู้ปกครองไทยไม่ให้เข้าเรียนในโรงเรียนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดสมุทรสาครซึ่งร้อยละ ๖๐ ของประชากรเป็นผู้ใช้แรงงานอพยพข้ามชาติ

๖) โรงเรียนที่จัดการศึกษาเรียนรวม ควรผลักดันให้มีครูผู้ช่วยสอนด้านการศึกษาพิเศษ โดยอาจจัดเป็นกลุ่มโรงเรียน และทำให้ผู้บริหารตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนเพื่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ

๗) ควรปรับทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงคุณค่าของการพัฒนาความก้าวหน้าและผลสำเร็จของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ แม้ว่าจะต้องใช้ระยะเวลานาน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่องนโยบายด้านการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ หรือการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทย (Inclusive Education in Thailand) และจากผลการจัดเสวนาและข้อเสนอแนะของที่ประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้สรุปข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในเชิงนโยบาย ดังนี้

๑. รัฐควรส่งเสริมสนับสนุนนโยบายการศึกษาเรียนรวมให้มากขึ้น โดยควรมีการประกาศยกย่องและให้รางวัลโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาเรียนรวมได้ประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นต้นแบบในการขยายผล และควรปรับวิธีการในการขอรับจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาเรียนรวมให้เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้มีโรงเรียนที่สามารถจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการได้เรียนร่วมกับเด็กปกติทั่วไปเพิ่มขึ้น

๒. รัฐควรขับเคลื่อนและผลักดันให้มีการนำนโยบายการจัดการศึกษาเรียนรวมไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยส่งเสริมสนับสนุนการสร้างปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ คือผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ความอดทน ความรับผิดชอบ และเห็นความสำคัญของการศึกษาเรียนรวม

๓. รัฐควรจัดสรรอัตรากำลังให้โรงเรียนมีครูผู้ช่วยสอนที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนและการดูแลผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ โดยเฉพาะ รวมทั้งควรมีการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะให้แก่ครูเพื่อดูแลและจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพให้เด็กกลุ่มนี้

๔. รัฐควรส่งเสริมสนับสนุนให้จัดทำเครื่องมือการสร้างห้องเรียนแบบเรียนรวม (Inclusion Toolkit) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนและการดูแลผู้ที่มีความต้องการจำเป็น พิเศษและพิการให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เช่น การประเมินผล การพัฒนา ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การพัฒนาหลักสูตรและเนื้อหา ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและผู้ดูแล แผนการเรียนรู้อิงเฉพาะบุคคล และการให้การสนับสนุนสำหรับช่วงเปลี่ยนผ่าน

๕. กระทรวงศึกษาธิการควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็น พิเศษและพิการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการจัดสรรงบประมาณและการกำหนดอัตรา กำลังครูและครูผู้ช่วยสอนให้เหมาะสม

๖. คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ควรกำหนดหลักสูตรให้ผู้เรียนทุกคนเรียนวิชาพื้นฐาน ด้านการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งวิธีการวัดและประเมินผลสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็น พิเศษและพิการ เพื่อให้ผู้ที่สำเร็จออกไปเป็นครูทุกคนมีความรู้พื้นฐานด้านการจัดการเรียนการสอน และการดูแลเอาใจใส่ผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ

๗. โรงเรียนควรสร้างโอกาสในการเรียนรู้ และสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเป็นเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีให้ ผู้ปกครอง และส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเอาใจใส่เด็กที่มีความ ต้องการจำเป็นพิเศษและพิการให้อยู่ร่วมกับเด็กทั่วไปในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข

๘. โรงเรียนควรจัดหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและ พิการให้มีความยืดหยุ่น เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพความพร้อม ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายได้ รวมทั้งสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็น พิเศษและพิการให้สามารถออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้อย่างเหมาะสมเมื่อสำเร็จการศึกษา

สรุปผลการประชุมสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๗

เรื่อง

“การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ”

วันจันทร์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

เลขาธิการสภาการศึกษา (นายกมล รอดคล้าย) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๗ ว่า การเสวนาครั้งนี้เป็นการรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นวัยที่ต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ ทั้งนี้ ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ ซึ่งเป็นแผนระยะยาว ๒๐ ปี และเป็นแผนพัฒนา ศักยภาพคนทุกช่วงวัย ตั้งแต่วัยเด็กเล็กจนถึงวัยผู้สูงอายุ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และ ตัวชี้วัดเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไว้ในยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ว่าผู้สูงอายุต้องได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถ เพื่อการทำงานอย่างต่อเนื่อง อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งมีบทบาทในการถ่ายทอด องค์ความรู้และสืบสานภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ ทางสังคมของไทยที่มีการคาดประมาณทางสถิติว่าสังคมไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในปี ๒๕๖๔ โดยมีสัดส่วนประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเท่ากับร้อยละ ๒๐ และจะกลายเป็นสังคม ผู้สูงอายุระดับสูงสุดในปี ๒๕๗๔ มีสัดส่วนประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเท่ากับร้อยละ ๒๘ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังมีความสำคัญทั้งในมิติเชิงสังคม คือ เป็นผู้ร้อยรัดความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว มิติเชิงวัฒนธรรม คือ เป็นต้นแบบด้านจริยธรรม ความดีงาม มิติเชิงการเมือง คือ เป็นผู้นำทาง การเมืองของสังคม และมิติเชิงเศรษฐกิจ คือ เป็นผู้นำทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากมีความพร้อมทั้ง ด้านเครือข่าย ประสบการณ์ และทุนในการประกอบธุรกิจ จากความสำคัญดังกล่าว สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับ ผู้สูงอายุมาให้ความรู้ และรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมเสวนา เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปเป็นแนวทาง ในการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติต่อไป

ข้อเสนอของวิทยากร

ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ และกรรมการมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย นำเสนอผลการดำเนินงานโครงการวิจัย เรื่อง “การถอดบทเรียนตัวอย่างที่ดีของโรงเรียนและชมรมผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้” มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

โรงเรียนผู้สูงอายุเกิดขึ้นจากสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบันที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เห็นได้จากการเผยแพร่ภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุในสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) มีนโยบายให้เปิดโรงเรียนผู้สูงอายุจำนวน ๘๗๘ แห่ง (อำเภอละ ๑ ตำบล) ภายในปี ๒๕๖๒ จึงทำให้มีโรงเรียนผู้สูงอายุเกิดขึ้นจำนวนมากในสังคมไทย ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่คือผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ ๖๐ – ๖๙ ปี) ที่สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้แนวคิดพหุผลพลัง (Active Ageing) เป็นหลักในการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพ ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านสุขภาพ ต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สามารถดูแลตนเองได้ พึ่งตนเองและควบคุมตนเองได้ พึ่งพอใจในชีวิต ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ๒) ด้านการมีส่วนร่วม คือ เห็นคุณค่าในตน เป็นที่รักใคร่นับถือของลูกหลาน มีสัมพันธ์ภาพที่ดี และสามารถทำงานได้ ๓) ด้านความมั่นคง คือ มีสินทรัพย์พอเลี้ยงตนเอง และสามารถจัดการกับปัญหา ความเสี่ยง และภัยคุกคามได้

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการลดปัญหาผู้สูงอายุในชุมชน และสร้างความสุข รวมทั้งต้องการให้ผู้สูงอายุได้ออกจากบ้าน เพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ และมีบางแห่งจัดตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่ผู้สูงอายุ ส่วนหน่วยงานที่ก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุมีหลากหลายหน่วยงาน ได้แก่ ๑) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งมีชมรมผู้สูงอายุหรือวัดในพื้นที่เข้ามาร่วมดำเนินการ ๒) สถาบันอุดมศึกษา ๓) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ๔) สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และ ๕) วัด ซึ่งแต่ละแห่งมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นหลากหลายตามบริบทของพื้นที่และเครือข่ายที่ก่อตั้ง โดยมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อผู้สูงอายุ เช่น การออกกำลังกาย การให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย การพบปะสังสรรค์กับเพื่อน กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมตามอัธยาศัย เป็นต้น

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ เช่น การเปิด-ปิดภาคเรียน จำนวนวันและชั่วโมงที่จัดการเรียนการสอน จำนวนชั้นเรียน จำนวนผู้เรียนต่อห้อง รวมทั้งสถานที่จัดการเรียนการสอน ผู้สูงอายุที่มาเรียนส่วนใหญ่อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มีพื้นฐานทาง

การศึกษาตั้งแต่ไม่ได้เรียนหนังสือจนถึงจบปริญญาเอก และมีอาชีพหรือฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ส่วนในด้านผู้สอน พบว่ามีหลากหลาย ได้แก่ ครู/อาจารย์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน ผู้บริหาร บุคลากรภาครัฐ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่องค์กรต่างๆ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้รับค่าตอบแทนในการสอน แต่สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุบางแห่งที่มีงบประมาณเพียงพออาจจ้างบริษัทรับจ้างอบรมจากภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการ ส่วนหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนผู้สูงอายุ มีจำนวนชั่วโมงตั้งแต่ ๕๑ ถึง ๑๔๔ ชั่วโมง โดยบางแห่งใช้หลักสูตรทดลองของกระทรวงสาธารณสุข บางแห่งใช้ของสถาบันอุดมศึกษา และบางแห่งไม่มีหลักสูตร กำหนดเพียงวิชาที่จะสอนเป็นรายครั้ง การประเมินผลการจบหลักสูตร ส่วนใหญ่ประเมินจากการมาเข้าเรียนสม่ำเสมอ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๗๐ ของเวลาเรียน

ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ คือ ๑) ข้อจำกัดด้านงบประมาณ เนื่องจากขาดผู้รับผิดชอบหลักในการดูแลโรงเรียนผู้สูงอายุ ๒) สถานที่เรียนไม่เหมาะสมสำหรับการถ่ายทอดความรู้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งมีข้อเสนอว่าอาจใช้สถานศึกษาในชุมชนที่มีพื้นที่ว่างและไม่ได้ใช้ประโยชน์อื่น มาใช้จัดการเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุ ๓) ไม่สามารถจัดสอนได้ตามตารางสอน เนื่องจากมีผู้สนใจศึกษาดูงานมาก และ ๔) ขาดผู้สอนและผู้สอนขาดทักษะในการดึงดูดความสนใจของนักเรียนสูงอายุ

ในภาพรวมการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศไทย พบว่าแม้ประเทศไทยจะเริ่มต้นดูแลและพัฒนาผู้สูงอายุช้ากว่าต่างประเทศ แต่ก็มีระบบการดูแลและพัฒนาผู้สูงอายุ รวมทั้งฐานข้อมูลผู้สูงอายุมากพอสมควร และล่าสุดรัฐบาลโดยกระทรวงการคลังได้กำหนดมาตรการที่สำคัญเพื่อดูแลผู้สูงอายุ เช่น การจัดตั้งศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร (Senior Complex) เป็นต้น และขณะนี้กำลังดำเนินการการขับเคลื่อนเรื่องการสร้างผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุด้านกฎหมาย

**นายประยุทธ์ หลีกคำ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ
สำนักงาน กศน.** นำเสนอผลการดำเนินงานของสำนักงาน
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ตามแผนงานบูรณาการ :
การพัฒนาศักยภาพคนตามช่วงวัย (กลุ่มวัยผู้สูงอายุ) ซึ่งมีการขับเคลื่อนกิจกรรมการดำเนินงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ๒ โครงการ ได้แก่

๑) โครงการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีกลุ่มเป้าหมายคือผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมใน ๗๗ จังหวัด ๙๒๘ อำเภอ/เขต เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่มสนใจ หรือทักษะชีวิตในหลักสูตรและรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อคงภาวะติดสังคมให้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ และ ๒๕๖๐ มีเป้าหมายจำนวน ๙๒,๘๐๐ คน งบประมาณรวม ๖,๙๖๐,๐๐๐ บาท ส่วนในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ตั้งเป้าหมายเพิ่มขึ้นเป็น ๑๘๕,๖๐๐ คน งบประมาณ ๑๘,๕๖๐,๐๐๐ บาท

๒) โครงการผลิตผู้ดูแลผู้สูงอายุ มีคณะทำงานบูรณาการร่วม ๔ กระทรวงหลัก ๒ หน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อผลิตบุคลากรภาคบริการ “ผู้ดูแลผู้สูงอายุ” เป็นการรองรับผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านและติดเตียง กลุ่มเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และประชากรวัยแรงงานอายุ ๑๘ - ๕๙ ปี มีแผนการดำเนินงานในทุกจังหวัด โดยคณะทำงานบูรณาการได้พิจารณาเลือกหลักสูตรเพื่อใช้ในการผลิตผู้ดูแลผู้สูงอายุของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญและมีบุคลากรประจำอยู่ในระดับพื้นที่ทั่วประเทศซึ่งเป็นวิทยากรหลักของโครงการ หลักสูตรที่เลือกใช้ในโครงการมี ๒ หลักสูตรย่อย ได้แก่

- หลักสูตร ๗๐ ชั่วโมง เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนแผนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care Plan) ของกระทรวงสาธารณสุข มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนในชุมชนได้มีความรู้และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนและชุมชนของตน หน่วยที่รับผิดชอบดำเนินงานคือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โดยมีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายในระดับจังหวัด

- หลักสูตร ๔๒๐ ชั่วโมง เพื่อผลิตผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ต้องการของสังคมและยังขาดแคลนอยู่มาก แต่เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่ใช้เวลานาน จึงดำเนินการเฉพาะในพื้นที่ที่มีความพร้อม ส่วนกลางไม่มีการบังคับ โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ตั้งเป้าหมายไว้ ๘๙ รุ่น ๑,๗๘๐ คน ผลิตได้ ๑๔ รุ่น ๒๘๐ คน ในจำนวนนี้มากกว่าร้อยละ ๘๐ ได้งานทำ จึงเป็นการสร้างโอกาสให้บุคลากรในพื้นที่ได้มีอาชีพและมีงานทำ รวมทั้งเป็นการรองรับผู้สูงอายุกลุ่มที่ติดบ้านและติดเตียงที่สมาชิกในครอบครัวไม่พร้อมให้การดูแล ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ สำนักงาน กศน. ได้ดำเนินการสำรวจความพร้อม มีกลุ่มเป้าหมายที่สนใจ ๔๐ รุ่น จำนวน ๘๐๐ คน อย่างไรก็ตาม กระบวนการดำเนินงานใช้รูปแบบของ กศน. คือ หน่วยที่จัดสามารถกำหนดได้เองตามความเหมาะสม ความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียนและวิทยากร ผู้ที่จบหลักสูตรจะได้รับประกาศนียบัตร หากไปเรียนภาษาเพิ่มเติม ก็สามารถสมัครทำงานในต่างประเทศได้ เป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้จัดการศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อประชากรวัยแรงงาน โดยมีหน่วยงานหลายแห่งในฐานะหน่วยงานบูรณาการเข้ามาร่วมดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุขให้ความอนุเคราะห์ด้านวิชาการ กระทรวงแรงงานดำเนินการจัดสอบเพื่อขออนุญาตใบประกอบวิชาชีพ ประชาชนทั่วไปสามารถเข้ารับการอบรมได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ สำนักงาน กศน. มีการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุและรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยในอนาคต และขณะนี้ กำลังจัดทำแนวทางในการจัดหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของคนไทยที่อยู่ในต่างประเทศ

นอกจากนั้น สำนักงาน กศน. ยังมีหลักสูตรเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยตรง และมีผลการดำเนินงานเป็นที่ปรากฏชัดเจน และมีการหารือกับสำนักงานประมาณเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติม จากเดิมที่เคยได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อกิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอำเภอละ ๗,๕๐๐ บาท จำนวน ๙๒๘ อำเภอทั่วประเทศ ปรับเป็นจะได้รับงบประมาณเพิ่มเป็นอำเภอละ ๒๐,๐๐๐ บาท ในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ซึ่งทำให้สำนักงาน กศน. อำเภอ และสำนักงาน กศน. จังหวัด สามารถจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุได้มากขึ้น

ปัจจุบันมีหน่วยงานที่ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาและดูแลผู้สูงอายุระดับพื้นที่และระดับตำบล ๓ หน่วยงาน ประกอบด้วย ๑) สำนักงาน กศน. ประจำตำบลทุกแห่ง ๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และ ๓) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นอกจากนี้ สำนักงาน กศน. ได้ทำงานร่วมกับสภาการศึกษา ในการดูแลผู้สูงอายุเรื่องที่อยู่อาศัย คือ สว่างคนิवास ส่วนประเด็นที่มีความขาดแคลนและเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขในปัจจุบัน คือ ผู้สูงอายุหลายคนไม่มีความรู้เรื่องกฎหมาย การเขียนพินัยกรรม และการประกอบอาชีพในเชิงธุรกิจ ทำให้บางส่วนประสบความล้มเหลวในการทำธุรกิจ และต้องประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิตในช่วงบั้นปลาย ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการแก้ไขในเชิงนโยบายต่อไป

นายณราธิป สุภารามู รองนายกเทศมนตรีตำบลหนองลาน และรองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี นำเสนอกระบวนการขับเคลื่อนสถาบันพัฒนาชุมชน (บวร) ไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองลาน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

เทศบาลตำบลหนองลานให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ โดยคำขวัญของเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุกำหนดไว้ว่า “เลื่องลือโรงเรียนผู้สูงอายุ” เทศบาลได้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุจนสามารถพัฒนาเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบซึ่งมีหน่วยงานให้ความสนใจมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก รวมทั้งได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการดำเนินงานและพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลา ๓ ปีเศษ โดยมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๖ แบ่งเป็น ๓ ภาควิชา คือ วิชาการ วิชาการเรียนตามอัธยาศัย และวิชาภาคกิจกรรมสังคม ส่วนรูปแบบการเรียนการสอน แบ่งเป็น การเรียนหลักสูตรระยะสั้น การเรียนตามอัธยาศัย และการเรียนมหาวิทยาลัยวัยที่สามเสมือนจริง โดยจัดการเรียนการสอนตามความต้องการของผู้สูงอายุเป็นหลัก

ปัจจุบันเทศบาลตำบลหนองลานมีผู้สูงอายุจำนวนประมาณร้อยละ ๑๔.๙ และเนื่องจากเป็นเทศบาลตำบลที่มีขนาดเล็ก มีงบประมาณค่อนข้างจำกัด จึงใช้รูปแบบการดำเนินงานในลักษณะของพันธมิตรทั้งจากภายในและภายนอกพื้นที่มาร่วมดำเนินงาน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในพื้นที่ และผู้นำชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และสำนักงาน กศน. เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ส่วนทิศทางการดำเนินงาน ใช้มาตรฐานคุณภาพชีวิต ๔ ด้านของผู้สูงอายุเป็นเกณฑ์ในการจัดการเรียนการสอน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างความมั่นคงและสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุ จนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งสามารถช่วยเหลือพึ่งพากันในสังคมได้ โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองลานมีการปรับปรุงแบบกระบวนการเรียนการสอนเป็นประจำ เนื่องจากมีผู้ให้ความสนใจมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้สูงอายุใช้เวลาในการเรียนได้ไม่เต็มที่ จึงมีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นแบบห้องเรียนย่อย และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะของฐานการเรียนรู้ และโดยปกติผู้สูงอายุจะใช้เวลาในการเรียนเพียงเดือนละ ๒ ครั้ง เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ ผู้สอน และบุคลากร รวมถึงภาระงานประจำของผู้สูงอายุ ส่วนกระบวนการจัดการเรียนการสอนใช้รูปแบบการจัดตามหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต ไม่มีระบบการเลื่อนชั้นเรียน แต่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมีเป้าหมาย ๓ ประการ คือ ต้องรู้ ควรรู้ และอยากรู้ สิ่งที่ผู้สูงอายุควรรู้ คือความรู้ด้านกฎหมาย สิทธิประโยชน์ต่างๆ การประกอบอาชีพ เช่น การปลูกข้าว การปลูกอ้อย ให้ได้ผลผลิตดี เป็นต้น นอกจากนี้ ได้จัดให้มีเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยให้หน่วยงานหรือโรงเรียนผู้สูงอายุอื่นมาศึกษาดูงาน ปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองลาน คือ ๑) เทศบาลมีชมรมผู้สูงอายุอยู่ก่อนแล้ว และใช้ชมรมผู้สูงอายุเป็นกลไกในการขับเคลื่อนและพัฒนาโรงเรียน ๒) นโยบายรัฐบาลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ๓) ฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่เป็นปัจจุบัน ๔) การแก้ปัญหา “๓ ต” ของผู้สูงอายุ คือ ติดเตียง ติดบ้าน ติดสังคม ๕) ผู้นำองค์กรมีวิสัยทัศน์ มีการกำหนดนโยบาย และมีกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานในทุกระดับ รวมทั้งกลไกในการกำกับติดตาม เพื่อขยายจำนวนโรงเรียนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และ ๖) การดำเนินงานของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานราชการ ซึ่งมีการรวมตัวกันในลักษณะเครือข่าย “ประชารัฐ” และเครือข่ายนอกพื้นที่ เช่น สำนักงาน กศน. สำนักงานเกษตร กรมพัฒนาชุมชน และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ มีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติในพื้นที่ว่าสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการดำเนินงานคือการทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข โดยมีวิธีการหรือแนวทางการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และไม่ควรติดยึดรูปแบบและวิธีการใดวิธีการหนึ่งเป็นการเฉพาะ ควรจะมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และมีกลไกขับเคลื่อนทุกระดับรวมทั้งมีมาตรฐานเพื่อการดูแลควบคุมที่จริงจัง โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละพื้นที่

การอภิปรายทั่วไป

ที่ประชุมได้ร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะสรุปได้ ดังนี้

๑) ควรมีการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุของต่างประเทศ และนำรูปแบบที่ดีมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาผู้สูงอายุในประเทศไทย

๒) จากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าผู้สูงอายุจะมีอายุยืนยาวขึ้น และมีแนวโน้มอายุสูงขึ้นอีกในอนาคต เพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ ดังนั้น ผู้สูงอายุวัยต้นจึงควรได้รับการดูแลเอาใจใส่ เพื่อให้สามารถพึ่งพิงตัวเองได้ ไม่เป็นภาระกับสังคม และก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุวัยต่อไปได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาส กลุ่มที่ต้องทำงานอยู่กับบ้าน และกลุ่มที่ขาดแคลน ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก และเป็นกลุ่มที่ส่งผลกระทบต่อประเทศในภาพรวม

๓) การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๔ ของกรมกิจการผู้สูงอายุ พบข้อสังเกตที่สำคัญคือ ประเทศไทยมีการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุค่อนข้างน้อย กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรสร้างองค์ความรู้ เรื่องพัฒนาการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงวัยให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ ซึ่งในปัจจุบันมีการยอมรับผู้สูงอายุน้อยมาก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกแบบโครงการ/กิจกรรมที่สามารถทำให้เยาวชนและผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกัน

๔) การจัดการศึกษาให้ผู้สูงอายุ อาจไม่จำเป็นต้องใช้ชื่อว่าโรงเรียนผู้สูงอายุ แต่ใช้ชื่ออื่นที่มีความเหมาะสม เช่น สถาบันผู้สูงอายุแห่งจังหวัด สถาบันผู้สูงอายุแห่งตำบล หรือสมาคม ชมรม กลุ่มผู้สนใจ เพื่อหลีกเลี่ยงคำว่าโรงเรียนซึ่งอาจจะสร้างความรู้สึกเบื่อหน่ายและเสมือนเป็นการบังคับให้ผู้สูงอายุต้องกลับเข้าสู่โรงเรียนที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบเหมือนในวัยเด็ก

๕) การจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความต่อเนื่องยั่งยืน ควรมีแผนการดำเนินงานเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องการดูแลรักษาสุขภาพอนามัยและการพัฒนาตนเอง อย่างถูกต้องให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่ปฐมวัย วัยกลางคน จนถึงวัยผู้สูงอายุ โดยบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียนทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดูแลรักษาสุขภาพให้มีสุขภาพะที่ดีในทุกช่วงวัย และมีอายุยืนยาว

๖) การจัดหลักสูตรการศึกษาให้ผู้สูงอายุ ควรให้ความรู้เรื่องการดูแลเด็กและเยาวชน เรื่องการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ผู้สูงอายุกมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี หรือมีความรู้เท่าทันพัฒนาการตามวัยของบุตรหลาน นอกจากนี้ ควรมีหลักสูตรที่สามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในการออกแบบหลักสูตรเพื่อพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย มีศักยภาพ

และความสนใจที่แตกต่างกัน การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ จึงควรมีการสำรวจความต้องการของผู้สูงอายุ และใช้ผลการสำรวจเป็นเกณฑ์ในการพัฒนา

๗) การจัดกิจกรรมหรือหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐานการเรียนรู้ เนื่องจากผู้สูงอายุบางคนไม่ชอบและเบื่อหน่ายการเรียน และควรพิจารณากิจกรรมที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืน สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง รวมทั้งการจัดหลักสูตรควรคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับ และความสุขที่จะเกิดขึ้นกับครอบครัวของผู้สูงอายุด้วย

๘) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการจัดทำหลักสูตรการดูแลเด็กและผู้สูงอายุ เป็นหลักสูตรวิชาชีพที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อีกช่องทางหนึ่ง โดยเป็นหลักสูตร ๔๒๐ ชั่วโมง แบ่งเป็นภาคทฤษฎี ๓๐๐ ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ ๑๒๐ ชั่วโมง ใช้เวลาเรียน ๖ เดือน ปัจจุบันมีโรงเรียนเอกชนนอกระบบที่เปิดสอนหลักสูตรดังกล่าวจำนวน ๑๖๔ แห่ง ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

๙) รัฐควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นการลดปัญหาข้อจำกัดด้านงบประมาณ และควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาและดูแลผู้สูงอายุโดยตรง เพื่อให้มีความชัดเจนเรื่องการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน เนื่องจากปัจจุบันต้องใช้งบประมาณจากส่วนต่างๆ มาดำเนินการแทน อย่างไรก็ตาม มีผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งที่มีความพร้อม และสามารถสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาตนเองได้

๑๐) กระทรวงศึกษาธิการควรสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเตรียมการเกษียณอายุ และประชาสัมพันธ์ให้รู้ถึงวิธีการและผลที่จะได้รับจากหลักสูตรดังกล่าวว่าเรียนแล้วจะสามารถปฏิบัติตนให้เป็นผู้สูงอายุหรือคนแก่ที่สวย รวย และเก่งได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. กระทรวงศึกษาธิการควรบูรณาการการดำเนินงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาผู้สูงอายุตามเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย

๒. การจัดทำแผนงานและโครงการในการดูแลและพัฒนาผู้สูงอายุ ต้องสนองตอบความต้องการของผู้สูงอายุที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มที่ใช้อายุเป็นเกณฑ์ คือ ผู้สูงอายุวัยต้นวัยกลาง และวัยปลาย กลุ่มที่จำแนกตามพื้นที่ คือ ผู้สูงอายุในเมือง ชนบท และถิ่นทุรกันดาร รวมถึงกลุ่มที่จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ คือ ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน ฐานะปานกลาง และฐานะดี

๓. ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้เป็นระบบและชัดเจน เพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับการพัฒนาที่ครอบคลุม

๔. ควรใช้แนวคิดพหุพลัง (Active Ageing) เป็นหลักในการดูแลและพัฒนาผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตและมีอายุยืนยาวมากที่สุด โดยควรพิจารณาถึงมิติด้านความแตกต่าง และมีแนวทางการพัฒนาและดูแลเอาใจใส่ให้ครอบคลุมครบทุกด้าน ทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย และการมีอาชีพเพื่อสร้างรายได้ในการดำรงชีวิต

๕. สถาบันอุดมศึกษาควรจัดหลักสูตรด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่มีความพร้อมได้เลือกเรียนตามความต้องการ เพื่อการประกอบอาชีพและเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งสามารถนำไปต่อยอดในการสร้างอาชีพ เพื่อปรับฐานเศรษฐกิจของสังคมและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ

สรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๘

เรื่อง

“บทบาทการศึกษาเอกชนนอกระบบกับการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐”

วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร อาคาร ๕๖ ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

เลขาธิการสภาการศึกษา (นายกมล รอดคล้าย) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๘ ว่าเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ และรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการศึกษาเอกชนนอกระบบในการร่วมพัฒนาประเทศไทย ไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ ตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้พ้นจากกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องเร่งส่งเสริมอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่หรือที่เรียกว่า New S-Curve ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหาร เกษตรกรรมแบบใหม่ที่สามารถเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร การดูแลสุขภาพพอนามัย อุตสาหกรรมโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ ธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อให้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ ตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์เรื่องการผลิตและพัฒนากำลังคนให้ตรงตามความต้องการของประเทศ ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๕ อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาในระบบทั่วไป ต้องใช้ระยะเวลาและมีกระบวนการค่อนข้างมาก แตกต่างจากการจัดการศึกษาของเอกชนที่มีศักยภาพ มีความคล่องตัว และปรับตัวได้รวดเร็วกว่าภาครัฐ ซึ่งจะสามารถพัฒนาการศึกษาของประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการศึกษาเอกชนนอกระบบมาให้ความรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ และรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมเสวนา เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติต่อไป

ข้อเสนอของวิทยากร

นายพะโยม ชิณวงศ์ เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน นำเสนอเรื่อง “บทบาทการศึกษาเอกชนนอกระบบกับการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐” มีสาระสำคัญสรุปได้ว่า ในปัจจุบันการศึกษาเอกชนมี ๒ ระบบ ดังนี้

๑) โรงเรียนในระบบ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา รวมทั้งการวัดและประเมินผล แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ (๑) สามัญศึกษา เป็น

โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในลักษณะโรงเรียนการกุศลหรือจัดการศึกษาแก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษ รวมถึงโรงเรียนจีนและโรงเรียนอิสลาม และ (๒) นานาชาติ เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรต่างประเทศหรือหลักสูตรต่างประเทศที่ปรับรายละเอียดเนื้อหาวิชาใหม่หรือหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเอง ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีโรงเรียนนานาชาติมากที่สุดในภูมิภาคเอเชีย และสามารถเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาในภูมิภาคเอเชียได้

๒) โรงเรียนนอกระบบ เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยมีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบและวิธีการจัดการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา และให้หมายรวมถึงศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และสถาบันศึกษาปอเนาะ โดยสามารถแบ่งได้เป็น ๗ ประเภท ได้แก่ (๑) ประเภทสอนศาสนา (๒) ประเภทศิลปะและกีฬา (๓) ประเภทวิชาชีพ (๔) ประเภททอวิชา (๕) ประเภทสร้างเสริมทักษะชีวิต (๖) ประเภทสถาบันศึกษาปอเนาะ และ (๗) ประเภทศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) โดยหลักสูตรโรงเรียนเอกชนนอกระบบที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน คือ อาหารไทย มวยไทย การบิน การบริหาร นวดแผนไทยและสปา โรงแรมและการท่องเที่ยว พาณิชยนาวี อัญมณี และสอนขับรถยนต์ เป็นต้น

การศึกษาเอกชนนอกระบบมีจุดเด่น คือ สามารถปรับตัวและเคลื่อนตัวได้อย่างรวดเร็วตอบสนองความต้องการของประเทศได้ สามารถทำเป็นอาชีพหรือเรียนเพื่อเสริมทักษะได้ จึงต้องมีวิธีการหรือแนวทางเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างครอบคลุมรอบด้าน โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ซึ่งมีทิศทางการดำเนินงานในการส่งเสริมการจัดตั้งการศึกษาเอกชนให้มีจำนวนมากขึ้น และต่อยอดให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง รวมทั้งประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน และยังสามารถกำหนดแนวทางเพื่อจัดการศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการศึกษา (Education Hub) ในสายอาชีพ โดยมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสถานศึกษาเอกชน

นอกระบบ ด้วยการจัดทำคลัสเตอร์การศึกษาเอกชนนอกระบบ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนจุดแข็งของประเทศไทยในสายวิชาชีพ รวมทั้งยกระดับมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพของผู้เรียน และมีการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ที่ยืดหยุ่นเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาต่างประเทศ

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนยังได้ดำเนินการต่อยอดการศึกษาเอกชนนอกระบบไปสู่การพัฒนา ซึ่งต้องขับเคลื่อนอย่างรวดเร็วและทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเร่งรัดดำเนินการในประเด็นสำคัญ ดังนี้ ๑) เปลี่ยนจากการควบคุมเป็นการส่งเสริม โดยทลายกำแพงสิ่งที่ปัญหาอุปสรรค ดำเนินงานเชิงรุกเพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็ว เชื่อมโยงกับนโยบายการพัฒนาประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดหลักสูตร ความร่วมมือกับต่างประเทศ การรับรองมาตรฐาน เป็นต้น ๒) จัดอบรมหลักสูตรอาชีพระยะสั้นให้หลากหลาย เพื่อสนองความต้องการของประเทศและสอดคล้องกับความต้องการของอาเซียน โดยต้องเปลี่ยนกระบวนการจัดการศึกษาให้มีความหลากหลายทางวิชาชีพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถพัฒนาประเทศไปสู่การแข่งขันได้ ทั้งวิชาชีพทั่วไปและวิชาชีพในระดับชุมชน เช่น ช่างเสริมสวย และอาชีพในภาคเกษตรที่ควรเร่งพัฒนาและส่งเสริมในฐานะเป็นอาชีพหลักของคนไทย เป็นต้น

ส่วนความเชื่อมโยงในการดำเนินงาน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนได้เชื่อมโยงบูรณาการการดำเนินงานทั้งกับภาครัฐและภาคเอกชน โดยขณะนี้มีการเชื่อมโยงบูรณาการกับกระทรวงแรงงานในส่วนการศึกษาเอกชนนอกระบบ เพื่อพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) และระบบคุณวุฒิวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการประหยัดเวลาและใช้งบประมาณของประเทศให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีแผนการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานเชิงรุก และพัฒนาต่อยอดอาชีพ โดยใช้โรงเรียนเอกชนนอกระบบเป็นฐานการขับเคลื่อนในอนาคต เช่น การบินพลเรือน พาณิชยนาวี การเดินเรือระบบราง ซึ่งเป็นวิชาชีพที่สามารถตอบสนองอุตสาหกรรมใหม่ในอนาคต และเตรียมพร้อมรองรับประเทศไทย ๔.๐ ต่อไป

นายพรชัย พิศาลสิทธิ์กุล นายกรัฐมนตรีศึกษาเอกชนนอกระบบ (ประเทศไทย) นำเสนอสาระสำคัญ การศึกษาเอกชนนอกระบบ สรุปได้ว่า การศึกษาเอกชนนอกระบบสามารถสร้างเศรษฐกิจที่ดีให้ครอบครัว เป็นอาชีพหลัก อาชีพเสริม และอาชีพอิสระได้ ทั้งยังเกี่ยวข้องกับคนอย่างหลากหลายตั้งแต่เรื่องอาหาร การบริการสุขภาพ การนวด และความงามระดับโลก แต่ยังมีขาดโอกาสจึงต้องการ

การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่างๆ เช่น เรื่องการพัฒนาผู้บริหารและครู การเสริมทักษะด้านภาษาอังกฤษเฉพาะสาขาอาชีพ เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับอาหาร การนวด เนื่องจากทักษะ

ทางภาษาสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ รัฐจึงควรส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการภายในประเทศและต่างประเทศได้อย่างทันที่ การพิจารณาและอนุมัติหลักสูตรจึงไม่ควรใช้เวลานาน นอกจากนี้ ควรมีการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยมีแนวทางจัดการศึกษาร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อน โดยปัจจุบันการศึกษาเอกชนนอกระบบมีแนวคิดที่จะเปิดโรงเรียนชราบาลเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรง และสามารถตั้งศักยภาพผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนาประเทศได้อีกด้วย

ทั้งนี้ การศึกษาเอกชนนอกระบบมีหลักการการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย ๔.๐ โดยมุ่งสู่การเรียนรู้แบบไร้พรมแดน และมีหลักการดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็ง มั่งคั่ง ยั่งยืนให้สถาบันครอบครัว เป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่สามารถตอบโจทย์ทางการศึกษาให้คนทุกช่วงวัย รวมทั้งมีความพร้อมที่จะเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของอาเซียนซึ่งสามารถเติมเต็มการศึกษาและร่วมสร้างเศรษฐกิจของชาติ โดยการศึกษาเอกชนนอกระบบเป็นการศึกษาที่รัฐบาลลงทุนน้อยที่สุด แต่มีคุณค่าและก่อให้เกิดประโยชน์กับประเทศอย่างมาก

นายกฤษฎ ทิรัญกิจ ผู้บริหารโรงเรียนการโรงแรมและการท่องเที่ยวนานาชาติหรือสถาบันไอติม (I-Tim international hotel & tourism industry management) นำเสนอสาระสำคัญของการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ยุค ๔.๐ สรุปได้ว่า การศึกษาเอกชนนอกระบบเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ยุคประเทศไทย ๔.๐ เพราะการศึกษาเอกชนนอกระบบมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลคนตั้งแต่ปฐมวัย วัยเรียน วัยทำงานไปจนถึงวัยสูงอายุ เป็นการศึกษาที่ใกล้ชิดกับคน และยังสามารถยกระดับความสามารถของแรงงานได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การศึกษาในระบบไม่สามารถรองรับและปรับตัวได้ทันการณ์ การศึกษาเอกชนนอกระบบมีจุดเด่นคือ มีความยืดหยุ่น มีความคล่องตัว ปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง จึงสามารถตอบสนองความต้องการและเตรียมพร้อมรองรับประเทศไทย ๔.๐ ดังนั้น การศึกษาเอกชนนอกระบบจึงต้องมีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีกระบวนการจัดการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานสากล กระบวนการวัดประเมินและติดตามผล และอาจต้องมีกระบวนการเพื่อสร้างมาตรฐาน ISO ด้วย นอกจากนี้ ต้องมีความคล่องตัว มีความแม่นยำในวิชาการ/วิชาชีพ มีความทันสมัย และที่สำคัญคือโรงเรียนเอกชนนอกระบบต้องสร้างอัตลักษณ์หรือคุณลักษณะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับวิชาชีพ ไม่ใช่เน้นเพียงพัฒนาทักษะ โดยภาครัฐต้องกำหนดทิศทางที่ชัดเจน และเปลี่ยนบริบทจากการควบคุมเป็นการสนับสนุน และมอบบทบาทหน้าที่ให้ผู้จัดการศึกษาเอกชนนอกระบบเป็นผู้หาแนวทางและวิธีการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นฐานกำลังที่สำคัญของประเทศ

ทั้งนี้ ภาครัฐจึงต้องมีการกำหนดนโยบายการศึกษาของชาติที่เน้นความสำคัญของการศึกษาเอกชนนอกระบบว่าเป็นส่วนผลักดันและสามารถขับเคลื่อนการยกระดับสมรรถนะแรงงานของประเทศและเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ รวมทั้งการเป็นศูนย์กลางการศึกษาในระดับภูมิภาคได้ โดยต้องปรับหลักสูตรให้มีความคล่องตัว รวดเร็ว แม่นยำ ทำได้จริงและมีมาตรฐานสากล ทั้งนี้ภาครัฐต้องบูรณาการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ สนับสนุนและส่งเสริมให้การศึกษาเอกชนนอกระบบมีคุณภาพและมาตรฐาน และเน้นการทำให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและสังคม และต้องมีการเชื่อมโยงระบบการศึกษากับมาตรฐานอาชีพ โดยเชื่อมโยงระบบคุณวุฒิวิชาชีพและมาตรฐานฝีมือแรงงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ทุกระบบเกิดความเท่าเทียมกันและสามารถใช้สิทธิประโยชน์ของภาครัฐที่สนับสนุนการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมกัน

ในกรณีของสถาบันไอทิม เป็นสถาบันนานาชาติที่ได้รับอนุมัติจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนให้เปิดสอนหลักสูตรการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นสถาบันการศึกษาระดับวิชาชีพแห่งแรกของประเทศไทยที่เปิดการเรียนการสอนวิชาชีพ การโรงแรมและการท่องเที่ยวด้วยภาษาอังกฤษทั้งหมด และเป็นสถาบันที่ได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้ได้รับรางวัลพระราชทานดีเด่น ระดับการศึกษาวิชาชีพ มีระบบการควบคุมคุณภาพภายใน โดยไม่ต้องเข้ารับการตรวจประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสถาบันไอทิมประสบปัญหาเรื่องการขออนุญาตเข้าประเทศของผู้เรียนชาวต่างชาติที่เข้ามาเรียนหลักสูตรระยะ ๒ ปี โดยรัฐได้ออกกฎหมายให้นักศึกษาต่างชาติที่เรียนอยู่ในประเทศไทยครบ ๑ ปี ต้องออกไปนอกประเทศ เพื่อขออนุญาตต่อวีซ่ากลับเข้าประเทศไทยใหม่ เพื่อความปลอดภัยและความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งสร้างความยุ่งยากและความไม่สะดวกให้แก่ผู้เรียน ภาครัฐจึงควรออกกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนในประเทศไทย เพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนนักศึกษาต่างชาติ และส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ ได้ในอนาคต

นางสุทธิสมร แสงสุรศักดิ์ชัย ผู้บริหารโรงเรียนสอนขับรถยนต์ ID DRIVER จังหวัดขอนแก่น กล่าวโดยสรุปว่า การศึกษาเอกชนนอกระบบสามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของคนในยุคปัจจุบัน และสามารถส่งเสริมการสร้างอาชีพ รวมทั้งพัฒนาทักษะในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสอนขับรถยนต์ ซึ่งปัจจุบันจะเห็นได้ว่าโรงเรียนสอนขับรถยนต์ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้หลากหลาย และมีการพัฒนาเป็น

โรงเรียนสอนขับรถยนต์ที่มีบริการครบวงจร หรือ e-service ทั้งในด้านสนามฝึกปฏิบัติ และการอบรมในภาคทฤษฎีที่มีการใช้เทคโนโลยีมาพัฒนาดำเนินการ มีเครื่องมืออุปกรณ์ และคู่มือการเรียนการสอนที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีการเชื่อมโยงการดำเนินงานกับกรมการขนส่งทางบก ในการทดสอบด้วยระบบหรือ e-testing และบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในการออกแบบหลักสูตร การควบคุมคุณภาพ และยกระดับมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพในการพัฒนาเป็นโรงเรียนสอนขับรถยนต์ที่ใช้เทคโนโลยีและมีบริการอย่างครบวงจร และมีการนำไปเชื่อมโยงกับระบบและการเรียนการสอนวิชาโลจิสติกส์ของการศึกษาในระบบ เพื่อมุ่งเป้าหมายสู่ Thailand Smart School เพื่อรองรับประเทศไทย ๔.๐

นอกจากนี้ ในส่วนที่ภาครัฐได้กำหนดนโยบายให้ภาคเอกชนทำความร่วมมือกับต่างประเทศ เพื่อนำความรู้ที่ทันสมัยมาปรับประยุกต์และเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศไทยนั้น ภาคเอกชนสามารถดำเนินการได้เนื่องจากสามารถเคลื่อนตัวได้อย่างรวดเร็ว แต่สิ่งที่ภาคเอกชนต้องการให้รัฐสนับสนุนคือแนวทางการทำความร่วมมือที่ภาครัฐให้การรับรอง เพื่อพัฒนาการศึกษาสายวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพ และเป็นมาตรฐานในระดับสากลต่อไป

การอภิปรายทั่วไป

ที่ประชุมได้ร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

๑) รัฐควรส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกับภาคเอกชน รวมทั้งมีระบบอำนวยความสะดวกให้ภาคเอกชนสามารถจัดการศึกษานอกระบบได้อย่างคล่องตัว เนื่องจากการศึกษาเอกชนนอกระบบสามารถตอบสนองและพัฒนาคนได้ทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยผู้สูงอายุ รวมทั้งสามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาตนเองและพัฒนาฐานเศรษฐกิจของประเทศให้ก้าวพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง

๒) รัฐควรจัดให้มีระบบการเทียบโอนวุฒิการศึกษาระหว่างการศึกษาศึกษาเอกชนนอกระบบกับการศึกษาในระบบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อนในการเรียนและเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำวิชาความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเอกชนนอกระบบมาเทียบโอนกับการศึกษาในระบบได้จนสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี

๓) รัฐควรผลักดันให้มีระบบคู่มือการศึกษาเกิดขึ้นอย่างแท้จริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนหลักสูตรการศึกษาเอกชนนอกระบบได้อย่างอิสระตามความหลากหลาย และสามารถนำไปเทียบโอนกับการศึกษาในระบบได้

๔) รัฐควรจัดทำแนวทางความร่วมมือระหว่างการศึกษาเอกชนนอกระบบกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่ประสบความสำเร็จ เช่น สิงคโปร์ ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น เพื่อจับคู่ทางธุรกิจ

และนำมาต่อยอดและพัฒนาประเทศให้เข้าสู่อาเซียนและประเทศไทย ๔.๐ รวมทั้งเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

๕) กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงแรงงาน ต้องมีแนวทางความร่วมมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ รวมถึงศึกษาความต้องการกำลังคนของประเทศในปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาได้ตรงเป้าหมายและสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ

๖) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรผลักดันให้มีการเปิดหลักสูตรการสอนอาชีพระยะสั้นใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันภายในสถานประกอบการ เช่น หลักสูตรการติดฟิล์มรถยนต์ หลักสูตรรักษาความปลอดภัยของยานพาหนะ เป็นต้น เพื่อผลักดันและส่งเสริมให้สถานประกอบการเป็นสถานศึกษาที่มีครู และเป็นช่องทางให้เกิดการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่น

๗) การศึกษาเอกชนนอกระบบควรสร้างความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างอาชีพและพัฒนารายได้ รวมทั้งเป็นการสร้างความสุขให้คนในท้องถิ่น และควรร่วมมือกับสถาบันอาชีวศึกษา กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อจัดทำระบบเทียบโอนวุฒิการศึกษาในหมวดวิชาเสรี และวิชาชีพ

๘) การจัดการศึกษาเอกชนนอกระบบต้องใช้หลักการของการบริหารรัฐกิจด้านการศึกษาที่คำนึงถึงความเสมอภาคและความเท่าเทียม และเชื่อมโยงบูรณาการการทำงานร่วมกันกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๙) การจัดการศึกษาเอกชนนอกระบบต้องใช้หลัก ๓ ป. คือ ปรับเปลี่ยนตนเอง เปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยี และเปลี่ยนแปลงตามประเทศไทย ๔.๐ และหลัก ๓ หนึ่ง คือ หนึ่งประการแรก ต้องมีความรู้เฉพาะด้านอย่างแท้จริง มีความเก่งกล้ามากกว่าการศึกษาในระบบ หนึ่งประการที่สอง ต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับประเทศไทย ๔.๐ และหนึ่งประการที่สาม ต้องกระชับและต้องออกแบบหลักสูตรเฉพาะด้านที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และสามารถขยายผลต่อได้

๑๐) การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรของการศึกษาเอกชนนอกระบบควรเป็นแบบเบ็ดเสร็จ โดยใช้ฐานความต้องการของประเทศเป็นตัวตั้ง และควรนำระบบการอบรมโดยใช้ความรู้เป็นฐาน (knowledge system training) เป็นเครื่องมือในการจัดกระบวนการเรียนการสอน

๑๑) การจัดทำหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุของการศึกษาเอกชนนอกระบบ ควรเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานทางวิชาชีพและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง รวมทั้งมีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างทันการณ์

๑๒) ควรมีรูปแบบหรือโมเดลการเชื่อมโยงที่ทำให้การศึกษาเอกชนนอกระบบสามารถเชื่อมโยงกับทุกกลุ่มวิชาชีพได้ รวมทั้งมีองค์กรที่รับรองคุณวุฒิวิชาชีพที่สามารถเคลื่อนตัวได้อย่างรวดเร็ว

๑๓) การศึกษาเอกชนนอกระบบควรมีความเป็นอิสระทางวิชาการ โดยใช้หลักการส่งเสริมสนับสนุน และการบังคับใช้กฎหมายเฉพาะกรณีที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นเฉพาะด้าน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการเสวนา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอสรุปเป็นข้อเสนอเพื่อประโยชน์ในเชิงนโยบาย ดังนี้

๑) รัฐควรเปลี่ยนแนวทางการกำกับดูแลการจัดการศึกษาของภาคเอกชนจากการควบคุมมาเป็นการส่งเสริมสนับสนุน และสร้างระบบอำนวยความสะดวกแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) เพื่อให้ภาคเอกชนมีความคล่องตัวมากขึ้น

๒) รัฐควรจัดให้มีระบบการเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างการศึกษาเอกชนนอกระบบกับการศึกษาในระบบที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลเป็นรูปธรรม รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงกับระบบกรอบคุณวุฒิแห่งชาติหรือระบบคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนและเป็นฐานพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ

๓) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรวางแผนการดำเนินงานร่วมกันเพื่อสร้างระบบเชื่อมโยงในการส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษาเอกชนนอกระบบสามารถผลิตหลักสูตรสาขาวิชาชีพใหม่ๆ ให้สอดคล้องและทันกับการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาประเทศสู่ยุคประเทศไทย ๔.๐ มากขึ้น

สรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๙

เรื่อง

“การพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษสู่ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ”

วันอังคารที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร อาคาร ๕๖ ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

เลขาธิการสภาการศึกษา (นายกมล รอดคล้าย) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๙ ว่าเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ และรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษในประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนประมาณร้อยละ ๓ ของประชากรทั้งประเทศ และนับเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อประเทศชาติ เพราะสามารถเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นประเทศไทย ๔.๐ หรือนำประเทศไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในอนาคตได้ โดยปัจจุบันยังมีการใช้ประโยชน์จากกลุ่มบุคคลเหล่านี้ไม่มากนัก รวมทั้งกลุ่มคนเหล่านี้ยังไม่ได้รับการพัฒนาและดูแลอย่างเป็นระบบ จึงควรมีวิธีการหรือแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเป็นฐานกำลังในการพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้ ในต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ เกาหลี สหรัฐอเมริกา และสหพันธรัฐรัสเซีย มีรูปแบบการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษที่ชัดเจน เช่น การจัดห้องเรียนพิเศษ การจัดให้มีโรงเรียนเฉพาะทางหรือการดูแลในระบบโรงเรียนทั่วไป การจัดค่าย เป็นต้น โดยมีแนวคิดในการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ ๔ แนวทาง ดังนี้ ๑) การเพิ่มพูนประสบการณ์ (Enrichment) เช่น การเพิ่มเนื้อหา การเพิ่มกิจกรรมพิเศษในหลักสูตร การจัดหลักสูตรพิเศษ เช่น โครงการห้องเรียนภาษาอังกฤษ (English Program : EP) หรือโครงการห้องเรียนพิเศษวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (Science and Math Program : SMP) เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยรวมถึงสิงคโปร์และเกาหลีใช้แนวทางนี้ในการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ ๒) การขยายหลักสูตร (Extension) คือการเรียนเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนปกติ เช่น การเข้าชั้นเรียนในห้องทดลองวิทยาศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา เป็นต้น ๓) การลดเวลาเรียน (Acceleration) หรือการเรียนข้ามชั้น จากชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เลื่อนไปชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ , ๓ และ ๔ โดยไม่ต้องรอสอบเลื่อนชั้น และ ๔) ระบบที่ปรึกษา หรือผู้ให้คำแนะนำ (Mentor) เพื่อดูแลและให้คำแนะนำผู้มีความสามารถพิเศษ โดยเฉพาะ

การจัดเสวนาในวันนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษโดยตรง มาถ่ายทอด ประสบการณ์ในการพัฒนาและจัดการเรียนรู้สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ และนำเสนอรูปแบบ การจัดค่ายบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศไทย รวมทั้งแนวทางการพัฒนา ผู้มีความสามารถพิเศษของต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเสวนาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำ แนวทางไปปรับประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ ให้สามารถเป็นผู้นำ ในการขับเคลื่อนประเทศเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๗๙ และแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปีต่อไป

การแสดงโชว์ดนตรีของผู้มีความสามารถพิเศษ

ก่อนเริ่มการเสวนา มีการแสดงความสามารถพิเศษ โดยนายศุภชัย รัตนราตรี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้มีความสามารถพิเศษด้านดนตรีจากค่าย บูรณาการกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านวิทยาศาสตร์ กีฬา ดนตรีและศิลปะ ซึ่งเป็นค่ายที่จัดโดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระหว่างวันที่ ๒๖ เมษายน - ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐ โดยได้แสดงความสามารถพิเศษในการเล่นไวโอลิน ในบทเพลง ชื่อ “Spring” ให้ผู้เข้าร่วมเสวนาได้รับชมและรับฟัง ซึ่งสร้างความรู้สึกประทับใจให้ผู้เข้าร่วมเสวนา เป็นอย่างมาก

ข้อเสนอของวิทยากร

นายธงชัย ชิวปรีชา ผู้อำนวยการโรงเรียน กำเนิดวิทย์ นำเสนอสาระสำคัญของการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ สรุปได้ว่า การพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ มีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างผู้นำในการร่วมพัฒนา ประเทศ ภายใต้หลักการว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีศักยภาพ แตกต่างกัน และจากการใช้เครื่องมือวัดศักยภาพการเรียนรู้ โดยกราฟรูประฆังคว่ำ (Bell Curve) พบว่าเด็กที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒-๓ ซิกมาขึ้นไป เป็นผู้มีความสามารถพิเศษที่ต้องได้รับการพัฒนาและการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ หากจัดการเรียนการสอนและใช้วิธีการวัดและประเมินผลในรูปแบบเดียวกันกับเด็กปกติทั่วไป จะไม่สามารถพัฒนาหรือเติมเต็มศักยภาพของเด็กเหล่านี้ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น จึงต้องมีความเชื่อว่า

เด็กแต่ละคนเกิดมามีศักยภาพในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในแต่ละด้าน และการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กกลุ่มนี้สามารถค้นพบศักยภาพที่แท้จริง รวมทั้งค้นพบว่าตนเองมีความถนัดหรือความสนใจในด้านใดเป็นพิเศษ ไม่ควรบังคับให้ทุกคนต้องเรียนคณิตศาสตร์ เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ เหมือนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และเมื่อค้นพบว่าเด็กมีความสามารถพิเศษด้านใดแล้ว จึงหาแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพด้านนั้นโดยเฉพาะ เพื่อพัฒนาให้ตรงเป้าหมายและเติมเต็มให้กลุ่มคนเหล่านั้นมีศักยภาพเต็มที่ การมีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีศักยภาพที่แตกต่างกัน จะทำให้ครูเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนจะสามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงสุดต่อไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ ได้กำหนดสาระบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษไว้ในมาตราต่างๆ ดังนี้ “มาตรา ๑๐ ... การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น” “มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” และ “มาตรา ๒๔ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล” ดังนั้น ในการจัดการศึกษาจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในด้านที่ตนเองถนัดและสนใจ และผู้มีความสามารถพิเศษต้องได้รับการดูแลและได้รับการพัฒนาเป็นพิเศษ เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นทรัพย์สินที่มีค่าของประเทศชาติ ดังกรณีตัวอย่างของผู้มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา เช่น นางสาวเอริยา จุฑานุกาล หรือนายธงชัย ใจดี นักกีฬากอล์ฟที่สามารถสร้างชื่อเสียงและนำเงินเข้าประเทศไทยได้เป็นจำนวนมหาศาล ซึ่งการสร้างชื่อเสียงดังกล่าวยังมีผลพลอยได้ในการประชาสัมพันธ์ให้ต่างประเทศได้รู้จักประเทศไทยเพิ่มขึ้น ทำให้สามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและนำเงินรายได้เข้าประเทศได้มากขึ้น โดยที่รัฐไม่ต้องใช้งบประมาณในการลงทุนเรื่องการประชาสัมพันธ์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ ตัวอย่างบุคคลผู้มีความสามารถพิเศษของไทยในอดีตที่สามารถสร้างชื่อเสียงให้ประเทศชาติและมีการบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้เพื่อนำมาเป็นแบบอย่าง เช่น สุนทรภู่ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นต้น จึงควรมีการส่งเสริมให้เกิดบุคคลที่มีความสามารถพิเศษลักษณะเช่นนี้ในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษให้ชัดเจน ซึ่งหลังจากที่มีการค้นหาและค้นพบผู้มีความสามารถพิเศษแล้ว ต้องมีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มคนเหล่านั้นให้พัฒนาได้อย่างเต็มตามศักยภาพต่อไป

ขณะนี้ประเทศไทยมีจำนวนเด็กเกิดใหม่ปีละประมาณ ๗๐๐,๐๐๐ คน ในจำนวนนี้เป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ประมาณร้อยละ ๓ คือประมาณ ๒๑,๐๐๐ คนต่อปี แต่ประเทศไทยสามารถจัดสรรทุนสนับสนุนผู้ที่มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ได้เพียงปีละ ๘,๒๐๐ ทุน ในโครงการและสถานศึกษาต่างๆ ของประเทศ ได้แก่ โครงการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (พสวท.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ห้องเรียนพิเศษ สพฐ. โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ โรงเรียนจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และโรงเรียนกำเนิดวิทย์ ซึ่งหากสามารถค้นพบได้ว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์จำนวน ๒๑,๐๐๐ คน อยู่ที่ใด จะสามารถจัดหาแนวทางส่งเสริมได้อย่างครบถ้วน ทั้งนี้ ทุนที่ได้รับการต่อยอดและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษจนถึงระดับปริญญาเอก คือ ทุนจากโครงการ พสวท. ส่วนผู้มีความสามารถพิเศษด้านอื่นๆ เช่น ด้านดนตรี เคยมีความพยายามในการจัดตั้งโรงเรียนสังกัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านดนตรี มีการก่อตั้งโรงเรียนเพาะช่าง ด้วยวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านศิลปะ และโรงเรียนกีฬาหลายแห่งที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา แต่ในที่สุดโรงเรียนเหล่านั้นก็กลายเป็นโรงเรียนปกติทั่วไป ซึ่งปัจจุบันมีแนวคิดที่จะจัดให้มีโรงเรียนเฉพาะทางหรือโรงเรียนพิเศษเพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถโดยเฉพาะเพิ่มขึ้น รวมทั้งรัฐควรวางวิธีการเพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษให้ครอบคลุมทุกด้านนอกเหนือจากด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

ในการคัดเลือกเด็กเข้ารับทุนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ต้องเริ่มต้นตั้งแต่การพิจารณาเกณฑ์ในการคัดเลือกเพื่อให้ได้ผู้มีความสามารถพิเศษอย่างแท้จริง และครูผู้สอนควรเป็นครูที่มีความรู้ ความสามารถและเข้าใจจิตวิทยาการพัฒนาเด็กกลุ่มนี้อย่างแท้จริง รวมทั้งหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต้องเป็นหลักสูตรแบบวัดตัววัด (Customize Curriculum) รวมตลอดถึงต้องมีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษให้มีศักยภาพและสามารถสร้างผลงานหรืองานวิจัยเผยแพร่ในระดับสากลได้ โดยควรเน้นให้มีการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษเป็นรายบุคคล จนสามารถไปศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของโลกได้ และที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดต้องปลูกฝังให้เด็กกลุ่มนี้มีจิตวิญญาณความมุ่งมั่นในการร่วมพัฒนาประเทศ รวมทั้งต้องสร้างความตระหนักว่าผู้มีความสามารถพิเศษเป็นทรัพย์สินของประเทศ และประเทศชาติต้องใช้งบประมาณในการลงทุนเพื่อพัฒนา เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วต้องนำวิชาความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้ เป้าหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษคือผู้มีความสามารถพิเศษทุกด้านต้องช่วยกันเปลี่ยนสังคมผู้บริโภคนให้เป็นสังคมผู้ผลิต โดยต้องปลูกฝังให้ผู้มีความสามารถพิเศษมีอุดมการณ์ความรักชาติ และคาดหวังว่าจะสามารถคิดค้นทฤษฎีและ

หลักการที่สามารถสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศไทยจนเป็นที่ยอมรับในระดับโลกได้เช่นเดียวกับนักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงชั้นนำของต่างประเทศในอดีต เช่น นิวตัน กาลิเลโอ ไอน์สไตน์ เป็นต้น โดยต้องสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ไทยให้มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ไทยได้ เช่น วิธีการทำนาให้ได้ผลผลิตสูงและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ การทำผลิตภัณฑ์จากข้าวเปลือก การผลิตเครื่องสำอาง และอุปกรณ์กีฬาที่ใช้ตราของประเทศไทย เป็นต้น รวมทั้งสามารถใช้ความสามารถพิเศษในการแปรรูปผลิตภัณฑ์และสินค้าจากภาคเกษตรที่มีราคาตกต่ำในช่วงที่มีปริมาณการผลิตมากเกินไปเกินกว่าความต้องการของตลาดได้ เพื่อเป็นฐานพลังในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งสามารถลดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยได้อีกทางหนึ่ง

ทั้งนี้ มีการกำหนดไว้ว่าประเทศที่จะใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นฐานในการพัฒนาประเทศจะต้องมีนักวิจัยประมาณ ๓๐ คน ในจำนวนประชากร ๑๐,๐๐๐ คน และเมื่อพิจารณาจำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาของแต่ละประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ พบว่า ประชากรจำนวน ๑๐,๐๐๐ คน ประเทศฟินแลนด์มีบุคลากรด้านการวิจัยจำนวน ๑๐๕ คน ในขณะที่ประเทศไทยมีจำนวน ๖.๗ คน ซึ่งรัฐบาลไทยได้กำหนดเป้าหมายไว้ว่าภายใน ๔-๕ ปีข้างหน้าจะต้องเพิ่มเป็น ๑๕ คน โดยในภาพรวมของประเทศไทยควรจะมียุทธศาสตร์ประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน และหากเป็นนักวิจัยด้านวิทยาศาสตร์จะต้องจบปริญญาเอกเป็นอย่างน้อย แต่จากข้อเท็จจริงพบว่าปัจจุบันประเทศไทยผลิตบัณฑิตจบปริญญาเอกได้เพียง ๕๐๐ คนต่อปี แนวโน้มที่จะมีบัณฑิตปริญญาเอกจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ คน จึงเป็นไปได้ยากมากและอาจต้องใช้เวลาถึง ๓๐ ปี นอกจากนี้หากเปรียบเทียบจำนวนการจดสิทธิบัตรต่อประชากร ๑๐,๐๐๐ คน พบว่าประเทศไต้หวันมีการจดสิทธิบัตร ๑๒ สิทธิบัตร สิงคโปร์จำนวน ๑๓ สิทธิบัตร ในขณะที่ประเทศไทยมีจำนวนการจดสิทธิบัตรเท่ากับ ๐.๓๒ ซึ่งนับเป็นจำนวนที่น้อยมาก จึงควรส่งเสริมและสร้างพลังให้เด็กไทยพยายามจดสิทธิบัตรให้ได้จำนวนเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น ผู้มีความสามารถพิเศษทุกด้าน ต้องรวมพลังเพื่อช่วยกันผลิตสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย และร่วมกันหาแนวทางสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าไทยเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงระดับโลกในอนาคต และสิ่งที่สำคัญของแนวทางการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ คือ ต้องปลูกฝังให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคนตระหนักว่าเงินทุนที่นำมาใช้ในการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ เป็นเงินที่ได้มาจากภาษีอากรของประชากรไทยทุกคน ดังนั้นเมื่อได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพแล้ว ต้องกลับมาทำประโยชน์เพื่อเป็นการตอบแทนสังคม และร่วมกันพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

ดร.กานจูลี ปัญญาอินทร์ นักวิชาการศึกษา
ชำนาญการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ช่วยราชการสำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษา นำเสนอกรณีตัวอย่างแนวทางการพัฒนาผู้มีความ
สามารถพิเศษของศูนย์ซีริอูส (Sirius Educational
Center) แห่งสหพันธรัฐรัสเซีย สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

ศูนย์ซีริอูส (Sirius Educational Centre) เป็นศูนย์พัฒนาเด็กผู้มีความสามารถพิเศษ
แห่งสหพันธรัฐรัสเซีย ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
(Talent and Success Educational Fund) ซึ่งมีประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน เป็นประธาน โดยมี
เป้าหมายเพื่อคัดกรอง พัฒนาและสนับสนุนความเชี่ยวชาญของเด็กที่มีความสามารถพิเศษใน
๓ ด้านคือ วิทยาศาสตร์ กีฬา และศิลปะ ศูนย์ซีริอูสได้รับการก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๘
และเปิดภาคการศึกษาแรกเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๘ โดยประธานาธิบดีมีนโยบายให้มีการ
พัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษเป็นวาระแห่งชาติ และให้ความสำคัญกับการดำเนินงานของศูนย์เป็น
อย่างมาก และปฏิบัติหน้าที่เป็นประธานของบอร์ดผู้บริหารศูนย์ซีริอูสโดยตรง มีเป้าหมายและ
หลักการสำคัญในการดำเนินงานคือ ต้องการให้ศูนย์ซีริอูสเป็นหน่วยงานประสานและสนับสนุน
การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศรัสเซียร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ

ศูนย์ซีริอูส ตั้งอยู่ที่เมืองโซชี (Sochi) มีการแบ่งโครงสร้างภายในออกเป็น ๓ ส่วน คือ
๑) ส่วนที่เป็นที่พักอาศัยและการสนับสนุนการศึกษา ให้นักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษมาเข้าค่าย
ที่ศูนย์ เพื่อให้ให้นักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษ ๓ ด้าน คือ ด้านวิทยาศาสตร์ กีฬา และศิลปะ
ด้านละประมาณ ๒๐๐ คน เข้าพักค่ายในแต่ละเดือน รวมถึงมีอุปกรณ์สันทนาการต่างๆ เช่น
สระว่ายน้ำ ห้องสมุด และบริเวณสันทนาการกีฬา และชายหาดส่วนตัว เป็นต้น ๒) ศูนย์บริการ
ทางการแพทย์ ที่สามารถให้การปฐมพยาบาล และการรักษาโรคในเบื้องต้นได้ รวมทั้งบริการทำฟัน
และสปาเพื่อให้บริการนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษ และ ๓) ศูนย์การศึกษา ซึ่งประกอบด้วย
ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางศิลปะ ลานน้ำแข็งสำหรับฝึกซ้อมฮอกกี้และ
สเก็ตลีลา ลานซ้อมหมากรุก ห้องซ้อมบัลเล่ต์

บทบาทหน้าที่ของศูนย์ซีริอูส คือ การจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ทันสมัยและ
แตกต่างในชั้นเรียน โดยทำการคัดเลือกนักเรียนอายุระหว่าง ๑๐-๑๗ ปี ที่มีความสามารถพิเศษ
แต่ละด้านจากทั่วประเทศ โดยให้สมัครทางออนไลน์ และมีคณะกรรมการคัดเลือกเด็กตั้งแต่ระดับ
ภูมิภาคส่งต่อไปจนถึงส่วนกลาง เด็กต้องมีผลงานที่แสดงถึงความเป็นผู้มีความสามารถพิเศษ เช่น
เคยเข้าร่วมแข่งขันโอลิมปิก เป็นต้น ในแต่ละเดือนจะมีนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษจำนวน
ประมาณ ๖๐๐ คน จากทั่วประเทศรัสเซียเดินทางมาร่วมโครงการที่ศูนย์ซีริอูสแห่งนี้เป็นระยะเวลา

๒๔ วันของทุกเดือน โดยนักเรียนจะได้รับการถ่ายทอดความรู้และทักษะจากครูและโค้ชที่ดีที่สุดกว่า ๑๐๐ คนของรัสเซีย ศูนย์ซีริอูสจะเสริมสร้างศักยภาพนักเรียนโดยเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ๒ ด้าน คือ ๑) ด้านวิชาการ ๒) ด้านการพัฒนาศักยภาพ บุคลิกภาพ และความเป็นมนุษย์ การที่ศูนย์ซีริอูสกำหนดให้มีการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษทุกด้านรวมกัน เนื่องจากการนำเด็กมีความสามารถพิเศษสูงสุดของแต่ละสาขาวิชามาอยู่รวมกันและมีปฏิสัมพันธ์กันจะเกิดเป็นเครือข่ายของผู้มีความสามารถพิเศษ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิด และเกิดความคิดนอกกรอบ หรือความคิดที่แปลกใหม่มากขึ้น จึงเป็นที่มาของการนำเด็กผู้มีความสามารถพิเศษทั้ง ๓ ด้านมาไว้รวมกัน ไม่ได้แยกจัดผู้มีความสามารถพิเศษไว้ในแต่ละด้าน

รายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่ต้องพัฒนาแต่ละด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านวิทยาศาสตร์ แบ่งเนื้อหาเป็น คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี และชีววิทยา ๒) ด้านกีฬา จะเน้นเฉพาะกีฬาที่เป็นชื่อเสียงของประเทศรัสเซีย เช่น หมากรุก เนื่องจากเป็นวิธีฝึกการคิดของเด็ก รวมทั้งกีฬาประเภทอื่น เช่น ฮอกกี้และสเก็ต เป็นต้น ๓) ด้านศิลปะ แบ่งออกเป็น ๓ ด้านหลัก คือ การวาด ดนตรี และการเต้น ทั้งนี้ ในการเข้าค่ายเด็กไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนที่ให้ความร่วมมือ

เด็กผู้มีความสามารถพิเศษที่มาเข้าค่ายที่ศูนย์ จะต้องเข้ารับการอบรมด้านต่างๆ ดังนี้ ๑) ความรู้ขั้นสูง (Advance Learning) ตามสาขาที่เป็นความถนัด ๒) ความรู้เฉพาะทาง (Unique Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่เด็กจะไม่ได้รับจากที่อื่น ต้องมาเรียนที่ศูนย์ซีริอูสแห่งเดียว เช่น ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอวกาศ และหลังจากเด็กเข้ารับการอบรมทางวิชาการเสร็จแล้ว ต้องทำเป็นโครงการวิจัยด้วย ๓) การพัฒนาตนเองและการเรียนรู้อย่างอิสระ (Developing of Self Direct and Independent Learning) ๔) ประสบการณ์การทำงานหรือการวิจัยภายใต้คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยเด็กที่มาเข้าค่ายต้องติดต่อกับครูพี่เลี้ยงเพื่อขอเรียนเนื้อหาวิชาที่โรงเรียนระหว่างที่ขาดเรียนไป ๒๔ วัน เพื่อให้การเรียนมีความต่อเนื่องและครบรายวิชาตามหลักสูตร โดยใน ๑ สัปดาห์ เด็กจะต้องเรียนวิชาที่ศูนย์จัดให้ตามความถนัดจำนวน ๑๘ ชั่วโมง อีก ๗ ชั่วโมงเป็นการเรียนเนื้อหาต่อเนื่องที่เรียนจากในโรงเรียนหรือสามารถค้นคว้าด้วยตัวเอง นอกจากนี้จะต้องเข้าเรียนวิชาพิเศษประเภทกิจกรรมสันตนาการ กิจกรรมการเรียนข้ามวิชา เช่น Non-Art Student หรือ Non-Sport Student เป็นต้น

รูปแบบการเรียนรู้ของศูนย์ซีริอูส เป็นการเรียนแบบรวมกลุ่มเด็กประมาณ ๕ กลุ่มๆ ละ ๔-๕ คน โดยมีครูพี่เลี้ยงหรือผู้ช่วยเป็นผู้แนะนำเรื่องการจัดตารางวิชาเรียน ว่าแต่ละวันจะต้องเรียนวิชาอะไร ใครเป็นผู้สอน และต้องเข้าร่วมกิจกรรมใด นอกจากการเรียนวิชาหลักแล้ว จะมีการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมต่างๆ เช่น การเล่นเกมหรือการออกกำลังกายกลางแจ้ง การเข้าสปา โดยมีหลักการทำงานคือทำให้ความสำคัญและดูแลเด็กทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันและมุ่งมั่น

พัฒนาเด็กให้มีความรู้โดยไม่สร้างความรู้สึกเครียด โดยให้เด็กสามารถไปเข้าร่วมฟังปาฐกถาพิเศษ จากวิทยากรหรือผู้บรรยายที่มีชื่อเสียงหรือนักวิทยาศาสตร์รางวัลโนเบล หรือเข้าร่วมคอนเสิร์ต และการแข่งขันกีฬา หรือเข้าร่วมงานเทศกาลต่างๆ ได้ รวมทั้งศูนย์ได้จัดบริการคลับต่างๆ ไว้บริการเพื่อให้เด็กมาเข้าร่วมกิจกรรมหลังเลิกเรียนหรือหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติการกิจในแต่ละวัน นอกจากนี้ยังมีจัดบริการท่องเที่ยวทางการศึกษา (Education Tour) เพื่อให้เด็กได้ไปเยี่ยมชมและ เรียนรู้ในสถานที่ที่แปลกใหม่

ศูนย์ซีริอูสมิครูและพนักงานประจำศูนย์ประมาณ ๒๐๐ คนเศษ และมีการเชิญผู้มีความสามารถพิเศษที่มีชื่อเสียงระดับโลก มาสอนและบรรยายให้เด็กฟัง เช่น นักวิทยาศาสตร์ที่ได้รับ รางวัลโนเบล นักกีฬาหรือโค้ชทีมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ นอกเหนือจากผู้เรียนจะได้รับความ เชี่ยวชาญและประสบการณ์ตรงแล้ว ยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่เด็ก และเป็นการปลูกฝัง ความเป็นจิตอาสาให้แก่เด็ก ซึ่งเมื่อประสบความสำเร็จแล้วต้องกลับมาช่วยกันพัฒนาต้นกล้ารุ่น ต่อไป และเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้วย นอกจากนี้ วัสดุอุปกรณ์ ประกอบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมที่ศูนย์ซีริอูสเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยและมีราคาสูง และส่วนใหญ่เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในระดับมหาวิทยาลัย เด็กมัธยมศึกษาทั่วไปมีโอกาสได้ใช้น้อย จึงนับเป็นการลงทุนด้วยจำนวนเงินมหาศาล แต่ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าและทั่วถึงในระดับประเทศ

ปัจจุบัน ศูนย์ซีริอูสก่อตั้งมาแล้วไม่ถึง ๒ ปี แต่มีแผนงานเพื่อพัฒนาการดำเนินงานใน อนาคตอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติม เพื่อ ต่อ ยอดศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษ เนื่องจากเด็กที่มาเข้าค่ายแต่ละคนจะมีผลงานเป็นของ ตนเอง เช่น เด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ต้องสร้างชิ้นงานจากโครงการวิทยาศาสตร์ เด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านดนตรีและด้านกีฬาได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพไปจนถึงมีความ สามารถเทียบเท่ากับนักดนตรีและนักกีฬาระดับโลก ดังนั้นจึงได้สร้างสถานที่และโครงสร้างเพื่อ รองรับและเป็นการส่งเสริมศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษในด้านต่างๆ ให้มีโอกาสได้แสดงออก ประกอบด้วย ๑) ศูนย์วัฒนธรรม (Cultural Center) ซึ่งปัจจุบันมีการเปิดบริการแล้ว มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านดนตรี ได้แสดงความสามารถหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมค่าย โดยจะมีการเชิญนักแสดงระดับชาติมาแสดงร่วมกับเด็ก และเปิดให้ประชาชนเข้าชมในลักษณะของ คอนเสิร์ตฮอลล์ ทำให้เด็กได้มีประสบการณ์ในการขึ้นแสดงคอนเสิร์ตกับนักแสดงที่มีชื่อเสียงระดับโลก ทำให้เด็กได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ ๒) สวนสาธารณะด้านวิทยาศาสตร์และศิลปะ (Science and Art Park) โดยมีการวางแผนจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ สำหรับเก็บรวบรวมและแสดง ผลงานของเด็ก และเปิดให้ประชาชนได้เข้าชม ภายใน ๒-๓ ปีข้างหน้า ๓) จัดทำรูปแบบการเรียนรู้ ด้วยระบบออนไลน์ (e-education) เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กที่ไม่ได้มาเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ซีริอูส มีโอกาสเรียนรู้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์ซีริอูส รวมทั้งเรียนรู้จากความสำเร็จต่างๆ

ที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปปรับประยุกต์และทดลองใช้ และมีการถ่ายทอดสดออนไลน์ เมื่อมีการจัดกิจกรรมการบรรยายหรือการแสดงปาฐกถาโดยผู้รับรางวัลโนเบลสาขาต่างๆ และมีการรวบรวมเป็นคลังวิดีโอออนไลน์เพื่อให้เด็กสามารถเข้าไปดูได้ในภายหลัง รวมถึงเป็นการติดตามผลของนักเรียนหลังจากที่สำเร็จการอบรมจากศูนย์ซีริอุส โดยเด็กและผู้ปกครองสามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและสามารถพูดคุยกันได้ในระบบออนไลน์

ดร.จรรยา ดาสา ผู้อำนวยการศูนย์วิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นำเสนอผลการดำเนินงานโครงการค่ายบูรณาการกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ ด้านกีฬา ด้านดนตรีและศิลปะ ซึ่งจัดโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระหว่างวันที่ ๒๖ เมษายน - ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศของผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ ด้านกีฬา ด้านดนตรีและศิลปะ สร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจให้แก่เยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษในด้านดังกล่าว และเพื่อนำความเป็นเลิศในศาสตร์ของตนเองมาพัฒนาตนเองและประเทศชาติ เสริมสร้างพลังของเยาวชนในการสร้างสรรค์นวัตกรรมแบบบูรณาการ เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศไทย ยุค ๔.๐ รวมทั้งเพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาค่ายบูรณาการกิจกรรมส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ ด้านกีฬา ด้านดนตรีและศิลปะ ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

กระบวนการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายพิจารณาจากเอกสารผลการเรียน การเขียนเรียงความ แสดงวิสัยทัศน์ในความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเอง สิ่งที่จะคิดว่าจะทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ และพิจารณาจากผลงาน เกียรติบัตร โดยมีเงื่อนไขว่าเด็กจะต้องแสดงผลงานในระดับภูมิภาคหรือระดับชาติหรือเคยเข้าร่วมการแข่งขันโครงงานวิทยาศาสตร์ระดับชาติเป็นอย่างน้อย จากนั้น จะมีการสัมภาษณ์ เพื่อพิจารณาบุคลิกภาพ และทัศนคติ รวมทั้งการให้เด็กได้แสดงความสามารถพิเศษ ในด้านที่ตนเองถนัด โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถในด้านต่างๆ เป็นผู้คัดเลือกโดยตรง เพื่อคัดเลือกเยาวชนอายุ ๑๖ - ๑๘ ปี ผู้มีความสามารถใน ๓ ด้าน คือ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านกีฬา ด้านดนตรีและศิลปะ ด้านละ ๒๐ คน โดยจัดค่ายที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ อย่างครอบคลุม

การจัดกิจกรรมมีเป้าหมายสำคัญ คือ การสร้างแรงบันดาลใจ การเพิ่มพูนประสบการณ์ในสาขาที่เด็กมีความถนัด มีความเชี่ยวชาญ และมีกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำ รวมทั้งให้เด็กสร้างสรรค์ชิ้นงาน บูรณาการ การพัฒนาศักยภาพต่างๆ ที่เสริมสร้างความเป็นเลิศ ลักษณะของกิจกรรม การสร้างแรงบันดาลใจได้รับเกียรติจากผู้มีชื่อเสียงระดับประเทศ และผู้ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อ

ให้เสนอมุมมองและแนวทางที่แต่ละท่านจะก้าวผ่านแต่ละจุดไปได้ มีแนวทางในการพัฒนาตนเองอย่างไร ผ่านความท้าทายนั้นมาได้อย่างไร รวมถึงสิ่งที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศ เพื่อเป็นการเปิดมุมมองสร้างแรงบันดาลใจให้แก่เด็ก เช่น ดร.ธงชัย ชิวปรีชา ผู้อำนวยการโรงเรียนกำเนิดวิทย์ คุณอศวิน เตชะเจริญวิกุล ผู้บริหารในเครือ BJC คุณอาจวรรณ จันทมาศ แฟนพันธุ์แท้ นักวิทยาศาสตร์โลก คุณเกียรติศักดิ์ เสนาเมือง อดีตนักกีฬาทีมชาติ และอดีตโค้ชทีมชาติไทย รองศาสตราจารย์ ดร.สุชนา ชวนิชย์ นักวิทยาศาสตร์หญิงไทยที่ได้รับทุนทำวิจัยจากบริษัท ลอว์อัล ประเทศไทย จำกัด รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเชษฐ์ หลิมกำเนิด วิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ รายการวิทยสัประยุทธ์ รองศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย อดีตคณบดี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นผู้ใช้ศิลปะในการถ่ายทอดและนำศิลปะไปพัฒนาพื้นที่ในท้องถิ่นหรือเปิดโอกาสให้เด็กที่ด้อยโอกาสได้เข้ามามีโอกาสในการเรียนรู้ คุณศุ บุญเลี้ยง คุณอังกฤษ อัจฉริยโสภณ ศิลปินระดับชาติ เป็นต้น

นอกจากนั้น มีการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำ โดยทีมผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาภาวะผู้นำ และจัดกิจกรรมเสริมความเป็นเลิศในด้านต่างๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพิ่มพูนประสบการณ์ในด้านต่างๆ โดยการพาเด็กเยี่ยมชมสถานที่จริงในสาขาที่ตนเองถนัด เช่น อุทยานวิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑสถานกีฬา สโมสรกีฬา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น รวมถึงกิจกรรมหลักในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ประกอบด้วย ๒ ชิ้นงาน ได้แก่ ๑) ชิ้นงานที่เด็กมีความถนัด และ ๒) ชิ้นงานที่รวมกลุ่มเพื่อบูรณาการชิ้นงาน

ระยะเวลาการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม แบ่งเป็น ๑) กิจกรรมการสร้างแรงบันดาลใจ จำนวน ๔ วัน โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจากสาขาต่างๆ มาสร้างแรงบันดาลใจ ช่วงเช้าเป็นการบรรยาย ช่วงบ่ายเป็นการฝึกปฏิบัติ ๒) กิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำ ๑ วัน ๓) กิจกรรมเสริมความเป็นเลิศ ฝึกปฏิบัติกับผู้เชี่ยวชาญตามสาขานั้น จำนวน ๕ วัน ๔) กิจกรรมเพิ่มพูนประสบการณ์โดยการศึกษาดูงาน รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ ที่นอกเหนือจากที่กำหนด ใช้เวลาประมาณ ๓ วัน ส่วนช่วงเวลากลางคืน จะเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ชิ้นงาน

การประเมินผลการดำเนินงาน มีทั้งเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เด็กเป็นรายบุคคล พบว่า ทั้งด้านความรู้ เจตคติ แรงบันดาลใจ การสร้างเครือข่ายระหว่างเยาวชน การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับดีมาก สิ่งที่เด็กได้สะท้อนจากการเรียนรู้ พบว่า เด็กเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติ รับรู้ความสามารถของตนเองอย่างแท้จริง เด็กได้พัฒนาความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งแตกต่างจากที่เรียนในโรงเรียน ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับคนอื่น เปิดใจกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ และที่สำคัญได้มีมิตรภาพและเครือข่ายจากเพื่อนต่างโรงเรียน รวมถึงเพื่อนต่างสาขา ซึ่งทำให้เกิดมุมมองการคิด และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

แนวทางในการจัดค่าย ควรเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรืออุปกรณ์ที่สำคัญ ได้แก่ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางดนตรี ห้องปฏิบัติการทางศิลปะ และสนามกีฬา หรือสนามฝึกซ้อมกีฬาสำหรับจัดกิจกรรมค่าย มีห้องประชุมหรือโรงละครที่มีอุปกรณ์ระบบเสียง สี และฉากที่เหมาะสม และควรมีห้องพัก หอพัก หรือโรงแรมที่พักอาศัยที่เพียงพอสำหรับคนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย ที่สำคัญต้องสามารถบริหารจัดการโครงการทั้งในด้านวิชาการ และการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งครูผู้ฝึกสอน ควรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา และเป็นที่ยอมรับหรือได้รับรางวัลด้านวิชาการในระดับชาติหรือนานาชาติ สิ่งที่สำคัญ คือ สามารถให้ความรู้ทั้งการบรรยายทางวิชาการในหลักการทฤษฎี และภาคปฏิบัติในสาขาเฉพาะด้านได้ สามารถให้คำปรึกษาและดูแลการฝึกปฏิบัติทั้งในภาคปฏิบัติการ และภาคสนามได้ รวมถึงการให้คำแนะนำต่อยอดได้อย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างที่ดีที่กระตุ้นให้เยาวชนเกิดความสนใจ เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและต่อยอดในสาขานั้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมค่าย เยาวชนเกิดแรงบันดาลใจ แรงจูงใจ ในการพัฒนาศักยภาพ เพื่อพัฒนาตนเองและประเทศ ได้รับความรู้ พัฒนาทักษะ และเทคนิคเฉพาะสาขา เด็กได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสาขาและข้ามสาขา เกิดเครือข่ายเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษข้ามสาขา

การอภิปรายทั่วไป

ผู้เข้าร่วมเสวนาได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ดังนี้

๑) ควรมีระบบคัดกรองเด็กผู้มีความสามารถพิเศษ โดยมีการจัดทำคู่มือ และเครื่องมือในการคัดกรอง รวมทั้งแนวทางการจัดกิจกรรมและการวัดและประเมินผล ด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ เพื่อให้สถานศึกษานำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษให้มีศักยภาพสูงสุด

๒) การพัฒนาโรงเรียนเฉพาะทาง หรือโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ ควรมีหลักสูตร ห้องเรียนวัตถุประสงค์พิเศษ และมีครูที่มีความรู้ความสามารถที่สามารถส่งเสริมและสร้างเด็กที่มีความสามารถพิเศษได้ นอกจากนี้ควรมีการปรับหลักสูตรเฉพาะสำหรับเด็กผู้มีความสามารถพิเศษ เพื่อให้สอดคล้องกับสาขาที่เด็กจะเรียนในระดับอุดมศึกษาได้

๓) การปรับกระบวนการคิดและการสร้างความรู้ความเข้าใจถึงความแตกต่างในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนเป็นเรื่องที่สำคัญ และควรมีการสร้างทัศนคติสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้ได้พัฒนาความสามารถพิเศษตามความถนัดได้อย่างเต็มศักยภาพ ไม่จำเป็นต้องมุ่งหวังให้เด็กต้องเรียนเฉพาะวิชาชีพแพทย์เท่านั้น

๔) ควรมีระบบการส่งต่อนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษเพื่อให้เด็กสามารถเรียนต่อได้ตรงกับ ความถนัดและความสามารถพิเศษของเด็ก ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา

๕) ควรเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษสามารถเข้าเรียนต่อได้ตามความถนัดและ ความสามารถทั้งในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา และให้สิทธิพิเศษแก่เด็กผู้มีความสามารถ พิเศษที่ยังขาดโอกาส พ่อแม่ยากจน อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ให้สามารถเรียนต่อและได้รับเงินทุน สนับสนุนการเรียนตามความเหมาะสม รวมทั้งมีการขยายศูนย์สอบทางวิชาการ เพื่อเปิดโอกาสให้ เด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลได้เข้ามาทดสอบความรู้ความสามารถพิเศษได้สะดวกขึ้น

๖) ควรมีการประชาสัมพันธ์และสร้างช่องทางการสื่อสารเพื่อให้สถานศึกษาในพื้นที่ได้รับ รู้ว่าสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีทุนสนับสนุนเด็กผู้มีความสามารถพิเศษ ซึ่งสถานศึกษาสามารถไป เจริญขอความร่วมมือและขอรับจัดสรรทุนดังกล่าวได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการเสวนา สรุปเป็นข้อเสนอเพื่อประโยชน์ในเชิง นโยบาย ดังนี้

๑. รัฐต้องมีนโยบายและแนวทางการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษที่ชัดเจน เพื่อให้ สถานศึกษานำไปเป็นแนวปฏิบัติและออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถ พิเศษให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และควรส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษให้ครอบคลุมทุกด้าน นอกเหนือจากด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ รวมทั้งควรสนับสนุนจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ที่ ทันสมัย เพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษให้มีศักยภาพและสามารถสร้างผลงานหรืองานวิจัย เผยแพร่ในระดับสากล และเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศไทย ๔.๐

๒. หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนผู้มีความสามารถพิเศษต้องเป็นหลักสูตร เฉพาะ ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Customize Curriculum) โดยมีการเสริมหลักสูตร พิเศษ และเพิ่มกิจกรรมที่เด็กมีความถนัดในแต่ละด้านให้มากขึ้น

๓. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เพื่อคัดกรองเด็กที่มี ความสามารถพิเศษ และดูแลพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาตามความถนัด และเต็มตามศักยภาพ

๔. ควรมีระบบการส่งต่อเพื่อให้สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ตามความถนัดทั้งใน ระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา นอกจากนั้น ควรมีระบบการดูแลเด็กผู้มีความสามารถพิเศษ ที่ขาดโอกาส โดยจัดกองทุนการศึกษาสำหรับเด็กผู้มีความสามารถพิเศษกลุ่มที่พ่อแม่ยากจนและอยู่ ในพื้นที่ห่างไกล ให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตามความถนัดและเต็มตามศักยภาพ

๕. ควรจัดตั้งศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษ

สรุปผลการประชุมสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๒๐

เรื่อง

“ค่าใช้จ่ายภาครัฐด้านการศึกษา : บทเรียนจากประเทศไทยและนานาชาติ”

วันพุธที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๓๐ น.

ณ ห้องกรุงธนบอลรูม โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพฯ

รองเลขาธิการสภาการศึกษา (นายชัยยศ อิ่มสุวรรณ์) ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมทางวิชาการหรือสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๒๐ ว่า การเสวนาครั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาโดยความร่วมมือกับองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายภาครัฐด้านการศึกษา จากโครงการการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปีในประเทศไทย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ดำเนินการศึกษาเพื่อหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพและความเป็นธรรมของการใช้จ่ายงบประมาณด้านการศึกษาของประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือการสำรวจติดตามการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐ (Public Expenditure Tracking Survey – PETS) เพื่อประเมินประสิทธิภาพ และความเป็นธรรมของการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐด้านการศึกษา ผ่านโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี ที่จัดให้แก่โรงเรียนรัฐบาลภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้เชิญรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะวิจัยโครงการดังกล่าว มานำเสนอข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญ และมีการนำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคทางการศึกษา โดย Mr. Hugh Delaney หัวหน้าฝ่ายการศึกษา องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากต่างประเทศด้านการพัฒนาการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา โดย Dr. Akihiro Fushimi ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จากองค์การยูนิเซฟ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก เพื่อนำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและข้อมูลที่ได้จากการเสวนาไปเป็นแนวทางการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายณรงค์ แผ้วพลสง) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า สพฐ. ได้ดำเนินโครงการดังกล่าวตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๒ ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๕๔ ที่ได้บัญญัติว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา ๑๒ ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๐ วรรค ๑ ได้บัญญัติไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” รวมทั้งสอดคล้องกับคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๒๘/๒๕๕๙ เรื่อง ให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๕ ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุน ใน ๕ รายการ ดังนี้ ๑) ค่าจัดการเรียนการสอน หรือเงินอุดหนุนรายหัว ๒) ค่าหนังสือเรียน ๓) ค่าเครื่องแบบนักเรียน ๔) ค่าอุปกรณ์การเรียน และ ๕) ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๕๗ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจในวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๗ เพื่อสนับสนุนให้มีการดำเนินการสำรวจติดตามการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านงบประมาณการศึกษาในประเทศไทย โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๗ โดยกระบวนการ PETS

ข้อเสนอของวิทยากร

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา นำเสนอข้อค้นพบสำคัญที่ได้จากการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี ในประเทศไทย สรุปดังนี้

ในปี ๒๕๕๗ รัฐจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๙๑,๖๕๙ ล้านบาท โดยจัดสรรให้หน่วยงานต่างๆ

ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นหน่วยงานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณมากที่สุด คือ ร้อยละ ๔๕.๕ รวมเป็นจำนวนเงิน ๔๑,๗๓๑ ล้านบาท สพฐ. จึงได้ดำเนินการติดตามการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่จัดสรรไปว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด โดยใช้เครื่องมือการสำรวจติดตามการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐ หรือ PETS (Public Expenditure Tracking Survey) ซึ่งเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินงบประมาณ โดยติดตามการดำเนินงานของโครงการตั้งแต่การกำหนดวงเงิน การเบิกจ่าย การใช้ในระดับโรงเรียน รวมถึงผู้รับประโยชน์จากโครงการ เพื่อประเมินว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น ความล่าช้าในการจัดสรรและเบิกจ่าย ข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินการ การปฏิบัติงานของผู้มีส่วนรับผิดชอบโครงการ ระบบการกำกับติดตาม รวมถึงประเมินทรัพยากรที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน การรั่วไหล เป็นต้น

โครงการการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี ดำเนินการติดตามการใช้จ่ายเงิน ๕ รายการที่จัดสรรให้แก่โรงเรียน โดยดำเนินการสำรวจโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๕๐ โรงเรียน จาก ๒๔ เขตพื้นที่การศึกษาครอบคลุมทุกภูมิภาค เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลประกอบด้วย แบบสำรวจสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ๒๔ เขต แบบสำรวจโรงเรียน ๒๕๐ โรงเรียน แบบสำรวจผู้บริหารโรงเรียนและครู ๒,๔๖๓ คน แบบสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับปัญหาไม่อยู่ในชั้นเรียน ๒,๔๖๓ คน และแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ๒,๕๐๐ คน

ผลจากการศึกษา เรื่องวิธีการจัดสรร การเบิกจ่าย และลักษณะการใช้งบประมาณของโครงการใน ๕ รายการ เนื่องจากระบบของงบประมาณที่ สพฐ. ได้รับจัดสรรมาเป็นปีงบประมาณ แต่ระบบการใช้จ่ายเงินของโรงเรียนเป็นปีการศึกษา ซึ่งจำนวนนักเรียนในแต่ละภาคการศึกษา/ปีการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงพบว่า

๑) การจัดสรรงบประมาณของ สพฐ. มี ๒ ช่วงในระหว่างปีงบประมาณ ช่วงแรกครอบคลุมช่วงไตรมาสแรกของปีงบประมาณ (ตุลาคม - ธันวาคม) ซึ่งในการสำรวจฯ ครั้งนี้ตรงกับภาคเรียนที่ ๒ ของปีการศึกษา ๒๕๕๖ ส่วนช่วงที่สองครอบคลุมระยะเวลาที่เหลือของปีงบประมาณ (มกราคม - กันยายน) ซึ่งตรงกับภาคเรียนที่ ๑ ของปีการศึกษา ๒๕๕๗

๒) ในแต่ละภาคการศึกษา มีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวทั่วไปสำหรับโรงเรียนปกติของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี แบ่งเป็น ๒ งวด คือ งวดแรก จัดสรรร้อยละ ๗๐ ของเงินอุดหนุนทั้งหมด งวดที่สอง จัดสรรอีกร้อยละ ๓๐ หลังจากมีการปรับปรุงข้อมูลจำนวนนักเรียนแล้ว ในส่วนของเงินอุดหนุนประเภทอื่นๆ ของโครงการฯ (เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน และเงินอุดหนุนค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน) จะได้รับการจัดสรรและจ่ายให้เป็นงวดเดียวในแต่ละเทอม

๓) สพฐ. ไม่ได้ระบุงบรอบเวลาอย่างเป็นทางการสำหรับการบริหารงบประมาณในช่วงต้นของกระบวนการงบประมาณ ดังนั้น การประเมินความล่าช้าจึงอาศัยเส้นสมมุติ (threshold) ของกรอบเวลา โดยใช้ข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง เมื่อ สพฐ. ได้รับข้อมูลที่จำเป็นใช้ในการจัดสรรงบประมาณพบว่าระยะเวลาในการดำเนินการจัดทำคำร้องเพื่อให้มีการส่งเงินให้โรงเรียน ใช้เวลาน้อยกว่า ๑ เดือน ซึ่งนับว่าไม่ล่าช้า แต่ระยะเวลาที่โรงเรียนจะได้รับเงินจากส่วนกลางค่อนข้างล่าช้า เนื่องจากเงินงบประมาณมีหลายองค์ประกอบ และแต่ละองค์ประกอบมีการจัดสรรไม่พร้อมกัน

๔) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแจ้งข้อมูลเรื่องประเภทของเงินที่โอนให้โรงเรียนค่อนข้างล่าช้า

๕) อัตราการใช้งบประมาณของโครงการ เฉลี่ยร้อยละ ๙๕ ถือว่าดีมาก และไม่มีปัญหาการรั่วไหล เนื่องจากเป็นการโอนโดยตรงเข้าบัญชีโรงเรียน

ลักษณะการใช้เงินโครงการในระดับโรงเรียนพบว่า โรงเรียนใช้เงินค่าการจัดการเรียนการสอนด้านวิชาการเพียงร้อยละ ๒๗ แต่นำไปใช้ในการบริหารทั่วไป ซึ่งรวมถึงค่าสาธารณูปโภคที่เพิ่มสูงขึ้นในขณะที่โรงเรียนได้รับเงินอุดหนุนส่วนนี้ในอัตราเท่าเดิมมาเป็นเวลานาน ในส่วนของเงินค่าหนังสือเรียน โรงเรียนได้รับงบประมาณมาทันเวลา แต่ได้รับหนังสือช้า โดยเฉลี่ยได้รับหลังเปิดเทอมประมาณ

๒๔ วัน และพบว่าโรงเรียนในเมืองจ่ายค่าหนังสือเรียนสูงกว่าโรงเรียนในชนบท ส่วนค่าอุปกรณ์การเรียนพบมีความล่าช้าบ้าง สำหรับค่าเครื่องแบบนักเรียนซึ่งส่วนใหญ่โรงเรียนจ่ายให้ผู้ปกครองเป็นเงินสด ไม่เพียงพอสำหรับค่าชุดนักเรียน ๒ ชุด ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการใช้ต่ำกว่างบประมาณที่ได้รับและจัดได้ไม่ครบ

ปัญหาในการดำเนินการเกิดจาก ๑) ขาดคู่มือปฏิบัติงานและเงื่อนไขเวลาในการทำงาน ๒) จุดอ่อนของระบบการจัดการทางการเงิน และระบบบัญชีของสถานศึกษา ๓) สถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดข้อมูลที่เพียงพอในการแจกแจงรายการเงินงบประมาณที่ได้รับโอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นผลให้เกิดการใช้จ่ายข้ามรายการ ๔) ระบบการจัดการข้อมูลเพื่อใช้ในการบริหารโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี ในระดับโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เข้มแข็ง ๕) สถานศึกษามิงบประมาณจากโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปีที่ยังใช้ไม่หมด มากถึงร้อยละ ๒๐ ของเงินที่ได้รับ ณ สิ้นปีที่สองของโครงการ มีมูลค่ารวมถึง ๘,๖๐๐ ล้านบาท

เรื่องระบบธรรมาภิบาล ๑) ขาดกลไกการดูแลที่เหมาะสมสำหรับระบบที่ให้สถานศึกษาเป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อรับเงินจัดสรร ก่อให้เกิดปัญหาด้านจริยธรรมในการทำงาน ๒) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีศักยภาพที่ค่อนข้างจำกัดในการควบคุมดูแลโรงเรียนต่างๆ เนื่องจากข้อจำกัดใน

เรื่องทรัพยากรและบุคลากรด้านตรวจสอบภายใน ๓) ระบบสารสนเทศทางการศึกษาที่ขาดการบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดปัญหานักเรียนซ้ำซ้อน และเกิดการรั่วไหลของงบประมาณ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากโครงการการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี ในประเทศไทย

๑) การออกแบบโครงการและการกำกับดูแลจากส่วนกลาง ควรปรับปรุงค่าใช้จ่ายรายหัวเพิ่มให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ปรับปรุงนิยามความยากจน และตัวชี้วัดความยากจน และปรับวิธีการจัดสรรเพื่อให้เงินถึงตัวนักเรียนโดยตรง ยกเลิกระบบโควตา รวมทั้งบูรณาการข้อมูลรายชื่อนักเรียนจากทั้ง ๓ ระบบโรงเรียน เพื่อลดปัญหาการซ้ำซ้อนนักเรียนซ้ำซ้อน การใช้งบประมาณของโครงการฯ ที่มากเกินไปจนจำเป็น และลดโอกาสการรั่วไหลของเงินงบประมาณแผ่นดิน

๒) การปรับปรุงการดำเนินการ ส่วนกลางและโรงเรียนควรปรับปรุงวิธีการคัดกรอง ตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลระบบการช่วยเหลือนักเรียนยากจน สร้างปฏิทินการทำงาน อบรมและจัดทำคู่มือแนวทางการใช้เงินสำหรับโรงเรียน ปรับปรุงระบบบัญชีโรงเรียน เสริมสร้างความสามารถทางการเงิน และมาตรฐานกลางการจัดเก็บที่จำเป็น

๓) ระบบธรรมาภิบาลและประเด็นเกี่ยวเนื่อง ควรยกระดับบทบาทและความรับผิดชอบในการกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพิ่มความโปร่งใสของการจ่ายเงินอุดหนุนให้กับครัวเรือน ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี ให้แก่ครอบครัวของนักเรียน รวมทั้งยกระดับความรับผิดชอบในระดับโรงเรียน โดยเปิดเผยข้อมูลงบประมาณและผลการเรียนของนักเรียนต่อชุมชนท้องถิ่นและผู้ปกครอง

Mr. Hugh Delaney หัวหน้าฝ่ายการศึกษา องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย นำเสนอข้อเสนอเกี่ยวกับความเสมอภาคทางการศึกษา สรุปลงนี้

องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย เข้าร่วมดำเนินการโครงการฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบสาเหตุที่ทำให้เด็กไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม

ถึงแม้ว่าจะมีโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปีเกิดขึ้นแล้ว ควรมีวิธีการทำให้โครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี สามารถลดความเหลื่อมล้ำในกลุ่มประชากรได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ดังนั้น จึงควรต้องทำความเข้าใจถึงปัญหาพื้นฐานที่ทำให้เด็กไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม

จากรายงาน Thailand MICS ๒๐๑๕ – ๒๐๑๖ Education ซึ่งเป็นการสำรวจครัวเรือนเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษาในประเทศไทย พบว่า ในระดับประเทศ

มีการเข้าถึงการศึกษาระดับประถมศึกษาสูงมากถึง ๙๕% พื้นที่ในเมืองสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ดีกว่าในชนบท นอกจากนี้ เรื่องเพศก็เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษาด้วย การเข้าเรียนประถมศึกษาเริ่มตั้งแต่ ๖ ขวบ แต่เด็กบางคนจะได้เรียนอนุบาลก่อนแล้วจึงเข้าเรียนประถมศึกษา โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในเมืองและเด็กที่ครอบครัวมีฐานะดี จะเห็นได้ว่าเกิดช่องว่างในการเข้าเรียนประถมศึกษาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ระหว่างเด็กจากครอบครัวที่มีฐานะดีกับเด็กจากครอบครัวที่ยากจน ซึ่งความยากจนนั้นประกอบด้วยหลายปัจจัย นอกจากเรื่องการเงินแล้ว องค์ประกอบอื่นๆ ของครอบครัว เช่น ครอบครัวที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่มีการเข้าถึงระบบการศึกษา ร้อยละ ๘๙.๕๕ ระดับการศึกษาของแม่ และครอบครัวที่อยู่ในเมืองหรือในชนบทสามารถส่งผลต่อการเข้าถึงระบบการศึกษาเช่นกัน นอกจากนี้ ความยากจนยังส่งผลถึงอัตราการเรียนต่อของเด็ก รวมทั้งยังส่งผลต่อคุณภาพของเด็กและผลสัมฤทธิ์ของเด็กในอนาคตด้วย จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าความไม่เท่าเทียมกันเริ่มขึ้นตั้งแต่ปฐมวัย และส่งผลต่อเนื่องในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปีในประเทศไทย จะแสดงให้เห็นว่าเงินอุดหนุนการศึกษาที่รัฐจัดสรรให้ในแต่ละรายการไม่มีการรั่วไหลอย่างมีนัยสำคัญ แต่ยังมีความไม่เท่าเทียม เช่น ค่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ค่าหนังสือเรียน หรือค่าอุปกรณ์ในการเรียน ในระดับประถมศึกษาพบว่าโรงเรียนในเมืองกับโรงเรียนในชนบทมีการนำไปใช้ไม่เท่ากัน โรงเรียนขนาดใหญ่จะสามารถใช้จ่ายเงินได้ดีกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งในความเป็นจริงแล้วโรงเรียนขนาดเล็กย่อมมีความขาดแคลนมากกว่าแต่กลับได้รับไม่เพียงพอ ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถพัฒนาบุคลากร พัฒนาโรงเรียน หรือพัฒนานักเรียนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ คุณภาพที่ได้จึงไม่เท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ เงินอุดหนุนสำหรับนักเรียนจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ที่เรียกว่า “เงินปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน” ซึ่งเป็นเงินที่รัฐจัดสรรเพิ่มเติมให้แก่โรงเรียนที่มีเด็กยากจน โดยจัดสรรเป็นโควตาสำหรับระดับประถมศึกษา กำหนดโควตาไม่เกินร้อยละ ๔๐ และระดับมัธยมศึกษา กำหนดโควตาไม่เกินร้อยละ ๓๐ การกำหนดเพดานสูงสุดในการของบประมาณดังกล่าว ส่งผลให้เด็กไม่ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงในกรณีที่โรงเรียนมีเด็กยากจนจำนวนสูงกว่าโควตาที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ การช่วยเหลือเด็กยากจนดังกล่าว มีทั้งการให้เป็นเงินสดและการให้เป็นสิ่งของ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วควรให้เป็นเงินสดเพื่อช่วยเหลือด้านการใช้ชีวิตของเด็กมากกว่า รวมทั้งพบว่า ๓ ใน ๔ ของโรงเรียนที่ทำการศึกษากลับใช้เงินส่วนนี้แบบกระจายทั่วโรงเรียน ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของการจัดสรรงบประมาณดังกล่าว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่มีการกำหนดเกณฑ์ของเด็กยากจนไว้อย่างชัดเจน

ความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองเรื่องเงินอุดหนุนการศึกษาที่รัฐจัดสรรให้เป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่รู้สึกว่าการเรียนฟรี ๑๕ ปี เป็นโครงการที่ดี อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องจ่ายเงินเพื่อการศึกษาของบุตรหลานอยู่เช่นเดิม โดยเฉพาะครอบครัวที่ยากจนไม่ได้รู้สึกว่าโครงการดังกล่าวให้การช่วยเหลืออย่างที่ต้องการ อีกทั้งการที่ไม่ทราบถึงวัตถุประสงค์ของเงินอุดหนุนในแต่ละรายการ ทำให้ใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ส่งผลถึงการติดตามการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

จากการสัมภาษณ์ครู พบว่าครูในชนบทหรือพื้นที่ห่างไกลมีการลาออกมากกว่าครูในเมือง โดยมีเหตุผลที่สำคัญ ได้แก่ ครูต้องทำงานหนักนอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอน เพราะโรงเรียนขนาดเล็กทั้งในเมืองและชนบทขาดแคลนบุคลากรครู ทำให้ต้องทำงานหนักกว่าที่ควรจะเป็น เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของเด็ก และกระทบเป็นห่วงโซ่ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างเรื่องคุณภาพระหว่างโรงเรียนในเมืองและชนบทมากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา ได้แก่ ๑) ควรจัดสรรเงินสำหรับเด็กยากจนโดยโอนเป็นเงินสดให้แก่ครอบครัวของเด็กโดยตรง และอาจจะจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อความเท่าเทียมกันทางการศึกษาเป็นหน่วยงานเฉพาะ เพื่อลดภาระของ สพฐ. และเพื่อการติดตามการใช้เงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๒) ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเด็กยากจนให้ชัดเจน ๓) ควรปรับปรุงพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลของแหล่งเงินที่โรงเรียนได้รับ และการบริหารจัดการเงินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ๔) ควรสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจน เกี่ยวกับเงินอุดหนุนด้านการศึกษาในแต่ละรายการให้แก่ โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ใช้จ่ายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และมีการติดตามการใช้เงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Dr. Akihiro Fushimi ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษา องค์การยูนิเซฟ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก นำเสนอประสบการณ์จากนานาชาติด้านการจัดสรรงบประมาณหรือการใช้งบประมาณสำหรับภาคการศึกษาในระดับโรงเรียน สรุปได้ ดังนี้

กรณีศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพการจัดการสรรและการใช้งบประมาณของโรงเรียน ซึ่งเป็นการดำเนินงานของ UNICEF ร่วมกับ UNESCO ในปี ๒๐๑๐ - ๒๐๑๗ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเงินอุดหนุนโรงเรียน (School Grants) ที่เป็นการเรียนแบบไม่เก็บค่าเล่าเรียน (Fee-free Education) เพื่อให้โรงเรียนมีสิทธิ์อย่างแท้จริงในการบริหารจัดการเงินของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ ความเท่าเทียม และมีคุณภาพ โดยศึกษา ๑๙๕ โรงเรียน ใน ๑๔ ประเทศในแอฟริกา ลาตินอเมริกาและหมู่เกาะแคริบเบียน ออฟริกาตะวันออกและแอฟริกาใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก คำถามการวิจัย คือ เงินอุดหนุนที่จัดสรรให้โรงเรียนจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ

ความไม่เท่าเทียมกันในโรงเรียนและระหว่างแต่ละโรงเรียนได้อย่างไร เพื่อการปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสม โดยศึกษาใน ๗ ประเด็น ได้แก่ เป้าหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง วิธีการจัดสรร การบริหารจัดการด้านการเงินของโรงเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ การใช้จ่ายจริง และการติดตาม และการควบคุมการใช้จ่ายเงิน

ข้อค้นพบที่สำคัญจากการศึกษาวิจัย มีดังนี้ ๑) ความเท่าเทียม พบว่า ต้องการให้จัดสรรเงินอุดหนุนให้กับคนยากจน แต่คนจนอย่างแท้จริงกลับไม่ได้รับการอุดหนุน อาจเป็นเพราะคนจนไม่ต้องการแสดงตัวเพราะรู้สึกอาย ขาดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความยากจน ขาดวิธีการจัดสรรเงินที่มีประสิทธิภาพ ๒) ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอ มีปัญหาเรื่องความโปร่งใส ๓) คุณภาพ คือการใช้จ่ายเงินได้ตรงตามเป้าหมายและเชื่อมโยงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือคุณภาพของเด็กอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทย

๑) จะต้องมียุทธศาสตร์การสนับสนุนที่ชัดเจน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ โดยมีการจัดทำหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงิน มีการอบรมพัฒนาครู มีการให้ความรู้เรื่องการติดตามการใช้จ่ายเงิน มีการให้อำนาจการตัดสินใจอย่างแท้จริงที่ควบคู่กับความโปร่งใส ติดตามตรวจสอบได้ และมีความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๒) การจัดสรรเงินอุดหนุนสำหรับเด็กยากจน ควรให้การอุดหนุนในรูปแบบของเงินสดมากกว่า โดยต้องมีวิธีการหรือหลักเกณฑ์การพิจารณาเด็กที่ยากจนอย่างแท้จริง และต้องมีการเก็บข้อมูลหรือหลักฐานการใช้จ่ายเงินดังกล่าวเพื่อให้การศึกษาของเด็กดีขึ้น ซึ่งอาจจะยากในการประเมินผล อาจต้องได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลางในการติดตามประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงิน

๓) การจัดสรรเงินอุดหนุน ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น เงินอุดหนุนรายการใดควรจัดให้แก่เด็กทุกคน รายการใดควรจัดให้เฉพาะกลุ่ม ซึ่งอาจพิจารณาได้จากปัจจัยต่างๆ เช่น พื้นที่เชิงภูมิศาสตร์ (โรงเรียนในเมือง โรงเรียนในต่างจังหวัด พื้นที่ยากจน พื้นที่ห่างไกล ฯลฯ) แบ่งตามช่วงวัย แบ่งตามพื้นฐานทางเศรษฐกิจหรือทางสังคม แบ่งประเภทของเด็กตามลักษณะความเสี่ยง เป็นต้น โดยอาจพิจารณาหลายๆ ปัจจัยผสมผสานกัน ขึ้นอยู่กับบริบทของประเทศ

๔) สูตรในการจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษา ไม่มีสูตรเฉพาะตายตัว แต่ต้องเป็นสูตรที่ผสมกันระหว่างลักษณะของการใช้จ่ายเงินของโรงเรียนเอง ลักษณะของนักเรียนและครอบครัวนักเรียน โดยยึดเป้าหมายคือการดึงเด็กเข้าสู่ระบบโรงเรียนให้มากขึ้นเป็นสำคัญ จัดสรรให้ตรงจุดแต่ไม่ซับซ้อน หลักสำคัญคือต้องมีการศึกษาผู้ใช้จ่ายเงินอย่างแท้จริง เพราะเป็นผู้ที่รู้ลักษณะของการใช้จ่ายเงิน ดังนั้นหน่วยงานส่วนกลางอาจจะกำหนดกฎเกณฑ์ในภาพกว้าง และเปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถมีบทบาท และสามารถกำหนดสมดุลได้ว่า จะบริหารจัดการอย่างไร

๕) การสร้างให้เกิดความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง ต้องมีข้อมูลหรือหลักฐานที่ชัดเจน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการบริหารจัดการงบประมาณที่มีคุณภาพ

การอภิปรายทั่วไป

ผู้เข้าร่วมเสวนาได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ดังนี้

๑) ควรเผยแพร่และสะท้อนผลงานวิจัย โครงการการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปีในประเทศไทย ให้รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในกระบวนการจัดสรรงบประมาณและสร้างแนวทางการใช้งบประมาณเพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนให้มากที่สุดเพื่อสร้างคุณภาพทางการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง รวมทั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ควรขับเคลื่อนงานวิจัยให้นำไปสู่การปฏิบัติให้เห็นผลเป็นรูปธรรม

๒) รัฐควรจัดสรรงบประมาณให้ผู้เรียนอย่างเท่าเทียมกันในทุกระบบและทุกประเภท ทั้งโรงเรียนในสังกัดรัฐ โรงเรียนในสังกัดของภาคเอกชน และโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมทั้งควรจัดสรรงบประมาณให้แตกต่างกันไปตามสภาพความแตกต่างของบริบทและพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง ภายใต้หลักการของความเสมอภาค และคำนึงถึงความเป็นธรรม โดยผู้ที่ยากจนและประสบความยากลำบากมากกว่าควรได้รับการจัดสรรงบประมาณมากกว่า เพื่อชดเชยความยากจนและความยากลำบากที่ได้รับ

๓) รัฐควรพิจารณาแบ่งสัดส่วนการจัดสรรเงินงบประมาณจากส่วนกลางไปให้หน่วยงานทางการศึกษาในส่วนภูมิภาคโดยเฉพาะโรงเรียนให้มากขึ้น เพื่อให้โรงเรียนหรือสถานศึกษามีงบประมาณในการจัดการศึกษาได้อย่างพอเพียง ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาได้อีกทางหนึ่ง

๔) รัฐควรมีระบบการคัดกรองเด็กนักเรียนที่มีฐานะยากจน เพื่อให้เงินงบประมาณที่จัดสรรให้กับสถานศึกษาสามารถสร้างความเสมอภาคและเกิดความเป็นธรรม รวมทั้งสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีฐานะยากจนได้อย่างแท้จริง รวมทั้งควรให้ความสำคัญกับกลุ่มเด็กด้อยโอกาส เด็กยากจน เด็กพิการ และเด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลให้ได้รับการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาที่เท่าเทียมและเป็นธรรม เพื่อส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาของประเทศ

๕) รัฐควรให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณรายหัวให้เด็กปฐมวัยมากกว่าผู้เรียนในระดับอื่น เนื่องจากปฐมวัยเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ เพื่อสร้างคุณภาพที่ดีในช่วงวัยต่อไป หรือควรเพิ่มเงินอุดหนุนรายหัวให้เท่ากันในการศึกษาทุกระดับ หรือจัดสรรเงินงบประมาณส่วนที่เป็นปัจจัยพื้นฐานให้โรงเรียนทุกแห่งอย่างเท่าเทียมกัน

๖) การจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวควรมีเป้าหมายด้านอื่นนอกเหนือจากจำนวนนักเรียน โดยอาจเป็นเป้าหมายเชิงพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล หรือเป้าหมายตามความต้องการจำเป็นของผู้เรียนที่มีฐานะยากจน เป็นต้น เพราะโรงเรียนขนาดเล็กจะเสียเปรียบตลอดเวลา เนื่องจากมีนักเรียนจำนวนน้อย เงินที่ได้รับจึงน้อยตามจำนวนนักเรียน ซึ่งทำให้ไม่สามารถนำไปพัฒนาหรือสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นในโรงเรียนได้

๗) ควรมีระบบการสร้างแรงจูงใจในการจัดสรรงบประมาณทั้งทางบวกและทางลบ โดยมีผลตอบแทนให้กับสถานศึกษาที่นำเครื่องมือการติดตามการใช้จ่ายภาครัฐ (PETS) ไปใช้ในการติดตาม และบริหารจัดการการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โดยควรต้องได้รับผลตอบแทนต่างจากกลุ่มที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ค่าเช่า รั้วไหล ไม่ตรงวัตถุประสงค์ เป็นต้น

๘) ควรมีวิธีการในการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้ถูกต้องและหาวิธีการสนับสนุนส่งเสริมสำหรับโรงเรียนที่ประสบปัญหาในด้านต่างๆ เช่น การขาดแคลนเทคโนโลยี การขาดความรู้ ความเข้าใจ เนื่องจากประเทศไทยไม่พบปัญหาเรื่องการรั้วไหล และการให้รางวัลกับโรงเรียนที่สามารถทำได้ดี อาจไม่ยุติธรรม สิ่งที่สำคัญคือ ครูกับครอบครัวต้องมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น เมื่อโรงเรียนมีความเข้าใจแล้ว ต้องทำให้ครอบครัวเกิดความเข้าใจถึงหลักเกณฑ์และวิธีการรวมทั้งวัตถุประสงค์ของการใช้เงินอุดหนุน

๙) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ต้องจัดให้มีการอบรมเรื่องการทำระบบบัญชีรายรับรายจ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากภาครัฐให้แก่บุคลากรหรือครูในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาให้สามารถจัดทำระบบบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรมีการพัฒนาซอฟต์แวร์เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของบุคลากร รวมทั้งต้องสร้างความตระหนักให้บุคลากรและครูเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการจัดทำระบบบัญชีการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากภาครัฐให้ชัดเจนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

๑๐) สพฐ.ควรนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ดำเนินการในปัจจุบันมาเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายด้านการจัดสรรงบประมาณและการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้ผู้เรียน

๑๑) สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาเกี่ยวกับความไม่เข้าใจหลักเกณฑ์หรือวิธีการในการใช้เงินอุดหนุนรายหัวให้ตรงกับวัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำเป็นหลักเกณฑ์ที่สามารถตอบโจทย์ความหลากหลายในเชิงพื้นที่ของโรงเรียนหรือเป็นต้นแบบในการดำเนินการให้โรงเรียนนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

๑๒) โรงเรียนควรจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศระดับสถานศึกษา ที่สามารถเปิดเผยข้อมูลด้านงบประมาณและทรัพยากรการศึกษาที่มีการระบุถึงแหล่งที่มาของทรัพยากร รวมทั้งข้อมูลเรื่องอัตราค่าจ้างของบุคลากร ชั่วโมงการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อให้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อ และควรมีวิธีการเพื่อให้ครูสามารถเลือกหรือเปลี่ยนผ่านไปสู่โรงเรียนที่มีคุณภาพได้

๑๓) โรงเรียนต้องจัดให้มีบุคลากรทำหน้าที่จัดทำระบบข้อมูลและงบประมาณ และงานธุรการของโรงเรียนโดยเฉพาะ เพื่อให้ครูสามารถใช้เวลาในการสอนนักเรียนได้อย่างเต็มที่

๑๔) การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเป็นเพียงปัจจัยย่อยในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ การจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จยังมีองค์ประกอบที่สำคัญอื่นๆ เช่น รูปแบบและวิธีการในการพัฒนาครูและนักเรียน การแก้ปัญหาความยากจนของผู้เรียน ซึ่งจะต้องมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบที่สำคัญเข้าด้วยกัน นำสู่เป้าหมายการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาที่สามารถสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

๑๕) ควรนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) มาเป็นกรอบและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อจัดการศึกษาให้ทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม ทัวถึง และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๑๖) ทั่วโลกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายคือ โรงเรียน หรือผู้อำนวยการสถานศึกษาที่จะเป็นผู้มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยใช้กลไกภาคประชาสังคมกำกับ โดยรัฐต้องสนับสนุนและติดตามผลการดำเนินงาน ในลักษณะที่ไม่ใช่การกำกับทั้งกระบวนการ เพื่อพัฒนาไปสู่การจัดสรรทรัพยากรในเชิงลึกที่เชื่อมโยงกับการคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวที่เหมาะสมกับโรงเรียนทุกระดับ

การกล่าวปิดประชุม

Mr. Thomas Davin ผู้แทนองค์การยูนิเซฟ ประจำประเทศไทย กล่าวปิดการประชุมสรุปได้ดังนี้

จากผลการศึกษาโครงการการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี ในประเทศไทย (PETS) พบว่าโครงการดังกล่าวเป็นเครื่องมือการสำรวจหรือกลไกทางการเงินที่ดีที่ทำให้เกิดความเท่าเทียมและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในโรงเรียนที่มีสภาพบริบทที่แตกต่างกันของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกแห่งทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา จึงควรเผยแพร่และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือดังกล่าวให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดสรรทรัพยากรที่สามารถสร้างคุณภาพทางการศึกษาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และกระทรวงศึกษาธิการควรรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการดำเนินโครงการไปประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายและผลักดันให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาโครงการการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐ (PETS) พบว่าการนำเครื่องมือดังกล่าวไปใช้ในโรงเรียน จะทำให้โรงเรียนได้รับประโยชน์สูงสุด และสามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง เพราะการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ซึ่งประเทศต่างๆ ทั่วโลกในปัจจุบัน เช่น เกาหลี เอสโตเนีย ฟินแลนด์ เป็นต้น ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกและจัดเป็นวาระเพื่อพิจารณาอย่างเร่งด่วนในการประชุมคณะรัฐมนตรีทุกครั้ง การสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐ (PETS) จึงเป็นการสำรวจเชิงประเมินที่เห็นผลเป็นที่ประจักษ์ และเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาที่ดีที่สามารถสร้างคุณภาพทางการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม และควรจัดทำเป็นวาระที่เร่งด่วนของประเทศไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการจัดเสวนาและข้อเสนอแนะของที่ประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้สรุปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในเชิงนโยบาย ดังนี้

๑) ควรเผยแพร่และสะท้อนผลการศึกษาวิจัยโครงการการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปีในประเทศไทย ให้รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในกระบวนการจัดสรรงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพ และสร้างแนวทางการใช้งบประมาณเพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนได้มากที่สุดเพื่อสร้างคุณภาพทางการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

๒) ควรสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจน เกี่ยวกับเงินอุดหนุนด้านการศึกษาในแต่ละรายการให้แก่โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ใช้จ่ายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และมีการติดตามการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ

๓) รัฐควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเด็กที่ยากจนหรือด้อยโอกาส เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำ และเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษา

๔) รัฐควรปรับปรุงวิธีการคัดกรองเด็กที่มีฐานะยากจน และมีระบบการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยากจนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจัดสรรเงินงบประมาณให้แก่นักเรียนที่มีฐานะยากจนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค ทัวถึง และเท่าเทียมต่อไป

สรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๒๑

เรื่อง

ทิศทางการศึกษาเฉพาะทางเพื่อผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศ

วันพุธที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร อาคาร ๕๖ ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์) ซึ่งแจ้งที่ประชุมว่าสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดให้มีสภาการศึกษาเสวนาเป็นประจำทุกเดือนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๘ เป็นต้นมา รวมจัดไปแล้วจำนวน ๒๐ ครั้ง และการจัด OEC Forum ในวันนี้ เป็นครั้งที่ ๒๑ ในหัวข้อเรื่อง “**ทิศทางการศึกษาเฉพาะทางเพื่อผลิตกำลังคนตาม**

ความต้องการของประเทศ” มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้เป็นเวทีกลางในการประชุมทางวิชาการให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ ให้ข้อเสนอแนะ รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทิศทางการศึกษาเฉพาะทางเพื่อผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศ ทั้งนี้ การศึกษาเฉพาะทางนับเป็นประเด็นสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากเป็นการผลิตกำลังคนที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ โดยหากพิจารณาย้อนไปในอดีตจะพบว่าการศึกษาเฉพาะทางถือกำเนิดขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ และปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางการจัดการศึกษาเฉพาะทางมาเป็นแบบสากลมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การผลิตบุคลากรในสาขาเฉพาะทางยังมีความจำเป็นและดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยทิศทางการต้องการกำลังคนของตลาดแรงงานในอนาคตมีทั้งแบบที่เฉพาะเจาะจงและแบบที่เป็นสากลมากขึ้น เช่น ปัจจุบันมีการกำหนดอุตสาหกรรมที่เป็นเป้าหมายหลัก (S-Curve) ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จึงมีความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทาง เช่น ด้านอากาศยาน ด้านคอมพิวเตอร์ และด้านระบบราง เป็นต้น

การจัดสภาการศึกษาเสวนาในวันนี้ สำนักงานฯ ได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมทั้งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเฉพาะทางของประเทศมานำเสนอข้อมูลและถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตกำลังคนจากการศึกษาเฉพาะทาง ประกอบด้วย พลตำรวจโท ดร.ปิยะ อุทาโย ผู้บัญชาการโรงเรียน

นายร้อยตำรวจ พลเรือตรีปิยะ อาจมุงคุณ ผู้ว่าการสถาบันการบินพลเรือน และรองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา สายทองคำ รักษาการอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยจะมีการเปิดเวทีให้ผู้เข้าร่วมเสวนาซึ่งมาจากหลากหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานการศึกษาเฉพาะทางและหน่วยงานทางการศึกษาอื่นๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่สำคัญเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการศึกษาเฉพาะทางและเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาเฉพาะทางของประเทศต่อไป

ข้อเสนอของวิทยากร

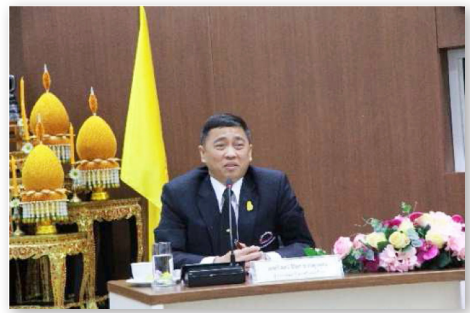
พลตำรวจโท ดร.ปิยะ อุทาโย ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ นำเสนอ เรื่อง “ทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ” สรุปสาระสำคัญได้ว่า โรงเรียนนายร้อยตำรวจเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทางวิชาชีพตำรวจและการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ปัจจุบันตั้งอยู่ที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นแหล่งผลิตตำรวจชั้นสัญญาบัตรของ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นแหล่งบ่มเพาะบุคลากรเพื่อออกไปทำหน้าที่พิทักษ์สันติราษฎร์ในระดับชั้นสัญญาบัตรมานานมากกว่า ๑๐๐ ปี หลักสูตรการเรียนการสอน อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยหลักสูตรการศึกษาปัจจุบัน เป็นหลักสูตร ๔ ปี ผู้สำเร็จการศึกษามีทั้งนักเรียนนายร้อยตำรวจชายและหญิง ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการตำรวจ นอกจากนี้ ยังให้การศึกษาในระดับปริญญาโท ๓ หลักสูตร ได้แก่ ๑) หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการความปลอดภัย ๒) หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติวิทยาศาสตร์ และ ๓) หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ ยังจัดหลักสูตรระยะสั้นให้แก่หน่วยงานด้านการบังคับใช้กฎหมายเพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของสถาบันวิชาชีพด้านการบังคับใช้กฎหมายในระดับภูมิภาค

โรงเรียนนายร้อยตำรวจบริหารงานภายใต้พระราชบัญญัติเฉพาะทาง ทำให้มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ เป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ คือ เป็นหน่วยจัดการศึกษาที่เป็น Smart Academy ซึ่งนักเรียนนายร้อยตำรวจ ข้าราชการตำรวจ และผู้เข้ารับการอบรมสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา สร้างบุคลากรให้เป็นมืออาชีพด้านการบังคับใช้กฎหมาย และมีศักยภาพพร้อมรับมืออาชญากรในศตวรรษที่ ๒๑ ทั้งนี้ ในการผลิตนักเรียนนายร้อยตำรวจมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ผู้สำเร็จการศึกษจะสามารถมีตำแหน่งงาน

รองรับทุกคน โดยมีจำนวนการผลิตกำลังตำรวจชั้นสัญญาบัตร เฉลี่ยปีละ ๔๐๐-๕๐๐ คน นอกจากนั้น ยังมีเป้าหมายที่จะทำให้นักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่นใหม่ได้ปริญญา ๒ ใบควบคู่กัน ที่เรียกว่าระบบ Duo-Degree หรือ Double-Degree ภายใต้วิสัยทัศน์การเป็นสถาบันหลักของประเทศในการผลิตบุคลากรที่มีความเป็นเลิศในวิชาชีพตำรวจ และการบังคับใช้กฎหมาย ยึดมั่น คุณธรรม มีจรรยาบรรณ และเป็นสากล รวมทั้งมีการสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบัน ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่าภายในปี ๒๕๖๔ โรงเรียนนายร้อย ตำรวจจะเป็นศูนย์กลาง (Hub) การศึกษาวิชาการตำรวจของอาเซียน เพื่อแก้ไขปัญหาความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่มีความสลับซับซ้อนและเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

พลเรือตรี ปิยะ อาจมุงคุณ ผู้ว่าการสถาบัน การบินพลเรือน นำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับสถาบัน การบินพลเรือนว่าสถาบันการบินพลเรือนเป็น รัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงคมนาคม ก่อตั้งมาแล้ว ๕๖ ปี มีหน้าที่ในการอบรมและผลิตบุคลากรด้าน การบินเพื่อตอบสนองความต้องการอุตสาหกรรมด้าน การบินของประเทศ เป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นพิเศษร่วม

กับสหประชาชาติ องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization - ICAO) และรัฐบาลไทย จากจุดเริ่มต้นแห่งการเป็นศูนย์การฝึกการบินพลเรือนใน ประเทศไทย ปัจจุบันหลักสูตรรับรองโดยกรมการบินพลเรือน และองค์การการบินพลเรือนระหว่าง ประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานพิเศษของสหประชาชาติ มีสมาชิก ๑๙๐ ประเทศ เป็นองค์กรที่ได้รับการ ยอมรับจากทั่วโลกเรื่องมาตรฐานความปลอดภัย มีทั้งหลักสูตรภาคพื้นระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโท และหลักสูตรภาคอากาศ นอกจากนั้น องค์การการบินพลเรือนระหว่าง ประเทศได้ให้การรับรองสถาบันการบินพลเรือนเพื่อสามารถผลิตบุคลากรสนับสนุนให้กับประเทศ ที่มีความต้องการบุคลากรด้านนี้โดยเฉพาะ และปัจจุบันสถาบันการบินพลเรือนมีการผลิตบุคลากร ให้กับประเทศต่างๆ ๗๘ ประเทศทั่วโลก โดยมีจำนวนบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วเป็นจำนวน มากกว่า ๓๐,๐๐๐ คน เป็นสถาบันแห่งเดียวที่ได้มาตรฐาน ๑ ใน ๓๐ ประเทศทั่วโลก รับนักเรียน ที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โดยเมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตร ๓ ใบ ประกอบด้วย ๑) ใบรับรองจากสถาบันการบินพลเรือนระหว่างประเทศตามสาขาที่จบ ๒) ใบรับรองจากสำนักงาน การบินพลเรือน กรมการบินพลเรือน และ ๓) วุฒิอนุปริญญาหรือปริญญาตรี นักศึกษาที่จบจาก สถาบันการบินพลเรือนไม่มีประวัติการตกงาน นอกจากนั้นยังมีหลักสูตรปริญญาโท ที่นักศึกษาจาก ทั่วโลกมาเข้าศึกษาต่อ และปัจจุบันรัฐบาลกำลังจะกำหนดนโยบายให้บริษัทห้างร้านหรือภาค

เอกชนที่มีการรับผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการบินพลเรือนไปเป็นบุคลากรและส่งผลต่อการประกอบธุรกิจขององค์กร จะต้องกลับมาตอบแทนและสนับสนุนการศึกษาของชาติ โดยการถ่ายทอดเทคโนโลยี และถ่ายทอดความรู้รวมทั้งประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำมาปรับหลักสูตรการเรียนการสอนของประเทศให้มีความทันสมัย และสามารถสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่เพื่อเป็นการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ

ทั้งนี้ องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศได้มีการคาดการณ์ไว้ว่าในอีก ๒๐ ปีข้างหน้าภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะเป็นภูมิภาคที่มีความต้องการการเดินทางทางอากาศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ คนรายได้ปานกลางจะมีขีดความสามารถในการเดินทางทางอากาศมากขึ้น ด้วยปัจจัยทางเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ทำให้การเดินทางทางอากาศมีความปลอดภัยและสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งจะทำให้มีความต้องการบุคลากรด้านการบิน ทั้งที่เป็นนักบินและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบุคลากรทางด้านสายช่างและการซ่อมบำรุงเป็นจำนวนมาก ซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมการและวางแผนรองรับสถานการณ์ดังกล่าว กระทรวงคมนาคมจึงได้มอบหมายให้สถาบันการบินพลเรือนวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการผลิตและการปรับเปลี่ยนองค์กรเพื่อรองรับความต้องการดังกล่าวในอนาคต

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้มีการดำเนินการและวางแผนเพื่อให้สนามบินสุวรรณภูมิสามารถรองรับผู้โดยสารให้ได้จำนวน ๙๐ ล้านคนต่อปี และตามที่รัฐบาลมีนโยบายจัดทำโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ซึ่งเป็นนโยบายสนับสนุนอุตสาหกรรมแห่งอนาคต โดยได้กำหนดให้พื้นที่สนามบินอู่ตะเภาเป็นพื้นที่หรือศูนย์กลางของประเทศในการเปิดเป็นสนามบินแห่งชาติแห่งที่ ๓ ของประเทศ เพื่อรองรับและอำนวยความสะดวกให้กับคนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นด้วย และองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศมีความพร้อมที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาล โดยร่วมมือกับกองทัพเรือของประเทศไทยเพื่อพัฒนาศักยภาพสนามบินอู่ตะเภาในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ให้เป็นศูนย์กลางแห่งความเป็นเลิศ โดยมีหลายบริษัท เช่น แอร์บัส โบอิง ที่มีความประสงค์จะมาตั้งศูนย์ซ่อมอากาศยาน (MRO) ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการทางด้านนี้ต่อไปในอนาคต

รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา สายทองคำ คณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ นำเสนอความเป็นมา หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และการมีงานทำ สรุปสาระสำคัญได้ว่า “สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์” เป็น

นามที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ พระราชทานเมื่อปี ๒๕๔๐ เดิมเป็นสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกรมศิลปากร ต่อมาได้รับการสถาปนาขึ้นตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี มีหน้าที่จัดการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมในสาขานาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ (ดนตรีและขับร้อง) คีตศิลป์ (ปฏิมากรรมและจิตรกรรม) และช่างศิลป์ทั้งไทยและสากล เดิมรู้จักในนามวิทยาลัยนาฏศิลป์ ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๘ จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ แบ่งเป็น ม.ต้น ม.ปลาย อนุปริญญา และปริญญาตรี ปัจจุบันสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม เปลี่ยนสถานะเป็นนิติบุคคล มีวิทยาลัยนาฏศิลป์กระจายอยู่ตามภูมิภาค ๑๒ แห่ง และวิทยาลัยช่างศิลป์ อีก ๓ แห่ง ภายใต้กำกับของสถาบันฯ โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ มีการเปิดห้องเรียนเครือข่ายระดับปริญญาตรี โดยใช้หลักสูตรของ คณะศิลปศึกษา และศิลปนาฏดุริยางค์ ในการจัดการเรียนการสอนภายใต้การกำกับของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา และหากมีการเปิดหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตต้องเป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และในส่วนของวิทยาลัยช่างศิลป์ ผลิตผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ปัจจุบันสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เปิดทำการสอนใน ๓ คณะวิชา ได้แก่ คณะศิลปวิจิตร คณะศิลปนาฏดุริยางค์ และคณะศิลปศึกษา ต่อมาสถาบันฯ มีนโยบายขยายโอกาสให้บัณฑิตได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทเฉพาะด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ และช่างศิลป์ จึงได้จัดทำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิตสาขานาฏศิลป์ไทย และสาขาดุริยางคศิลป์ไทย โดยได้รับคำรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ ผู้เรียนทั่วประเทศมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๔,๘๘๕ คน แบ่งเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๔,๖๘๙ คน มัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน ๔,๗๘๗ คน ปวช. จำนวน ๑,๑๙๓ คน ปวส. จำนวน ๑๒๑ คน ปริญญาตรี ๓,๙๐๐ คน ปริญญาโทจำนวน ๑๗๕ คน โดยมีจำนวนบุคลากรทั่วประเทศจำนวน ๑,๒๒๗ คน มีผู้สำเร็จการศึกษารวมจำนวนทั้งสิ้น ๓,๘๐๐ คน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามีงานทำร้อยละ ๑๐๐ ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาด้านนาฏศิลป์และดนตรีศิลป์ เป็นต้น และปัจจุบันมีความต้องการบัณฑิตจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จากสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อเข้าไปดูแลรับผิดชอบและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุน คือ การกำกับดูแลศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น โขน หุ่นกระบอก ละครนอก ละครใน เพื่อคงความเป็นตัวตนและรักษาคุณค่าของความเป็นไทยอย่างแท้จริงให้ยั่งยืนต่อไป

การอภิปรายทั่วไป

ที่ประชุมได้ร่วมกันอภิปราย โดยได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

๑. รัฐควรกำหนดให้มีหน่วยงานกำกับดูแล และรับรองมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานวิชาชีพ ของการศึกษาเฉพาะทาง ที่เป็นที่ยอมรับและเป็น ความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะหลักสูตรการบิน ทั้งในส่วนภาคพื้นดินและภาคอากาศ เนื่องจากปัจจุบัน ประเทศไทยมีความต้องการนักบินที่มีประสบการณ์ ในขณะที่นักบินใหม่มีจำนวนมาก แต่ไม่ได้มาตรฐาน และปัจจุบันมีผู้ที่ทำธุรกิจทางการศึกษาที่ไม่มี ความรับผิดชอบและไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศไทย เป็นหลัก เช่น สถาบันการศึกษาบางแห่งมีการเปิด หลักสูตรช่างอากาศยาน ทั้งที่ไม่มีครูอาจารย์และ เครื่องมือด้านช่างอากาศยาน ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษา ไม่มีคุณภาพและไม่มีความพร้อมที่จะออกไปประกอบ อาชีพ

๒. หน่วยงานที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง ควรให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเฉพาะ ทางให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานรองรับ ควบคู่กับภาวะการมีงานทำของบัณฑิตไปพร้อมกัน เพื่อ ป้องกันปัญหาการว่างงานของบัณฑิตหลังจากจบการศึกษา

๓. รัฐควรส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาเฉพาะทางด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น การแสดงโขน ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงชั้นสูงที่แสดงถึงเอกลักษณ์และความเป็นตัวตนของคนไทย โดยรัฐควร กำหนดกลไกหรือวิธีการกำกับดูแลการนำนาฏศิลป์ไทยไปเผยแพร่ในต่างประเทศ เช่น การแต่งกาย และท่ารำที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้คนต่างชาติรับรู้และเข้าใจศิลปวัฒนธรรมไทยบิดเบือนไปจาก ความเป็นจริง

๔. ผู้ที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาเฉพาะทางควรศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของ ตลาดแรงงานในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งความต้องการครูอาจารย์ด้านการศึกษาเฉพาะทาง ที่มีคุณภาพ เพื่อวางแผนอัตรากำลังและป้องกันปัญหาการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษา เช่น สถาบันการบินพลเรือน ควรมีการจัดทำแผนรองรับการผลิตนักบินตามความต้องการของประเทศ และรองรับความต้องการของภูมิภาคอาเซียนในอนาคตด้วย

๕. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับหลักสูตรการสอนเฉพาะทางในสาขาขาดแคลน และสาขาที่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น เทคโนโลยีหุ่นยนต์ (Robotics) การขนส่งด้วยระบบราง รถไฟฟ้าระบบราง และรถไฟฟ้าความเร็วสูง เป็นต้น เพื่อรองรับการขยายตัวของประชาคมอาเซียน และสนองตอบความต้องการของประชาชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษได้อย่างทันการณ์

๖. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเฉพาะทาง ควรศึกษาและระบุตำแหน่งงานที่ชัดเจนรองรับผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อป้องกันปัญหาบัณฑิตจบแล้วไม่มีงานทำ เช่น หลักสูตรนาวิกเวชกิก ผลิตบุคลากรด้านเวชกิกจุกเงิน ให้การดูแลผู้ป่วย ฦ จุดเกิดเหตุ โดยส่งผลผลิตให้กับกองทัพเรือ และผลิตบัณฑิตในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงเวชกิกจุกเงิน และส่งผลผลิตให้กับการแพทย์จุกเงินแห่งชาติ มีผู้สำเร็จการศึกษาแล้วประมาณ ๒,๐๐๐ คน แต่ไม่มีงานทำ เพราะไม่มีการระบุตำแหน่งงานที่ชัดเจนของกระทรวงสาธารณสุข

๗. หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาเฉพาะทางควรสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้ประกอบการและผู้เรียนก่อนการตัดสินใจเลือกเรียนในสาขาที่เป็นกระแสนิยม แต่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น การเลือกเรียนสาขาการบินเพราะต้องการได้รับค่าตอบแทนสูง โดยสถาบันการศึกษาบางแห่งมีการประกาศว่าบัณฑิตที่จบการศึกษามีงานรองรับแน่นอน แต่ในทางปฏิบัติบัณฑิตกลับต้องตกงาน เพราะหลักสูตรดังกล่าวยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน

๘. สถาบันที่จัดการศึกษาเฉพาะทางควรกำหนดให้มีการติดตามประเมินผลเรื่องการสร้าง ความดีและการทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาและออกไปประกอบอาชีพแล้วด้วย เพราะถือเป็นความสำเร็จในการจัดการศึกษานอกเหนือจากวุฒิการศึกษาที่ได้รับ

๙. ควรมีการติดตามและนำเสนอตัวอย่างผู้ที่ปฏิบัติดี มีจรรยาบรรณในวิชาชีพของการศึกษาเฉพาะทาง เพื่อเป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองที่ดี เพื่อผลักดันความสำเร็จในการวางแผนการศึกษาเฉพาะทางของประเทศให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืนต่อไป

๑๐. ควรมีนโยบายให้บุคลากรจากสถานประกอบการที่มีองค์ความรู้และทำงานในสถานประกอบการมาถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ให้กับสถาบันการศึกษาเฉพาะทาง เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาเฉพาะทางให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการจัดเสวนาและข้อเสนอแนะของที่ประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้สรุปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในเชิงนโยบาย ดังนี้

๑. สถาบันการศึกษาเฉพาะทางควรศึกษาและสำรวจความต้องการด้านหลักสูตรการศึกษาเฉพาะทางในสาขาวิชาที่ขาดแคลนและสาขาที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น หลักสูตรการขนส่งระบบรางในประเทศไทย เพื่อวางแผนการผลิตและเตรียมความพร้อมในการรองรับการพัฒนาการขนส่งระบบรางตามนโยบายรัฐบาล และรองรับการขยายตัวของอาเซียน

๒. รัฐควรส่งเสริมการจัดการศึกษาเฉพาะทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย และกำหนดให้มีหน่วยงานทำหน้าที่กำกับดูแลศิลปวัฒนธรรมไทยโดยตรง เพื่อป้องกันปัญหาการนำศิลปวัฒนธรรมไทยไปเผยแพร่ในต่างประเทศที่ไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกายและทำรำที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจทำให้คนต่างชาติเข้าใจศิลปวัฒนธรรมไทยบิดเบือนไปจากความเป็นจริง

๓. รัฐควรหาแนวทางและกำหนดนโยบายร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องการให้การรับรองคุณวุฒิหรือใบประกอบวิชาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาเฉพาะทาง เพื่อให้เกิดการยอมรับในคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในสาขาที่จัด และสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถออกไปประกอบอาชีพได้

บทที่ ๓

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ กับประเด็นการเสวนา

คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๐ ให้ความเห็นชอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาไว้ ๖ ยุทธศาสตร์หลักที่มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา

จากการจัดสภาการศึกษาเสวนาทั้ง ๑๐ ครั้งในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ สามารถจัดประเด็นการเสวนาจำแนกตามยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีการเสวนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ จำนวน ๓ เรื่อง ดังนี้

- ๑) บทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐
- ๒) การพัฒนากำลังคนเพื่อสนองความต้องการของประเทศยุคไทยแลนด์ ๔.๐
- ๓) บทบาทการศึกษาเอกชนนอกระบบกับการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐

จากประเด็นสภาการศึกษาเสวนาทั้ง ๓ ครั้ง พบว่าเป็นเรื่องที่มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๒ ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นกลไกที่สำคัญในการนำพาประเทศเข้าสู่สังคมโลกในศตวรรษที่ ๒๑ และเป็นประเด็นหลักที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี และยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๔.๐ ที่เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการนำพาประเทศไทยให้ก้าวพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว และการจะขับเคลื่อนประเทศไปสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ได้อย่างเป็นรูปธรรม “ทุนมนุษย์” นับเป็นกลไกพื้นฐานที่สำคัญซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต ในขณะที่ทุนมนุษย์ในปัจจุบันกลับมีคุณภาพด้อยลง ด้วยแรงกดดันต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ การศึกษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงต้องเตรียมการและวางแผนร่วมกับทุกภาคส่วนทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็น ให้สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก ดังนั้น การศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้เป็นการศึกษาในยุค ๔.๐ เพื่อสามารถขับเคลื่อนอย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

บทบาทการศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

ตามนโยบายรัฐบาลที่ต้องการนำพาประเทศไทยก้าวสู่ยุค “ไทยแลนด์ ๔.๐” โดยการขับเคลื่อนบริบทต่างๆ ของคนไทยไปสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ให้ประสบผลสำเร็จ มีปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ การศึกษา เพราะการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนามนุษย์ ดังนั้น จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการเสวนา สรุปได้ดังนี้

๑. ข้อเสนอระยะเร่งด่วน (๑-๓ ปี) ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนให้พร้อมสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ดังนี้

- เสริมสร้างศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษ โดยรวบรวมและจัดระบบข้อมูลผู้มีความสามารถพิเศษ จัดอบรมและพัฒนาขีดความสามารถขั้นสูง และมอบหมายโครงการสร้างนวัตกรรมตามความต้องการของประเทศ

- พัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษา โดยคัดเลือกสถาบันอาชีวศึกษาที่มีความพร้อม เปิดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และเน้นการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการและผู้ปฏิบัติงานเพื่อเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศ และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานโดยเชื่อมโยงการพัฒนาองค์ความรู้กับหน่วยงานหรือผู้ประกอบการทุกประเภท

- สร้างระบบวิจัยและพัฒนา (R&D) ในสถาบันอุดมศึกษา โดยมอบหมายภารกิจให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อมและความเชี่ยวชาญในแต่ละพื้นที่รับผิดชอบการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศไทยแลนด์ ๔.๐ และจัดระบบสนับสนุนทุนการศึกษา และงบประมาณโดยเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจและภาคการผลิตที่มีนวัตกรรมขั้นสูง รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาโดยรัฐและเอกชนร่วมลงทุนสนับสนุนโครงการวิจัยที่สร้างนวัตกรรมสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศให้พ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว

๒. ปรับหลักสูตรใหม่ให้น้อยกว่า ๘ กลุ่มสาระวิชา และควรเป็นหลักสูตรเชิงสมรรถนะที่สามารถทำให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ และปฏิบัติเองได้มากกว่าการเน้นเนื้อหาตามสาระวิชา

๓. ควรพัฒนาและปรับแนวคิดของครู เพื่อให้ครูสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนและเตรียมพร้อมผู้เรียนให้เป็นคนไทย ๔.๐ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยแลนด์ ๔.๐

การพัฒนากำลังคนเพื่อสนองความต้องการของประเทศยุคไทยแลนด์ ๔.๐

ประเทศไทยมีการปรับโมเดลเศรษฐกิจหลายครั้งโดยเริ่มจาก “โมเดลประเทศไทย ๑.๐” ที่เน้นการเกษตรไปสู่ “โมเดลประเทศไทย ๒.๐” ที่เน้นอุตสาหกรรมเบา และก้าวสู่ “โมเดลประเทศไทย ๓.๐” ที่เน้นอุตสาหกรรมหนัก และปัจจุบันมุ่งปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อให้พ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางหรือก้าวข้ามจากประเทศไทย ๓.๐ ไปสู่ “ประเทศไทย ๔.๐” ซึ่งหมายถึงปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจไปสู่ Value-Based Economy การจะขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ยุค ๔.๐ ได้อย่างเป็นรูปธรรม ทุนมนุษย์นับเป็นกลไกพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนาคุณภาพของคน ซึ่งที่ประชุมเสวนาได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนากำลังคนเพื่อสนองความต้องการของประเทศยุคไทยแลนด์ ๔.๐ สรุปได้ดังนี้

๑. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนให้พร้อมรองรับยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ต้องเน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐานสำคัญหรือทักษะ 8Cs เช่น ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & Innovation) ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ (Communication, Information & Media Literacy) ทักษะการเปลี่ยนแปลง (Change) เป็นต้น

๒. ต้องสร้างสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับประถมศึกษา

๓. ส่งเสริมและพัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับทักษะแรงงานและฝึกอบรมให้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมเทคโนโลยีได้

๔. ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาผู้ประกอบการอาชีพอิสระ โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรมต้องส่งเสริมการเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่หรือ Smart Farmer ส่วนภาคอุตสาหกรรมต้องพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อยให้สามารถสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพได้ และภาคบริการต้องพัฒนาให้มีทักษะและสมรรถนะรองรับความต้องการของงานในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

บทบาทการศึกษาเอกชนนอกระบบกับการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐

รัฐบาลมีนโยบายอย่างต่อเนื่องที่จะให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเอกชน ซึ่งนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการศึกษาไทย เนื่องจากการศึกษาเอกชนช่วยลดภาระของรัฐในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ทั้งการศึกษาเอกชนในระบบและการศึกษาเอกชนนอกระบบ โดยการศึกษาเอกชนนอกระบบประเภทหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างอุตสาหกรรมในยุค ๔.๐ คือ โรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทวิชาชีพ ซึ่งจัดการศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพในสาขาต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ ภาษา การออกแบบ เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาทักษะด้านอาชีพให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยที่ประชุมเสวนามีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มศักยภาพและบทบาทของการศึกษาเอกชนนอกระบบกับการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐ ดังนี้

๑. รัฐควรเปลี่ยนแนวทางการกำกับดูแลการจัดการศึกษาของภาคเอกชนจากการควบคุมมาเป็นการส่งเสริมสนับสนุน และสร้างระบบอำนวยความสะดวกแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) เพื่อให้ภาคเอกชนมีความคล่องตัวมากขึ้น

๒. รัฐควรจัดให้มีระบบการเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างการศึกษาเอกชนนอกระบบกับการศึกษาในระบบที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลเป็นรูปธรรม ให้สามารถเชื่อมโยงกับระบบกรอบคุณวุฒิแห่งชาติหรือระบบคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนและเป็นฐานพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ

๓. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรสร้างระบบเชื่อมโยงในการส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษาศูนย์เอกชนนอกระบบสามารถผลิตหลักสูตรสาขาวิชาชีพใหม่ๆ ให้สอดคล้องและทันกับการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาประเทศสู่ยุคประเทศไทย ๔.๐ มากขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
มีการเสวนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ จำนวน ๒ เรื่อง ดังนี้

๑) การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

๒) การพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษสู่ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษสู่ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ เป็นเรื่องที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๓ ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ รัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคลตามความถนัด ความต้องการและความสนใจ เพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ รวมทั้งสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยต้องให้การศึกษาและการเรียนรู้ที่ครอบคลุมคนทุกช่วงวัย ตั้งแต่ปฐมวัยในครรภ์มารดาจนถึงสิ้นชีวิต การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ช่วงวัยเรียน วัยทำงาน และวัยสูงอายุ ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ในลักษณะการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา โดยรวมถึงกลุ่มผู้เรียนปกติและผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และเพื่อให้คนทุกช่วงวัยรวมทั้งผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถเพื่อการทำงานอย่างต่อเนื่อง อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งมีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้และสืบสานภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

จากสภาพการณ์ของสังคมไทยที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี ๒๕๖๔ (สัดส่วนประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปร้อยละ ๒๐) และจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี ๒๕๗๔ (สัดส่วนประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเท่ากับร้อยละ ๒๘) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าว ส่งผลให้ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาครัฐจำเป็นต้องริเริ่มกำหนดนโยบาย และมาตรการต่างๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ และการจัดการศึกษาเพื่อประชากรสูงวัยจะเป็นการส่งเสริมให้ประชากรกลุ่มนี้ได้เรียนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้จะเป็นการลดภาระพึ่งพิงทางสังคมแล้ว หากมีแนวทางหรือมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล ผู้สูงวัยจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศได้อย่างดีเยี่ยม โดยที่ประชุมมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

๑. กระทรวงศึกษาธิการควรบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย ในการขับเคลื่อนการพัฒนาผู้สูงอายุตามเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙

๒. การจัดทำแผนงานและโครงการในการดูแลและพัฒนาผู้สูงอายุ ต้องสนองตอบความต้องการของผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มที่ใช้อายุเป็นเกณฑ์ คือ ผู้สูงอายุวัยต้น วัยกลาง และวัยปลาย กลุ่มที่จำแนกตามพื้นที่ คือ ผู้สูงอายุในเมือง ชนบท และถิ่นทุรกันดาร รวมถึงกลุ่มที่จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ คือ ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน ฐานะปานกลาง และฐานะดี โดยควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้เป็นระบบและชัดเจน เพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับการพัฒนาที่ครอบคลุม

๓. ควรใช้แนวคิดพหุพลัง (Active Ageing) เป็นหลักในการดูแลและพัฒนาผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตและมีอายุยืนยาวมากที่สุด โดยควรพิจารณาถึงมิติด้านความแตกต่าง และมีแนวทางการพัฒนาและดูแลเอาใจใส่ให้ครอบคลุมครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และการมีอาชีพเพื่อสร้างรายได้ในการดำรงชีวิต

๔. สถาบันอุดมศึกษาควรจัดหลักสูตรด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่มีความพร้อม ได้เลือกเรียนตามความต้องการ เพื่อการประกอบอาชีพและเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งสามารถนำไปต่อยอดในการสร้างอาชีพ เพื่อปรับฐานเศรษฐกิจของสังคมและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ

การพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษสู่ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

เด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษในประเทศไทย มีอยู่ประมาณร้อยละ ๓ ในแต่ละสาขาและปัจจุบันทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษได้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ และทุกประเทศดำเนินการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ โดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และโรงเรียน การจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมา เป็นการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนทั่วไป ทำให้การส่งเสริมและการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ซึ่งที่ประชุมเสวนาได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษสู่ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ ดังนี้

๑. รัฐต้องมีนโยบายและแนวทางการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษที่ชัดเจน เพื่อให้สถานศึกษานำไปเป็นแนวปฏิบัติและออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษได้เต็มตามศักยภาพ และควรส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษให้ครอบคลุมทุกด้าน นอกเหนือจากด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ รวมทั้งควรสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัย เพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษให้มีศักยภาพและสามารถสร้างผลงานหรืองานวิจัยเผยแพร่ในระดับสากล และเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศไทย ๔.๐

๒. หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนผู้มีความสามารถพิเศษต้องเป็นหลักสูตรเฉพาะ ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Customize Curriculum) โดยมีการเสริมหลักสูตรพิเศษ และเพิ่มกิจกรรมที่เด็กมีความถนัดในแต่ละด้านให้มากขึ้น

๓. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เพื่อคัดกรองเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และดูแลพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาตามความถนัดและเต็มตามศักยภาพ

๔. ควรมีระบบการส่งต่อเพื่อให้สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ตามความถนัดทั้งในระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ ควรมีระบบการดูแลเด็กผู้มีความสามารถพิเศษที่ขาดโอกาส โดยจัดกองทุนการศึกษาสำหรับเด็กผู้มีความสามารถพิเศษที่พ่อแม่ยากจนและอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตามความถนัดและเต็มตามศักยภาพ

๕. ควรจัดตั้งศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา
มีการเสวนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ จำนวน ๔ เรื่อง ดังนี้

- ๑) การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล
- ๒) Inclusive Education in Thailand : Policy to Practice
- ๓) ค่าใช้จ่ายภาครัฐด้านการศึกษา : บทเรียนจากประเทศไทยและนานาชาติ
- ๔) ทิศทางการศึกษาเฉพาะทางเพื่อผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศ

ประเด็นสภาการศึกษาเสวนาทั้ง ๔ ครั้ง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๔ ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๕ รัฐบาลมีหน้าที่ในการเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยการพัฒนาสถานศึกษาทุกแห่งให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เท่าเทียม และจัดให้มีระบบสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันในการบริหารจัดการและการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ทั้งผู้เรียนและสถานศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการและจัดการศึกษาที่เปิดช่องทางการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไร้ขีดจำกัด เพื่อสร้างความเสมอภาคในการศึกษาเรียนรู้โดยไม่จำกัดรูปแบบ เวลา และสถานที่ ดังนั้น การลดความแตกต่างด้านคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา รวมทั้งการมีระบบข้อมูลและสารสนเทศที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์และเป็นปัจจุบันสามารถบูรณาการเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลของกระทรวงและหน่วยงานต่างๆ ที่ครอบคลุมทุกด้านทั้งด้านสาธารณสุข สังคม ภูมิสารสนเทศ และการศึกษา จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการ

จัดการศึกษาที่มีคุณภาพและครอบคลุม ทั้งถึงคนทุกช่วงวัย ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถดูแลและพัฒนาศักยภาพทุกคนอย่างรอบด้าน กระจายโอกาสและความเสมอภาคในการรับบริการการศึกษา และเรียนรู้ที่มีคุณภาพตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดรูปแบบ เวลา และสถานที่ อันจะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการพัฒนาคนให้มีทักษะ และสมรรถนะตามกรอบทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาประเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ ๒๑ เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมดิจิทัล ทั้งแนวโน้มของการตลาด สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน และเป็นโลกที่มีการส่งผ่านข้อมูลและเชื่อมต่อกันอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดด้านการศึกษาเพื่อการเรียนรู้และดำรงชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ จึงเป็นสิ่งสำคัญ โลกของการศึกษาในยุคดิจิทัลต้องมีการเรียนรู้และปรับตัวให้ทันผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา การรู้เกี่ยวกับสื่อข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี โดยที่ประชุมเสวนามีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในยุคดิจิทัล ดังนี้

๑. ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้และความเข้าใจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการจัดการเรียนการสอน และเป็นเครื่องมือในการสร้างพลังในการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งควรส่งเสริมให้มีการสร้างหรือผลิตสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างการเรียนรู้แนวใหม่ให้แก่ผู้เรียน

๒. ควรมีการปรับปรุงและทบทวนเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ และสามารถใช้ทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และสร้างคนรุ่นใหม่ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล

๓. ควรมีการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้ประโยชน์จากระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อการสื่อสาร รวมทั้งเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียนหรือระหว่างครูกับผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลผู้รับผิดชอบผู้เรียนได้อย่างใกล้ชิดและเหมาะสม

๔. รัฐควรสนับสนุนและขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ เพื่อให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนเป็นไปอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยควรขอความร่วมมือจากภาคเอกชนเพื่อช่วยสนับสนุนงบประมาณในการขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่

Inclusive Education in Thailand : Policy to Practice

การเรียนรู้ร่วม หรือการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประเภทต่างๆ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีความบกพร่องทางการมองเห็น หรือมีความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นต้น โดยจัดให้เด็กเหล่านั้นเข้ามาเรียนรวมในชั้นเรียนปกติได้ เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา สอดคล้องกับความสามารถ รวมทั้งช่วยให้เด็กปกติยอมรับและปรับตัว เพื่อสามารถเรียนรวมกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้ ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับบริติช เคานซิล ประเทศไทย ได้จัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (Inclusive Education) ในประเทศไทย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และได้จัดสภาการศึกษาเสวนา เรื่อง Inclusive Education in Thailand : Policy to Practice โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการเสวนา ดังนี้

๑. รัฐควรส่งเสริมสนับสนุนนโยบายการศึกษาเรียนรวมให้มากขึ้น โดยควรมีการประกาศยกย่องและให้รางวัลโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาเรียนรวมได้ประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นต้นแบบในการขยายผล และควรปรับวิธีการในการขอรับจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้มีโรงเรียนที่สามารถจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการได้เรียนร่วมกับเด็กปกติทั่วไปเพิ่มขึ้น

๒. รัฐควรขับเคลื่อนและผลักดันให้มีการนำนโยบายการจัดการศึกษาเรียนรวมไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยส่งเสริมสนับสนุนการสร้างปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ คือ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ความอดทน ความรับผิดชอบ และเห็นความสำคัญของการศึกษาเรียนรวม

๓. รัฐควรจัดสรรอัตรากำลังให้โรงเรียนมีครูผู้ช่วยสอนที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนและการดูแลผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ โดยเฉพาะ ควรมีการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะให้แก่ครูเพื่อดูแลและจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพให้เด็กกลุ่มนี้

๔. รัฐควรส่งเสริมสนับสนุนให้จัดทำเครื่องมือการสร้างห้องเรียนแบบเรียนรวม (Inclusion Toolkit) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนและการดูแลผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เช่น การประเมินผล การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร การพัฒนาหลักสูตรและเนื้อหา ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและผู้ดูแลแผนการเรียนรู้อุทิศบุคคล และการให้การสนับสนุนสำหรับช่วงเปลี่ยนผ่าน

๕. กระทรวงศึกษาธิการควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการจัดสรรงบประมาณและการกำหนดอัตรากำลังครูและครูผู้ช่วยสอนให้เหมาะสม

๖. คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ควรกำหนดหลักสูตรให้ผู้เรียนทุกคนเรียนวิชาพื้นฐานด้านการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งวิธีการวัดและประเมินผลสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ เพื่อให้ผู้ที่สำเร็จออกไปเป็นครูทุกคนมีความรู้พื้นฐานด้านการจัดการเรียนการสอนและการดูแลเอาใจใส่ผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ

๗. โรงเรียนควรสร้างโอกาสในการเรียนรู้ และสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเป็นเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีให้ผู้ปกครอง และส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเอาใจใส่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการให้อยู่ร่วมกับเด็กทั่วไปในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข

๘. โรงเรียนควรจัดหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการให้มีความยืดหยุ่น เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพความพร้อมของผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายได้ รวมทั้งสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการให้สามารถออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้อย่างเหมาะสมเมื่อสำเร็จการศึกษา

ค่าใช้จ่ายภาครัฐด้านการศึกษา : บทเรียนจากประเทศไทยและนานาชาติ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยดำเนินการภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยในมาตรา ๖๐ (๑) ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้รัฐต้องจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน จากนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ รัฐบาลได้ริเริ่มนโยบายโครงการเรียนฟรีอย่างมีคุณภาพ และได้ดำเนินการตามหลักการของนโยบาย โดยมีการขยายระยะเวลาการให้เงินอุดหนุนจาก ๑๒ ปี เป็น ๑๕ ปี และในปี ๒๕๕๘ กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมมือกับองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ดำเนินการติดตามการใช้จ่ายภาครัฐ ของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปีในประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือการสำรวจติดตามการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐ (Public Expenditure Tracking Survey-PETS) ซึ่งมีการใช้กันทั่วโลก โดยได้กำหนดขอบเขตการสำรวจเฉพาะโรงเรียนรัฐบาลภายใต้ความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และเพื่อนำเสนอผลการศึกษาโครงการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปีในประเทศไทย และรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้ที่เกี่ยวข้อง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดสภาการศึกษาเสวนาขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

๑. ควรเผยแพร่และสะท้อนผลการศึกษาวิจัยโครงการการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปีในประเทศไทย ให้รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในกระบวนการจัดสรรงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพ และสร้างแนวทางการใช้งบประมาณเพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนให้มากที่สุดเพื่อสร้างคุณภาพทางการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

๒. ควรสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจน เกี่ยวกับเงินอุดหนุนด้านการศึกษาในแต่ละรายการให้แก่โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ใช้จ่ายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และมีการติดตามการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. รัฐควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเด็กที่ยากจนหรือด้อยโอกาส เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำ และเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษา

๔. รัฐควรปรับปรุงวิธีการคัดกรองเด็กที่มีฐานะยากจน และมีระบบการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยากจนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจัดสรรเงินงบประมาณให้แก่เด็กนักเรียนที่มีฐานะยากจนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค ทัวถึง และเท่าเทียมต่อไป

ทิศทางการศึกษาเฉพาะทางเพื่อผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศ

การศึกษาเฉพาะทางเป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรให้มีความรู้และทักษะวิชาชีพเฉพาะทาง สอดคล้องกับความต้องการและภารกิจของหน่วยงานนั้นๆ ปัจจุบันมีหน่วยงานที่จัดการศึกษาเฉพาะทางหลายแห่ง ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงคมนาคม กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร สภาอากาศไทย และเนติบัณฑิตยสภาในพระบรมราชูปถัมภ์ และเพื่อเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษาเฉพาะทางมีแนวทางการจัดการศึกษาที่ชัดเจนและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดสภาการศึกษาเสวนา โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการเสวนา ดังนี้

๑. สถาบันการศึกษาเฉพาะทางควรศึกษาและสำรวจความต้องการด้านหลักสูตร การศึกษาเฉพาะทางในสาขาวิชาที่ขาดแคลนและสาขาที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น หลักสูตรการขนส่งระบบรางในประเทศไทย เพื่อวางแผนการผลิตและเตรียมความพร้อมในการรองรับการพัฒนาการขนส่งระบบรางตามนโยบายรัฐบาล และรองรับการขยายตัวของอาเซียน

๒. รัฐควรส่งเสริมการจัดการศึกษาเฉพาะทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย และกำหนดให้หน่วยงานทำหน้าที่กำกับดูแลศิลปวัฒนธรรมไทยโดยตรง เพื่อป้องกันปัญหาการนำศิลปวัฒนธรรมไทยไปเผยแพร่ในต่างประเทศที่ไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกายและทำรำที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจทำให้คนต่างชาติเข้าใจศิลปวัฒนธรรมไทยบิดเบือนไปจากความเป็นจริง

๓. รัฐควรหาแนวทางและกำหนดนโยบายร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องการให้การรับรองคุณวุฒิหรือใบประกอบวิชาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาเฉพาะทาง เพื่อให้เกิดการยอมรับในคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในสาขาที่จัด และสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถออกไปประกอบอาชีพได้

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา มีการเสวนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ คือ รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา

สถานการณ์ของโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารที่สามารถรับและส่งต่อข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ภายใต้โครงสร้างและระบบการศึกษาที่บริหารจัดการภายใต้กฎ ระเบียบ กติกา และแบบแผนการปฏิบัติรูปแบบเดิม ส่งผลให้เกิดปัญหาและความไม่คล่องตัวในการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา อีกทั้งการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษายังเป็นปัญหา ทั้งเรื่องการขาดแคลนครูในบางสาขา ครูไม่ครบชั้น อัตราส่วนครูต่อนักเรียนและนักเรียนต่อห้องไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างยิ่ง ดังนั้น การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสถานศึกษาควบคู่กับการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จะส่งผลให้หน่วยงานและสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาที่แสดงความรับผิดชอบต่อคุณภาพมาตรฐานให้แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้น และสามารถพัฒนาระบบและรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่เป็นอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการด้วยความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งทำให้รัฐสามารถบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียนทุกระดับและประเภทการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษาไว้หลายมาตรา โดยเฉพาะ มาตรา ๕๔ กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มาตรา ๒๕๘ จ. ด้านการศึกษา ให้ตรากฎหมายจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และมาตรา ๒๖๑ กำหนดให้มีคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระคณะหนึ่งทีคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งดำเนินการ

การศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีดำเนินการต่อไป ซึ่งที่ประชุมเสวนามีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา ดังนี้

๑. การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาต้องใช้พลังการมีส่วนร่วมจากผู้ที่อยู่นอกวงการการศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งรัฐส่วนกลาง ท้องถิ่น และภาคเอกชน

๒. การจัดทำกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติไม่ควรแยกเป็นส่วนๆ เพราะจะทำให้อำนาจและการวางกฎเกณฑ์แยกออกไป ควรรวมไว้ที่เดียวกัน เพื่อให้มีเป้าหมายร่วมกันในการวางแผนการศึกษาของชาติ และมีการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งมีการตรวจสอบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

๓. การพัฒนาการศึกษาของชาติ ควรมีผู้รับผิดชอบหลักและต้องมีผู้เริ่มต้น โดยต้องเป็นการดำเนินงานที่มีแนวคิดแบบหลายกำแพง ไม่มีแท่ง ไม่มีกระทรวง ไม่มีสังกัด แต่คำนึงถึงเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นหลัก

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

จากสภาการศึกษาเสวนาทั้ง ๑๐ ครั้ง พบว่ามีการดำเนินงานสำคัญที่ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ สู่การปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้

๑. การปรับหลักสูตร จากข้อเสนอในการเสวนา เรื่อง “บทบาทการศึกษากับการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐” ที่เสนอให้มีการปรับหลักสูตรใหม่ โดยต้องเน้นสมรรถนะในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ และปฏิบัติเองได้นั้น มีการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและสอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น โดยในระยะสั้นได้มีการปรับปรุงหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสารະภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการบูรณาการกับความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานด้วยกระบวนการออกแบบที่นำไปสู่การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ หรือสร้างนวัตกรรม ที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต การใช้ทักษะเชิงคิดคำนวณ ความรู้ทางด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีการสื่อสาร ในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รวมทั้งใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ กระบวนการ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวอย่างเข้าใจสภาพที่เป็นอยู่และการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การจัดการและปรับใช้ ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพอย่างสร้างสรรค์

ทั้งนี้ ได้มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สพฐ. ๑๒๓๙/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๐ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระ ภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมีเงื่อนไขและระยะเวลาการใช้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระที่ได้มีการปรับปรุง ดังนี้ (๑) ปีการศึกษา ๒๕๖๑ ให้ใช้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และ ๔ (๒) ปีการศึกษา ๒๕๖๒ ให้ใช้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑, ๒, ๔ และ ๕ และ (๓) ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๖๓ เป็นต้นไป ให้ใช้ทุกชั้นเรียน

นอกจากนี้ “คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา” ซึ่งเกิดขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี ในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐ โดยกำหนดให้มีบทบาทหน้าที่ในการเสนอแนะ แนวทางการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา คณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษาได้มีการแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการจัดการเรียนการสอน เพื่อทำหน้าที่ในการรวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทาง หลักเกณฑ์และวิธีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ในทุกระดับ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัด ซึ่งคณะอนุกรรมการจัดการเรียน การสอนได้เสนอแนวคิดการจัดตั้งองค์กรกลางในการพัฒนาหลักสูตร และเสนอวิธีการจัดการเรียน การสอน การวัดและประเมินผล ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการส่งเสริม สนับสนุนการนำ หลักสูตรไปใช้ และติดตามผลตลอดจนศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา เพื่อให้การพัฒนา หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล รวมทั้งได้เตรียมการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อจัดทำสมรรถนะหลักของ นักเรียนในช่วงชั้นหรือระดับชั้นเพื่อเป็นตัวอย่างในการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะ และวางแผนการจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษ ที่ ๒๑ เสนอต่อคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเสนอต่อรัฐบาลต่อไป

๒. การพัฒนาทักษะทางด้านดิจิทัล กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตระหนักและเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันว่าเป็นยุคของ การปฏิวัติดิจิทัล ที่ผู้เรียนสามารถเรียนผ่านเทคโนโลยีได้โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ รวมทั้งสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว จึงต้องมีการปรับวิธีเรียน และเปลี่ยนวิธีสอน และ ต้องมีการพัฒนาครูเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มีทักษะและรู้เท่าทัน เทคโนโลยี และเรียนรู้เทคนิควิธีการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมไทยและสังคมโลกต้องการ กระทรวงศึกษาธิการได้มีการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Digital Contents) ในรูปแบบสื่อออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ e-Book หรือ Applications ต่างๆ รวมทั้งมีแนวความคิดในการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล (Digital Learning Platform) เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันที่ทำให้วิถีชีวิตและการเรียนรู้ต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รวมทั้งเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ทางสังคม และบ่มเพาะคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของประชากรไทยในทุกช่วงวัย ผ่านการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ตอบสนองต่อการเรียนการสอนได้อย่างยั่งยืน

๓. การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัย และผู้สูงอายุ) เพื่อให้มีการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันระหว่าง ๔ กระทรวงที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข โดยบูรณาการการทำงานในลักษณะของงานประจำและกลไกการขับเคลื่อนงานสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การดำเนินงานในระดับนโยบาย การกำหนดกรอบเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ มาตรการ และการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ให้เกิดความชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุสำเร็จตามเป้าหมาย โดยกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕- ๒๕๖๔) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม” เป้าหมาย ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเอง ดำรงชีวิตประจำวันได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีการกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ร่วมกัน ๓ เป้าหมาย ประกอบด้วย ๑. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม ๒. ส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัย ๓. ส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง และกำหนดมาตรการ ตัวชี้วัด เป็นระยะเวลา ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๖๐) เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย และเป็นภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนงานเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้มีการพัฒนาระบบการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้สูงวัยโดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษานำร่องและพัฒนาระบบการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในรูปแบบเครือข่ายระหว่างหน่วยงานในระดับจังหวัดทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมทั้งผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชนและชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งรวมกลุ่มกันจนเกิดเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุ ถือเป็นการสร้าง

ระบบการศึกษาและกลไกทางสังคมของผู้สูงอายุ สิ่งหนึ่งที่ผู้สูงอายุสามารถตอบแทนสังคมได้ คือ การส่งต่อความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้ลูกหลานได้สืบสานภูมิปัญญาอันมีคุณค่าของผู้สูงอายุให้อยู่คู่สังคมไทย

๔. การพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษสู่ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ มีการดำเนินงานที่ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติที่สำคัญคือ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้แต่งตั้งคณะทำงานการจัดการประชุมโต๊ะกลมไทย-รัสเซีย ด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษและการวิจัย โดยมี รองศาสตราจารย์คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ เป็นประธาน สืบเนื่องมาจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินสหพันธรัฐรัสเซีย เพื่อทอดพระเนตรการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมัธยมศึกษาชั้นนำ รวมถึงสถาบันอาชีวศึกษาและศูนย์ต่างๆ ที่ประสบผลสำเร็จและมีความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของสหพันธรัฐรัสเซีย และมีพระราชดำริสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาระหว่างประเทศไทยและสหพันธรัฐรัสเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ซึ่งเป็นสาขาที่สหพันธรัฐรัสเซียมีความเชี่ยวชาญและประสบความสำเร็จ โดยมีแนวคิดที่จะจัดตั้งศูนย์ผู้มีความสามารถพิเศษในประเทศไทยให้มีลักษณะเดียวกันกับศูนย์ซีริอูสของสหพันธรัฐรัสเซีย

๕. การขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายสำคัญในการปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อให้สถานศึกษาทั่วประเทศ สามารถใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยบริหารจัดการเพื่อลดความซ้ำซ้อนของการใช้บริการอินเทอร์เน็ต ทั้งจากภาครัฐ (UniNet, เน็ตประชารัฐ) ภาครัฐวิสาหกิจ (TOT, CAT) และภาคเอกชน (TRUE, SMART, TELECOM, AIS, 3BB) โดยมีนโยบายยกเลิก MOENet และประกาศให้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๑ เป็นจุดเริ่มต้นใหม่ของโครงการ “Hi Speed Internet” ด้วยการบริหารจัดการอินเทอร์เน็ตในโรงเรียนทั่วประเทศอย่างถูกต้อง คือ การให้ผู้อำนวยการโรงเรียน/สถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้รู้ข้อมูลในพื้นที่มากที่สุด มีอำนาจตัดสินใจเลือกเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ดีที่สุดต่อนักเรียนและโรงเรียน นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการจะเร่งวางรากฐานก้าวสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ โดยจะเสนอโครงการขยายรากฐานเครือข่าย UNINet ไปยังโรงเรียนอีก ๒๐,๐๐๐ แห่ง ด้วยงบประมาณกว่า ๒,๐๐๐ ล้านบาท เพิ่มเติมจากที่ UNINet ได้วางรากฐานไปยังโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กว่า ๑๐,๐๐๐ แห่ง และในสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้ง ๔๒๖ แห่งแล้ว เพื่อให้เป็น High way internet ที่มีความเร็วและแรงเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็กไทยทุกคน ให้ได้มีโอกาสเข้าถึงสื่อที่ดีและทันสมัย สามารถช่วยลดช่องว่างและสร้างโอกาสในชีวิตให้คนไทยก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ได้อย่างมั่นคง สำหรับประชาชนกระทรวงศึกษาธิการมีแนวคิดที่จะเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลของ UNINet เพื่อร่วมใช้หนังสือและสื่อ

e-Book ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่ด้วยระบบดิจิทัลมากขึ้น เช่น Smart farmer การค้าขายออนไลน์ เป็นต้น

๖. การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศนโยบายให้ “ปี ๒๕๕๙ เป็นปีแห่งความร่วมมือด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ” เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๙ โดยมีจุดเน้น ด้านผู้เรียน ๓ จุดเน้น คือ การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม และการจัดการศึกษาเพื่อ การมีงานทำ และจุดเน้นด้านครู คือ ส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยได้มีการกำหนดแนวทางดำเนินการด้านต่างๆ ตามจุดเน้นดังกล่าว เช่น แนวทางการจัดการเรียนรวม เน้นการส่งเสริมศักยภาพให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งมีการจัดการเรียนรวมอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กพิเศษแต่ละประเภท จัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาระบบสนับสนุน การส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง รวมทั้งจัดให้มีระบบและกลไกการคัดกรองเด็กพิการในพื้นที่ด้วย เครื่องมือที่มีมาตรฐานและมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เครื่องมือคัดกรอง การจัดทำแผนพัฒนา การจัดการศึกษาตามกลุ่มประเภทความพิการทั้งระบบ รวมทั้งพัฒนาระบบการเชื่อมโยงตั้งแต่เด็กแรกเกิดเพื่อส่งต่อสถานศึกษา โดยเน้นการทำงานเชิงบูรณาการกับ ๔ กระทรวงที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงแรงงาน แนวทางการจัดระบบสนับสนุน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีกองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการ ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวน ๑๕๐ ล้านบาท/ปี นอกจากนี้ได้มีการหารือกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในการสนับสนุนงบประมาณสำหรับการดำเนินงานเพิ่มเติม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการทุกช่วงวัยด้วย แนวทางการจัดทำค่าใช้จ่ายรายหัวที่ติดตามตัวเด็ก สำนักงานบริหารงาน การศึกษาพิเศษ สพฐ. ได้ดำเนินการจัดสรรงบประมาณรายหัวนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษอย่างต่อเนื่อง และ สพฐ. ได้จัดทำข้อมูลเพื่อขอรับการพิจารณางบประมาณรายหัวเพิ่มตามเกณฑ์ การคิดคำนวณของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งคิดเป็น ๕ เท่าของโรงเรียนปกติทั่วไป แนวทางการผลิต และพัฒนาครูที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของผู้เรียนในปัจจุบัน ขณะนี้กำลังปรับปรุงหลักสูตร การอบรมครูผู้สอนและดูแลเด็กพิเศษให้เข้มข้นขึ้น เพื่อที่จะสามารถพัฒนาเด็กได้อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจะมีแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครูผู้สอนเด็กพิเศษ มีความมั่นคงในการทำงานมากขึ้น

นอกจากนี้ ในการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายแพทย์ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์) เป็นประธาน ที่ประชุมได้มีมติให้ตั้ง “คณะกรรมการ

ปฏิรูปการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษ” เพื่อนำเสนอภาพการจัดการศึกษาพิเศษ ในมุมมองของกระทรวงศึกษาธิการเชื่อมโยงกับคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) พร้อมเสนอโครงสร้างจัดการศึกษาพิเศษที่ทำได้จริงว่าควรเป็นแบบใด เช่น ยกสถานะ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ให้มีสถานะเทียบเท่ากรม เช่นเดียวกับสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) หรืออาจเป็นหน่วยงานอิสระ เป็นต้น

๗. การจัดการศึกษาเฉพาะทาง ปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาเฉพาะทางได้รับความนิยม มากขึ้นเนื่องจากเป็นสาขาการผลิตกำลังคนที่ตรงกับความต้องการของประเทศในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ทั้งนี้ในเรื่องการผลิตบุคลากรด้านช่างอากาศยานทั้งหลักสูตรภาคพื้นและหลักสูตรภาคอากาศซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของสถาบันการบินพลเรือนที่เป็นหน่วยงานแรกในการจัดการศึกษาด้านช่าง อากาศยาน กระทรวงศึกษาธิการโดยคณะกรรมการกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี (พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง) เป็นประธาน ได้ให้ความเห็นชอบแผนแม่บทการพัฒนากำลังคน ด้านช่างอากาศยาน ระยะ ๗ ปี ในคราวประชุมคณะกรรมการกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ครั้งที่ ๕/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐ ซึ่งมีเป้าหมายให้สถานศึกษา ๗ แห่ง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยนครพนม วิทยาลัยเทคนิคกลาง วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี วิทยาลัยเทคนิค ดอนเมือง วิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ วิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ และวิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น เปิดหลักสูตรด้านช่างอากาศยาน โดยมีเป้าหมายว่าภายในปี ๒๕๖๓ สถานศึกษาทั้ง ๗ แห่ง จะต้อง ได้รับการรับรองจากสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (กพท.) และหลักสูตรได้มาตรฐาน ตามข้อกำหนดขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ หรือ ICAO เพื่อสนับสนุนให้ไทยเป็น ศูนย์กลางการซ่อมบำรุงอากาศยานของภูมิภาค ซึ่งนับเป็นการขยายผลต่อจากสถาบันการบินพลเรือน และเป็นความพยายามของภาครัฐที่จะเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนให้หลากหลายสนองตอบ ความต้องการของประเทศ เป็นการวางแผนการผลิตและพัฒนาากำลังคนของประเทศให้รองรับ ประเทศไทย ๔.๐ ต่อไป

๘. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยตามมาตรา ๒๕๘ จ. ด้านการศึกษา บัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา และมาตรา ๒๖๑ บัญญัติให้ในการปฏิรูปตามมาตรา ๒๕๘ จ. ด้านการศึกษา ให้มีคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระคณะหนึ่งที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง ดำเนินการศึกษาและจัดทำ ข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี ดำเนินการต่อไป นั้น

คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ได้มีมติแต่งตั้ง “คณะกรรมการ อิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา” จำนวน ๒๕ ราย โดยมี ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา เป็นประธานกรรมการ โดยให้คณะกรรมการอิสระฯ มีหน้าที่ ดังนี้ (๑) ศึกษาและ

เสนอแนะต่อ กรม. เพื่อกำหนดนโยบาย แนวทางและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (๒) ศึกษาและเสนอแนะกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครู และอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู (๓) ศึกษาและเสนอแนะแนวทาง หลักเกณฑ์และวิธีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ เพื่อให้ผู้เรียนฯ ได้ตามความถนัด (๔) ศึกษาและเสนอแนะแนวทาง หลักเกณฑ์และวิธีการปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ (๕) ร่างกฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุน เพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู (๖) เรียกให้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง หรือแสดงความคิดเห็นประกอบการพิจารณา (๗) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ตามที่มอบหมาย และ (๘) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ กรม. มอบหมาย ทั้งนี้ คณะกรรมการอิสระฯ มีวาระ ๒ ปีเว้นแต่ ๒ รม.จะมีมติเปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ เพื่อให้เป็นไปตาม มาตรา ๕๔ วรรคหกของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่บัญญัติให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของครู คณะรัฐมนตรีในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ที่เกี่ยวข้องกับการทรงงบบุคลากร ได้เห็นชอบร่าง พ.ร.บ.กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา โดยรัฐบาลจัดสรรให้เป็นทุนประเดิมเพิ่มอีก ๑,๐๐๐ ล้านบาท เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิที่จะรับและเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง รวมทั้งให้ความช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชนซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน และใช้เพื่อการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- สถานะและวัตถุประสงค์ของกองทุน โดยให้กองทุนเป็นหน่วยงานของรัฐและมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิที่จะรับและเข้าถึงการศึกษาและพัฒนาอย่างทั่วถึง รวมทั้งให้ความช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชนซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

- เงินและทรัพย์สินของกองทุน โอนมาจากเงินงบประมาณของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพเฉพาะในส่วนสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน ร่วมกับเงินที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นทุนประเดิม ๑,๐๐๐ ล้านบาท และเงินรายปีที่ได้รับจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด นอกจากนี้ ยังมีเงินและทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ และเงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นรายปี

- สิทธิประโยชน์ทางภาษี ผู้บริจาคเงินให้แก่กองทุน มีสิทธินำจำนวนเงินที่บริจาคไปหักเป็นค่าลดหย่อนหรือรายจ่ายเช่นเดียวกับการบริจาคเพื่อการศึกษาตามประมวลรัษฎากร
- ขอบเขตการใช้จ่ายของกองทุน ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาส โดยอาจดำเนินการโดยวิธีการให้เปล่า ให้ยืม หรือให้กู้ยืมก็ได้
- คณะกรรมการบริหารกองทุนและสำนักงานกองทุน ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานของกองทุน โดยมีสำนักงานกองทุนทำหน้าที่ในการดำเนินงานของกองทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน
- การกำกับและดูแล นายกรัฐมนตรีเป็นผู้กำกับและดูแลการดำเนินกิจการของกองทุน ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ นโยบายรัฐบาล และมติคณะรัฐมนตรี

สรุปผลและแนวทางการดำเนินงาน

การจัดประชุมสภาการศึกษาเสวนา ทั้ง ๑๐ ครั้งในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เป็นไปตามแผนการดำเนินงานและบรรลุผลตามเป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้ โดยสามารถตอบโจทย์ประเด็นปัญหาสำคัญทางการศึกษาที่สังคมต้องการคำตอบ รวมทั้งเป็นการติดตามและรายงานความเคลื่อนไหวทางการศึกษาให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้รับรู้ และเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันทางการศึกษาที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่บริบทอื่นของสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งทุกประเด็นที่จัดเสวนามีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ โดยอาจยังขาดประเด็นที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ และยุทธศาสตร์ที่ ๕ การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม สำนักงานฯ จะพิจารณาเลือกประเด็นที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ดังกล่าวมาจัดเสวนาในปีงบประมาณต่อไป

นอกจากนี้ พบว่าการจัดสภาการศึกษาเสวนาทั้ง ๑๐ ครั้ง นับเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ โดยสำนักงานฯ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กร ชุมชน และประชาชนที่ได้เข้ามาร่วมรับฟังความคิดเห็นอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิพากษ์ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ซึ่งสำนักงานฯ ได้นำมาประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเผยแพร่และใช้ประโยชน์ในการพัฒนานโยบายและปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ สำนักงานฯ ได้

ติดตามความเคลื่อนไหวการดำเนินงานจากประเด็นที่จัดเสวนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนนโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๕ ให้มีการนำไปสู่การปฏิบัติและปรากฏผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อันจะเป็นการยกระดับและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาและขีดความสามารถในแข่งขันของประเทศในภาพรวมให้สูงขึ้น และสามารถพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามนโยบายของรัฐบาลต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๐). คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สพฐ.๑๒๓๙/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๐ เรื่องให้ใช้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๐) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๑). รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล ปีที่ ๔ (วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐) กระทรวงศึกษาธิการ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.moe.go.th/moe/upload/news_policyPRAYUT/FileUpload/50133-4976.pdf. ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๑). การศึกษาคนพิการ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=50706&Key=news_act.๒ มีนาคม ๒๕๖๑
- กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๑). ครม.เห็นชอบร่าง พ.ร.บ.กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.moe.go.th/websm/2018/1/047.html>. ๒ มีนาคม ๒๕๖๑
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๖๐). หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ ศธ ๐๔๐๐๕/ว๑๒๐๖ ลงวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐ เรื่อง แนวทางในการดำเนินงานตามนโยบายการใช้อินเทอร์เน็ตของกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (๒๕๖๐). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. พิมพ์ครั้งที่ ๑.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (๒๕๖๐, ๑-๑๕ ธันวาคม). เร่งปั้น ช่างอากาศยานมาตรฐานสากล, จดหมายข่าว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (๒๕๖๐, ๑-๑๕ มกราคม). ถกนัดแรกทีมโต๊ะกลมไทย-รัสเซีย, จดหมายข่าว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์	เลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
นางเรืองรัตน์ วงศ์ปราโมทย์	ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา

พิจารณารายงาน

นายกวิน เสือสกุล	ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
นางโชติกา วรรณบุรี	ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์สภาวะการณ์ทางการศึกษา

รวบรวม สังเคราะห์ เรียบเรียง จัดทำรายงาน และบรรณาธิการ

นางณิชกมล ดวงมาลัย	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางสาวบรรณากรณ์ อมรพรสิน	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางสาวอุไรวรรณ พันธุ์สุจริต	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

หน่วยงานรับผิดชอบ

กลุ่มวิเคราะห์สภาวะการณ์ทางการศึกษา
สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
โทร. ๐ ๒๖๖๘ ๗๑๒๓ ต่อ ๒๓๑๔
โทรสาร ๐ ๒๒๔๓ ๗๙๑๕
เว็บไซต์สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา <http://www.onec.go.th>

